

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas kan Teofilo ay ampapamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya impangako, ya pinili ni Apo Namalyari hên magin Mámiligtas hên Israelita, haka hiyan bêngat ya mamiligtas hên balang miha ya magpaligtas kana. Inhulat na êt ni Lucas ya hi Apo Jesu-Cristo ay dinyanan kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi ha mangairap. Mapansin êt di ha inhulat ya hadyay kahiglaan lan anghel ha paypamwang ha pamanlumatêng ni Apo Jesu-Cristo.

Bayrin bêngat ha hulat ni Lucas ay mabáha ya tungkol ha anghel ya nipagkanta, haka ya tungkol ha pamaniraw lan pastol ha pangianak kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro êt bayrin bêngat ay mabáha ya tungkol ha nalyari hên hi Apo Jesu-Cristo ay gintan ha Templo hên hiyay anak pon, haka ya alimbawa ya tungkol ha Samaritano ya nakaingalo, haka ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama. Bayri ha hulat ay dinyanan hên alagá ya panalangin, haka ya Espiritu ni Apo Namalyari. Dinyanan êt alagá di ya pamanawop lan babayi kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan.

Hi Lucas êt ya nanulat hên hulat ya ambaêgên ya Dyag lan Apostol. Bayro nan impamwang ya pangapalyari kanlan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ubat yan nag-orong ha langit.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-4

Ya Pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista 1:5-2:52

Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-20

Ya pamawtismo haka pamanukso kan Panginoon Jesus 3:21-4:13

Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:14-9:50

Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya logal paubat ha Galilea angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 9:51-19:27

Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 19:28-23:56

Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus, ya pagpahlêk nan oman, haka ya pamag-orong na ha langit 24:1-53

Ya natupad tungkol kan Apo Jesu-Cristo

¹ Panggalangên kon Teofilo,

Mal-at ya nanulat hên tungkol ha natupad di kantamo ha bansan Israel.

² Ya inhulat la ay hatoy impamwang kannâen lan habaytoy nakahêlêk hên natupad. Hilay nakahêlêk hên natupad, ay namipamwang hên habi ni Apo Jesu-Cristo paubat hên babayo yan nanoro.

³ Hên naubuh kinan pinag-aralan hên mangêd ya habayto, paubat hên una, ay naihipan ko etaman hên ipakangêd kon ihulat ya habayto para kamo, panggalangên kon Teofilo.

⁴ Anhulatan kata ta êmên mo mapaptêgan ya impamwang kamo.

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista

⁵ Ha panaon hên hi Arin Herodes ay manungkulan ha probinsyan Judea, nag mihay pari bayro, ya hi Zacarias. Hi Zacarias, ay miha kanlan pari ha pangkat ni Abias. Hiya haka ya ahawa na, hi Elisabet, ay parehon kaapo-apoan ni Aaron, ya kauna-unaan pari lan Israelita.

⁶ Hata miahawa ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari. Hinonol lay balang utoh haka patakaran na.

⁷ Noa, ayn hilan anak gawan layuh hi Elisabet, haka toa hilay na.

⁸ Amêhên, mihay allo, hên atag lan pangkat ni Zacarias hên maghuyo ha arapan ni Apo Namalyari,

⁹ langan ni Zacarias ay nabonut hên nanad ugali lan pari, ta êmên ya humwên ha Templo, ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, êmên mamaahuk hên pabango ha pamagsimba kana. Kabay hinumwên yay na hên mimiha na

¹⁰ hên mamaahuk hên pabango, kaban atsi hila ha danin ilwangan ya kal-atan ya ampanalangin.

11 Namakonkaynaman, ay nag anghel ni Apo Namalyari ha dapit panabtab hên paybul-ihan* paypaahukan nan pabango ni Zacarias.

12 Nakatsigag ya hi Zacarias hên nahêlêk nay anghel. Hadyay limo na.

13 Noa, hinabi kana hên anghel, ya wana, “Paan kan malimo, Zacarias, ta nagilam ya panalangin mo. Hi Elisabet, ya ahawa mo, ay magkaanak ya kamo hên mihay lalaki ya pata-ngalanan yon Juan.

14 Hadyay higla mo. Haka mal-at ya kaatag ya humigla ha pamianak kana,

15 gawan hiyay dayêwên ni Apo Namalyari. Hata ianak, ya hi Juan, ay dapat a ya minêm hên alak, haka hinon makalahing. Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay humapat kana hên paubat ha hiyay ialêk.

16 Paorongên nay ihip hên mal-at ya Israelita kan Apo Namalyari, ya Diyos la.

17 Hiyay muna kanan Panginoon ha parehon hêkaw haka kapangyarihan ya indin kan apo Elias, ya màmipamwang hên impaihip kana† ni Apo Namalyari hên hatô. Paorongên nay pamanlugud ha balang mitataanak, haka na paorongên hilay anhumalanghang hên mag-in nanad kanlan mahonol kan Apo Namalyari. Daygên nay habayto ta êmên mail-an ya ihip lan pinili na, ha pamanlumâtêng hên Panginoon.”

18 Amêhên, hinabi ni Zacarias kanan anghel, ya wana, “Ay-êmên kon mapaptêgan no matupad

---

* 1:11 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † 1:17 propeta.

ya hatsi? Mantêg kinan toa haka mantêg toa ya ahawa ko.”

¹⁹ Hinabi nan anghel, ya wana, “Hikoy Gabriel ya panay pan-iutoh ni Apo Namalyari. In-utoh na ko êmên ipamwang kamo ya hata mangangêd ya habi.

²⁰ Noa, gawan a ka naniwala ha hinabi ko, ay a ka pon makahabi angga ha a pon matupad ya hata impamwang ko kamo ya taganán matupad.”

²¹ Hilay kal-atan ya atsi ha danin ilwangan, ya ampanalangin, ya ampangênggan kan Zacarias, ay nag-êpapah no awta hadyay buyot na ha lalê hên Templo.

²² Hên inumawah ya, ay a yay na makahabi. Panay singyal tana ya ginamit na. Kabay namwangan la ya nakahêlêk yan kapapaêpapah bayro ha lalên Templo. Taganán a yay na makahabi hi Zacarias.

²³ Hên nayari nay na ya pandaygên na ha Templo, ay nuli ya na.

²⁴ A nabuyot ay nangalêk ya ahawa na, hi Elisabet. Mana ya tana ha bali la hên limay buwan.

²⁵ Amêhên, naghabi ya hi Elisabet, ya wana, “Dinambi ko ni Apo Namalyari. Dinyag nay hatsi ta êmên maalíh ya dêng-êy ko ha kapareho ko.”

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Apo Jesus

²⁶ Amêhên, ha pang-anêm ya buwan hên bukotot ni Elisabet, ay in-utoh ni Apo Namalyari hi Gabriel, ya habaytoy anghel, ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea

²⁷ ha mihay dalaga ya nag langan Maria, ya kabaan ni Jose, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David.

²⁸ Hên nilumatêng ya kanlan Maria, ay hinabi nan anghel, ya wana, “Iningalwan ka ni Apo Namalyari kabay atsi ya kamo.”

²⁹ Nakatsigag hi Maria ha hinabi na haka nan an-hip-hipên no hinoy labay nan habiên hên hatsi.

³⁰ Noa, hinabi nan anghel kana, ya wana, “Paan kan malimo Maria, ta iningalwan ka ni Apo Namalyari.

³¹ Manggilam ka! Mangalêk ka ta mamianak ka hên lalaki ya pata-ngalanan mon Jesus.

³² Hiyay itag-ay ni Apo Namalyari haka hiyay baêgên Anak ni Apo Namalyari. Idin kana ni Apo Namalyari ya panungkulan ya nanad panungkulan ni Arin David, ya mihay ninuno na.

³³ Kabay hiyay manungkulan kanlan Israelita hên ayn angga. Ya pamanlokop na ay ayn angga.”

³⁴ Kabay hinabi ni Maria ha anghel, ya wana, “Ay-êmên malyari ya hatsi, ha dalaga ko pon?”

³⁵ Amêhên, wanan anghel ya êmên di, “Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay lumatêng kamo ta ya kapangyarihan na ay magdahêl kamo. Kabay ya ianak mo ay ayn hinon kasalanan haka baêgên yan Anak ni Apo Namalyari.

³⁶ Hêlkên mo hi Elisabet, ya kamag-anak mo. Muwang lan kal-atan ya layuh ya. Yan nangalêk ya, haka atsi yay na ha pang-anêm ya buwan hên buktot na, agyan toa yay na.

³⁷ Hinoman ya labay nan daygên ni Apo Namalyari, ay madyag na.”

38 Kabay hinabi ni Maria, ya wana, “Humonol ako kan Apo Namalyari. Malyari dayi kangko ya hinabi mo.” Haka nag-alíh yay nay anghel.

Naniraw hi Maria kan Elisabet

39 A nabuyot, namarah-parah hi Maria ha bali lan Zacarias ha mihay balayan ha kabung-oyan hên probinsyan Judea.

40 Hên nilumatêng ya ha bali la, ay binaêg na hi Elisabet, bayo hinumwên yay na.

41 Hên nagilam ni Elisabet ya baêg ni Maria, ay nagkimit ya anak ha bitoka na haka hinumapat kana ya Espiritu ni Apo Namalyari.

42 In-ikhaw nay habi na, ya wana, “Iningalwan ka kanlan kaganawan babayi haka ya ianak mo, ay iningalwan etaman ni Apo Namalyari.

43 Hino ko ta hiniraw ako hên indo hên Panginnoon ko?

44 Nahên nagilam koy baêg mo, ay nagkimit ya anak ha bitoka ko, gawan kahiglaan na.

45 Iningalwan ka gawan naniwala ka ya matupad ya impahabi kamo ni Apo Namalyari.”

Ya dururoh ni Maria

46 Amêhên, hinabi ni Maria, ya wana, “Ampuriên ko hi Apo Namalyari.

47 Mahigla ko gawan hiyay Mámiligtas ko.

48 Hiyay puriên ko, gawan miha ko man ya mairap ya ipoh na, ay dinambi na ko. Ubat amêhên angga-angga, ay baêgên la ko hên iningalwan,

49 gawan ha kapapaêpapah ya dinyag na kangko ni Apo Namalyari ya makapangyarihan haka banal.

- 50 An-ingalwan nay balang ampagpalokop kana, paubat hên unan panaon hên angga-angga.
- 51 Impakit nay kapangyarihan na hên pinitatayak na hilay mapaglalang.
- 52 Impaalih nay manungkulan ha tungkulan la haka impatag-ay na hilay alwan mapaglalang.
- 53 Pinabhoy na hilay matsin lonoh hên mangangêd, haka impaalih na hilay mabandi hên ayn hino.
- 54 Hinawpan na kitamo ya Israelita ya nagpalokop kana gawan hiyay maingaloên. Ha êmbayro ay tinupad nay pangako na
- 55 Kan apo Abraham, ya ninuno tamo, boy kantamo haka kanlan kaganawan kaapo-apoan ni apo Abraham ya hawpan na kitamo hên angga-angga!”
- 56 Naglaêh hi Maria kanlan Elisabet hên tatloy buwan bayo nuli yay na.

Ya pamianak kan Juan Bautista

- 57 Amêhên, hên nilumatêng ya oras hên panganak ni Elisabet ay in-anak nay mihay lalaki.
- 58 Hên namwangan lan kabaryo na haka kamaganak na, ya impahlêk kana ni Apo Namalyari ya ingangalo na, ay hinumigla hila etaman.
- 59 Hên nilumatêng ya pangwalon allo ay nani-raw hila kanlan Zacarias, ta tuliên lay habaytoy anak. Pata-ngalanan la ya dayin Zacarias nanad hên toa na.
- 60 Noa, hinabi ni Elisabet, ya wana, “Alwan Zacarias, ta Juan ya ipata-ngalan kana.”

61 Amêhên, hinabi la kana, “Ayn kanlan kamag-anak mo ya nag langan Juan.”

62 Bayo siningyalan la hi Zacarias no hinoy labay nan ipata-ngalan ha anak na.

63 Namakwa yan mapanulatan ta nanulat ya hên hatsi, “Ya langan na ay Juan.” Naubuh hilan nag-êpapah.

64 Namakonkaynaman ay nakapaghabi yay nan oman, kabay pinuri na hi Apo Namalyari!

65 Nalimwan ya kabaryo la, haka hata nalyari ay impamwang ha kaganawan baryo ha kabungoyan hên probinsyan Judea.

66 Habaytoy nalyari ay ampapakaihipên hên balang nakagilam ha nalyari, haka ampikokotang hila no hinoy mag-in kapalaran nan anak, ta malinaw kanla ya atsi kanan anak ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

Ya dururoh ni Zacarias

67 Amêhên, hinumapat kan Zacarias ya Espiritu ni Apo Namalyari. Impapêt na ya êmên di, ya wana,

68 “Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Diyos tamon Israelita. Iningalwan na kitamoy ampagsimba kana ta inakbus na kitamo.

69 In-utoh na kantamo ya makhaw ya Mámiligtas, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David, ya naghuyo êt kana.

70 Habaytoy impamwang na kanlan banal ya mámipamwang hên an-ipaihip na kanla hên unan panaon. Hinabi la

71 ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo, haka kanlan kaganawan anhumêmêk kantamo.

- 72 Ingalwan nay ninuno tamo ta tuparên nay banal
ya kahundoan na kanla,
73 ya impangako na kan apo Abraham, ya ninuno
tamo,
74 ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo ta êmên
mapaghuyuan tamo ya hên ayn limo,
75 hên main kabanalan, haka hên main pamanhu-
monol kana angga ha anggaan biyay tamo
ha luta.”
76 Amêhên, hinabi ni Zacarias kanan anak na, ya
wana,
“Hika, anak ko ay baêgên la kan propeta ni Apo
Namalyari gawan muna ka ha Panginoon
tamo ta êmên mo mail-an ya danan na ha
pamanlumatêng na.
77 Ipamwang mo ha pinili na, ya patawarên hila
haka iligtas hila ha parusa ya lumatêng
kanla gawan kasalanan la.
78 Hatsi ay gawan ingangalo haka pamanlugud ni
Apo Namalyari,
79 ya mamahawang hên nanad allo kanlan atsi ha
kariglêman, ya maranin matsi, haka hiyay
mamitoro kantamo hên dann ya palakon
kapatêkbêkan.”
80 Amêhên, hinumlay ya hata anak haka nagkai-
hip. Napaidi ya ha kabalah-balahan, hên angga ha
hiyay napabalay kanlan Israelita.

2

*Ya pamianak kan Apo Jesus
(Mateo 1:18-25)*

- ¹ Amêhên, hên habayton panaon, kaban hi Arin
Herodes ay manungkulan ha probinsyan Judea,

ya pinakapoon la ha Roma, ay hi Emperador Augusto. Namiutoh ya hi Emperador Augusto hên mangwa hilan sidula, ya balang miha ya angkasakopan na, ta êmên ya makakwan bayad hên buwih la.

² Habaytsi ya unan utoh tungkol ha mangwan sidula ay nalyari hên hi Cirenio ay gobernador ha probinsyan Siria.

³ Kaganawan ya atsi ha lokop hên bansan Roma, anggan hilay Israelita, ay nammita ha balayan lan ninuno la, ta êmên mangwan sidula.

⁴ Hi Jose, ya taga-balayan Nazaret, ha probinsyan Galilea, ay mihay kaapo-apoan ni Arin David ya in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea. Kabay nammita hilan Jose hên mangwan sidula ha Betlehem.

⁵ Lamo na ya hi Maria, ya kabaan na, ya nabuktot gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari.

⁶ Kaban atsi hila bayro ha Betlehem, ay ampipaanak yay na.

⁷ Noa, gawan ayn dyanan ha bali lan tawo ay nagdahêl hila tana ha paydyanan ayop. Bayron in-anak ya punganay na ya lalaki. Inupungan na yan takop, bayo na ya impakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray.

⁸ Habayton yabi, bayro êt ha danin Betlehem ay main nagdangho ya pastol ya ampipagbantay ha tupa la.

⁹ Namakonkaynaman ay nagpahlêk kanla ya mihay anghel ni Apo Namalyari, haka hinumawang kanla ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari. Kabay hadyay limo la.

¹⁰ Noa, wanan anghel, “Paan kaw malimo ta ampantan kataw hên mangêd ya habi ya mamahigla hên balang miha.

¹¹ In-anak amêhên yabi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligtas, ya Panginoon. Bayri yan in-anak ha Betlehem, ya balayan ni Arin David.

¹² Êmên di yo yan mamwangan. Matsikap yoy mihay kapianak ya inupong haka nakakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray.”

¹³ Namakonkaynaman ay nagpahlêk kanla ha danin anghel ya mal-at ya kalupa na ya ubat ha langit ya ampagpuri kan Apo Namalyari hên êmên di,

¹⁴ “Puriên hi Apo Namalyari ya atsi ha langit. Haka magkamain dayin kapatêkbêkan ya hilay atsi ha luta ya ampamahigla kana.”

¹⁵ Hên nakabita hilay nay anghel paorong ha langit, nihahabi hilay pastol. “Mita kitamina ha Betlehem ta êmên tamô mahêlêk ya hata nalyari ya impamwang ni Apo Namalyari kantamo.”

¹⁶ Kabay pinarah-parah lan nammita. Natsikap la hi Maria haka hi Jose. Habaytoy kapianak ay nakakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray.

¹⁷ Hên nahêlêk lay kapianak, ay impamwang lay nay hinabi nan anghel ya tungkol kana.

¹⁸ Naubuh hên nikaêpapah ya nakagilam hên habaytoy habi lan pastol.

¹⁹ Nitanêm ha ihip ni Maria ya hata habi la haka na pinag-ihip-ihipan.

²⁰ Kaban ampag-orong hilay pastol, ay ampuriên la hi Apo Namalyari bayro ha nagilam la

haka nahêlêk la gawan napaptêgan lay hinabi nan anghel.

Pinata-ngalanan hi Apo Jesus

²¹ Hên waloy nay allo nan hata anak, hiya ay tinuli haka pinata-ngalanan Jesus, ya langan ya indin nan anghel hên a ya pon in-alêk.

Hi Apo Jesus ay gintan ha Templo

²² Amêhên, nilumatêng ya ikaapatapoy allo ni Maria hên ubat nanganak. Habaytsi ya allo hên pamaglinis* kanla, ay hinumwên hila ha Templo ha Jerusalem hên pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. Gintan la ya etaman hi Jesus ta iarap kan Apo Namalyari.†

²³ Dinyag lay habayto hên pamanhumonol ha nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya balang punganay ya lalaki ay idin kana, ta êmên hila maghuyo kana.

²⁴ Amêhên, namiátang hila gawan Kautuhan ni Apo Namalyari ya wanan hulat, “Loway kokolok o loway oymok hên pati-pati.”

²⁵ Amêhên, main mihay lalaki ha balayan Jerusalem ya nag langan Simeon. Hi Simeon ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari haka hinonol nay Kautuhan na. Pan-êngganan nay pamiligtas kanlan Israelita haka atsi kana ya Espiritu ni Apo Namalyari.

²⁶ Impamwang kana hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya a ya matsi, angga ha a na mahêlêk ya

* **2:22** Ha Kautuhan lan Israelita ay nakahulat ya narêmêk ya balang indo hên 40 ya allo hên ubat nanganak. Ha ikaapatapoy allo ay mamiátang ya ha pagsimbaan la bayo malinis yay na êt. † **2:22** Exodo 13:2.

Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

²⁷ Amêhên, impalako ya ha Templo hên Espiritu ni Apo Namalyari. Kaban atsi ya bayro, inhowên lan Maria ya bingot ya hi Jesus ta honolên lay Kautuhan.

²⁸ Kingwa ni Simeon ya bingot hên inampon bayo pinuri na hi Apo Namalyari hên êmên di,

²⁹ “Apo Namalyari, tinupad moy pangako mo. Malyari kinan matsi hên napatêkbêk,

³⁰ gawan nahêlêk kinay Mámiligtas ya impan-gako mo,

³¹ ya inlêan mo para ha kaganawan bansa.

³² Kaalimbawaan nay hawang ya mama-hawang hên dann lan alwan Israelita hên palako kamo. Gawan hata anak, ay dayêwên hilay Israelita.”

³³ Nag-êpapah hi Maria haka hi Jose ha hinabi ni Simeon ya tungkol ha bingot.

³⁴ Inhalangin na hila ni Simeon bayo na hinabi kan Maria ya indo ni Jesus, ya wana, “Hata anak ay mag-in ikaparusa o ikaligtas hên mal-at ya Israelita. Hiyay palatandaan ya ubat kan Apo Namalyari ya halanghangên lan kal-atan.

³⁵ Kabay mipamwang ya laman ihip hên kal-atan. Haka kamo, Maria, lumatêng ya kamo ya hadyay kalungkutan, ya nanad nilatog hên êtak ya nakêm mo.”

³⁶ Amêhên, atsi ya êt ha pagsimbaan ya mihay màmipamwang hên an-ipaihip kana‡ ni Apo Namalyari ya nag langan Ana, ya anak ni Fanuel, ya

---

‡ 2:36 propeta.

kaapo-apoan ni Aser. Hi Ana ay toay na. Pito y taon hilan nilamo hên ahawa na

³⁷ bayo ya nabawo. Amêhên walumpo boy apat ya taon nay na. Panay yan atsi ha Templo hên ampagsimba kan Apo Namalyari hên allo-yabi. Ha panalangin na ay a na angkadambi ya pangan na.

³⁸ Sakton habayto, ay napakarani ya kanla hên ampahalamatan na hi Apo Namalyari. Impamwang na êt ya tungkol kanan hata bingot kanlan balang ampangênggan hên pamibuhan kanlan Israelita.

Ya pag-orong la ha balayan Nazaret

³⁹ Amêhên, hên nahonol lay nay balang utoh hên tungkol ha mitaindo ha pamanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, ay nag-orong hilan Maria ha balayan Nazaret, ya balayan la, ha probinsyan Galilea.

⁴⁰ Amêhên, hi Jesus ay hinumlay, nagkaihip, haka nag-in matalino gawan atsi kana ya ingalo ni Apo Namalyari.

Hi Jesus ay ampikno hên kalamo lan ampamitoro ha Templo

⁴¹ Balang taon main pista hilay Israelita ha Jerusalem, ta êmên la maihipan ya pamiligtas ni Apo Namalyari kanlan ninuno la ha bansan Egipto. Nakaugalian lan Maria haka hi Jose hên makipista.

⁴² Hên nag labinloway taon hi Jesus, ay nakipista hilay na êt, haka gintan la hi Jesus.

⁴³ Hên nayari ya pista, ha pamag-orong la ay napaibalag ya ha Jerusalem hi Jesus ya anak la. Noa, a la muwang hên toa na.

⁴⁴ Êndat la no kalamo la ya ha kal-atan ya nama-payabi hên ampita hên ampag-orong ha bali la. Habaytoy yabi, ay tinapol la ya ha kamag-anak la haka kabalay la.

⁴⁵ Amêhên, hên a la ya matapol ay nag-orong hilay na êt ha Jerusalem ta tapolên la ya bayro.

⁴⁶ Hên ikatloy nan allo hên panapol la kana, ay natapol la ya ha Templo hên kalamo lan mánoro. Ampangilam ya kanla, haka ya ampangotang kanla.

⁴⁷ Hilay nakagilam habi na ay nipag-êpapah ha kagalingan ihip na haka ha kagalingan pamakibat na ha kotang la.

⁴⁸ Nag-êpapah hilan Maria haka hi Jose hên nahêlêk la ya. “Anak ko,” wani Maria kana, “awta dinyag moy hatsi kannaên? Pinayagah mo kay hên nanapol kamo.”

⁴⁹ Amêhên, wani Jesus kanla, ya wana, “Pata antapolên yo ko, Indo? Awta a yo muwang ya kailangan hên atsi ko di ha balin Tatang ko?”

⁵⁰ Noa, a la naintindihan ya hinabi na kanla.

⁵¹ Amêhên, nakihonol yay na kanla hên nuli ha balayan Nazaret ta dinyag na ya kaganawan labay lan toa na. In-ubuh nan intanêm ni Maria ya nalyari ha ihip na.

⁵² Hi Jesus ay nagkaihip haka hinumlay. Hinumigla kana hi Apo Namalyari haka hilay tawo.

*Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)*

¹ Hên nakalabah ya ungnoy taon, ay ikalabinlimay taon hên pamamaala nan pinakapoon ha bansan Roma, ya hi Emperador Tiberio. Ya gobernador ha Judea, ay hi Poncio Pilato. Ya gobernador ha Galilea, ay hi Herodes Antipas, haka ya kapotoh pohêl na, ya hi Felipe ay gobernador ha Iturea haka Traconite. Hi Lisantias etaman ay gobernador ha Abilinia.

² Ya pinakapoon pari lan Israelita, ay hi Anas haka hi Caifas. Hên habayton panaon, ay ampaidi ya ha logal ya kabalah-balahan hi Juan, ya anak ni Zacarias, haka bayron nilumatêng kana ya utoh ni Apo Namalyari,

³ kabay nammita yay na hên nanoro ha mitatalipay hên Ilog Jordan. Impamwang na kanlan dinuman kana, ya dapat lan paghêhêan ya pamanyag lan kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka patawarên hila bayto ni Apo Namalyari.

⁴ Ha dinyag ni Juan, ay natupad ya hinabi ni Propeta Isaias ya mihay màmipamwang hên anipaihip kana ni Apo Namalyari hên hatò. Ya habaytoy hinabi na ay nakahulat, ya êmên di,

“Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya nakatsipon,

‘Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Pangi-noon,

Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungkulan.

Itoynung yoy danan na.

5 Taphonan yoy kaganawan nalêhêk, haka patagên yoy kaganawan tawgtug haka bung-oy.

Itoynung yoy nabalingkêwêd ya dann, haka yo patagên ya nikakikilhung ya dann.

6 Ya balang miha ay makahêlêk hên pamiligtas ya daygên ni Apo Namalyari.’ ”*

7 Mal-at ya dinumani kan Juan ta êmên hila pabawtismo. Wana kanla, “Nanad kaw utan ya makamatsi. Hinoy namipamwang kamoyu hên tumakah ha parusa ya lumatêng?”

8 Daygên yo ya pamaptêg hên naghêhê kaw ha pamanyag yon kasalanan. Paan kaw mangihip hên mailigtas kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo Abraham ay ninuno yo. Agyan hata bato, ay madyag ni Apo Namalyari hên kaapo-an ni apo Abraham.

9 Ya pamanatol ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol ya naitag-ay hên mihay ampamotoh hên kayo. Balang kayo ya a ampanagêy hên mangangêd, ay potohên ta iulam ha apoy. Haka hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a ampanagêy hên mangangêd.”

10 Amêhên, hinabi lan kal-atan, ya wanla, “No êmbayro, ay hino ya dapat naên daygên?”

11 Hinabi ni Juan, ya wana, “No main kaw loway takop, ay idin yoy miha kanan ayn. Êmbayro êt ya daygên yo ha kaganawan maêkan.”

12 Agyan hilay máningil buwih ay dinumani kan Juan ta êmên hila pabawtismo. Naghabi hila kan Juan, ya wanla, “Hino ya dapat naên daygên?”

---

* 3:6 Isaias 40:3-5.

13 Amêhên, hinabi na kanla, ya wana, “Paan kaw mangwa hên sobra ha an-ipahingil kamoyu hên gobyerno.”

14 Main hundaloh bayro, ya nangotang, “Ay-êmên kay, hinoy dapat naên daygên?” Hinabi ni Juan kanla, “Paan kaw mangwa hên alwan kamoyu ha pamilit o ha pamara hên alwan pêtêg. Dapat mahigla kaw ha suweldo yo.”

15 An-êngganan lan tawo ya marani yay nan lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên ma-maala ya impangako. Kabay an-ihip-ihipên la no hi Juan ya habaytoy impangako, o no alwa.

16 Kabay hinabi ni Juan kanla, “Ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ay makapangyarihan kangko. Agyan mangokal hên hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan, ta matag-ay ya tungkulan na. Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm. Noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari haka ha apoy.

17 Hiyay mamipapawa hên mapanyag kangêran kanlan mapanyag karawakan hên nanad ha mi-hay ampamalohboh. Ta ya trigo ya binalohbohan ay ihimpan, noa, ya apa haka tatap ay ulamên ha apoy ya a angkaparê.”

18 Mal-at pon ya in-aral ni Juan kanlan kalatan, ha pamipamwang na kanla ya Mangangêd ya Habi.

19 Noa, hi Herodes Antipas, ya gobernador ha probinsyan Galilea, ay hinabyanan ni Juan hên mahakit, gawan bat nan pinag-ahawa hi Herodias, ta hi Herodias, ay ahawa ni Felipe, ya ali ni

Herodes Antipas, haka gawan mal-at êt ya nangarawak ya pandaygên ni Herodes Antipas.

²⁰ Napahanan êt ya nangarawak ya dyag na hên impahukul na hi Juan.

*Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)*

²¹ Hên a ya pon impahukul hi Juan, hên naubuh na hilan binawtismoan ya labay hên pabawtismo, ay nagpabawtismo hi Apo Jesus etaman. Kaban ampanalangin hi Apo Jesus, hên ubat nagpabawtismo, ay nagloat ya langit,

²² bayo inumaypa kana ya Espiritu ni Apo Namalyari hên nanad ha mihay pati-pati. Main habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hika ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko.”

*Ya ninuno ni Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)*

²³ Mag tatlumpo ya taon hi Apo Jesus hên nagumpisa yan nanoro. Ya muwang lan tawo ay hiya ay anak ni Jose. Hi Jose ay anak ni Eli.

²⁴ Hi Eli ay anak ni Matat, hi Matat ay anak ni Levi, hi Levi ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Janai, hi Janai ay anak ni Jose,

²⁵ Hi Jose ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Amos, hi Amos ay anak ni Nahum, hi Nahum ay anak ni Esli, hi Esli ay anak ni Nagai,

²⁶ Hi Nagai ay anak ni Maat, hi Maat ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Semei, hi Semei ay anak ni Josec, hi Josec ay anak ni Joda,

²⁷ Hi Joda ay anak ni Joanan, hi Joanan ay anak ni Resa, hi Resa ay anak ni Zorobabel, hi Zorobabel ay anak ni Salatiel, hi Salatiel ay anak ni Neri,

28 Hi Neri ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Adi, hi Adi ay anak ni Cosam, hi Cosam ay anak ni Elmadam, hi Elmadam ay anak ni Er,

29 Hi Er ay anak ni Josue, hi Josue ay anak ni Eliezer, hi Eliezer ay anak ni Jorim, hi Jorim ay anak ni Matat, hi Matat ay anak ni Levi,

30 Hi Levi ay anak ni Simeon, hi Simeon ay anak ni Juda, hi Juda ay anak ni Jose, hi Jose ay anak ni Jonan, hi Jonan ay anak ni Eliaquim,

31 Hi Eliaquim ay anak ni Melea, hi Melea ay anak ni Mennan, hi Mennan ay anak ni Matata, hi Matata ay anak ni Natan, hi Natan ay anak ni David,

32 Hi David ay anak ni Jesse, hi Jesse ay anak ni Obed, hi Obed ay anak ni Booz, hi Booz ay anak ni Salmon, hi Salmon ay anak ni Naason,

33 Hi Naason ay anak ni Aminadab, hi Aminadab ay anak ni Admin, hi Admin ay anak ni Arni, hi Arni ay anak ni Esrom, hi Esrom ay anak ni Farez, hi Farez ay anak ni Juda,

34 Hi Juda ay anak ni Jacob, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi Isaac ay anak ni Abraham, hi Abraham ay anak ni Terah, hi Terah ay anak ni Nahor,

35 Hi Nahor ay anak ni Serug, hi Serug ay anak ni Reu, hi Reu ay anak ni Peleg, hi Peleg ay anak ni Eber, hi Eber ay anak ni Sala,

36 Hi Sala ay anak ni Cainan, hi Cainan ay anak ni Arfaxad, hi Arfaxad ay anak ni Shem, hi Shem ay anak ni Noe, hi Noe ay anak ni Lamec,

37 Hi Lamec ay anak ni Matusalem, hi Matusalem ay anak ni Enoc, hi Enoc ay anak ni Jared, hi Jared ay anak ni Mahalaleel, hi Mahalaleel ay anak ni Kenen,

³⁸ Hi Kenen ay anak ni Enos, hi Enos ay anak ni Set, hi Set ay anak ni Adan, hi Adan ay anak ni Apo Namalyari.

4

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo

(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

¹ Hên ubat yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Ilog Jordan, ay hiyay pinaihipan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya hinumapat kana, hên maglaêh ya pon ha logal ya kabalah-balahan.

² Atsi ya bayro hên apatapo ya allo, hên antuksoên ni Satanas. Habaytoy apatapo ya allo, ay a ya nangan. Kabay hên nalabah ya habayto, ay angkablai ya nan lonoh.

³ Hinabi ni Satanas kan Apo Jesus, ya wana, “No hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay daygên mon puto ya hata bato.”

⁴ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Ha habi ni Apo Namalyari ay nakahulat ya êmên di, ‘Ya tawo ay ahê angkabiyay ha kaên bêngat.’ ”

⁵ Pangayarin habayto, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha bapan tag-ay ya logal, ta saguli nan impahlêk ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta.

⁶ Biha hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Idin ko kamo ya tungkulan haka pibandian hên habaytoy bansa. Naidin kangko ya habayto kabay maidin ko ha hinon labay kon dyanan.

⁷ No simbaên mo ko, ay iubuh kinan idin kamo ya habayto.”

⁸ Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Hatsi ya nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: ‘Simbaên moy Panginoon mo, hi Apo Namalyari, ta hiyan bêngat ya huyuên mo.’ ”

⁹ Pangayari, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem ha têngêl hên Templo, haka na hinabi ni Satanas, ya wana, “No pêtêg hên hika ya Anak ni Apo Namalyari ay magnabo kan paubat di,

¹⁰ ta êmên di ya nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ‘Tutoh ni Apo Namalyari hilay anghel na hên mangillag kamo,’

¹¹ haka ‘Halorên la ka êmên a mahakitan ya bitsih mo ha bato.’ ”

¹² Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Nakahulat êt ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ‘Paan mon subukên ya Panginoon mo, hi Apo Namalyari.’ ”

¹³ Amêhên, hên nayari nay na ni Satanas ya balang pamanukso na, ay nag-alíh yay na pon.

Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

¹⁴ Hi Apo Jesus ay nag-orong ha probinsyan Galilea ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Ya tungkol kana ay nibahwag ha mamalibot hên habaytoy logal.

¹⁵ Nanoro ya ha balang sinagoga haka hiyay dinayêw hên balang miha.

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na

(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

16 Amêhên, nag-orong ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na. Hinumwên ya ha sinagoga la hên nanad panay nan pandaygên no allon pamagsimba. Bayo, nirêng yan namahan habi ni Apo Namalyari.

17 Ya naka-tsili-tsil ya papel ya pinanulatan hên hinabi ni Propeta Isaias ya mihay màmipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ay inggawang kana. Binuhal nay naka-tsili-tsil bayo na binaha ya nakahulat, ya wana,

18 “Atsi kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan hikoy pinili na hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi na kanlan mangairap. In-utoh na ko ta êmên ko ipamwang kanlan nakahulat ya ibuhan hila, haka kanlan buwag ya makahêlêk hila, haka kanlan ampairapan ya, a hilay nan pairapan,

19 haka êmên ipamwang ya nilumatêng ya pamiligtas ni Apo Namalyari.”*

20 Amêhên, hên nai-tsili-tsil nay na êt ya hatoy hulat, ay in-orong na kanan ampanawop bayro ha sinagoga bayo ya nikno hên nanoro kanla. Namakahêlêk kana ya kaganawan ya atsi bayro ha sinagoga.

21 Bayo hinabi na kanla, ya wana, “Amêhên kaban ampanggilam kaw kangko ay natupad ya hatoy binaha ko ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.”

22 Dinayêw ya hên balang miha ta nag-êpapah hila ha mangangêd ya habi na. Noa, ampihahabi

---

* 4:19 Isaias 61:1-2.

hila ya wanla, “Daptay anak ni Jose ya kabalayan tamo ya habaytsi!”

²³ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Siguradon unkatên yo kangko ya habaytsi ya kahabian, ‘Doktor, tambalan moy sarili mo. Ya nabalitaan naên ya kapapaêpapah ya dinyag mo ha balayan Capernaum, ay daygên mo di etaman ha sarili mon logal.’”

²⁴ Bayo wanay na êt ni Apo Jesus, “Pakagilamên yo, ya mihay propeta ni Apo Namalyari, ay a ampansinên ha sarili nan balayan.

²⁵ Hên panaon ni Propeta Elias, ay ayn maêkan gawan ayn uran hên tatloy taon haka anêm ya buwan. Hên hato, ay mal-at ya babayi ya bawo di ha bansan Israel,

²⁶ noa, hi Propeta Elias ay a ya in-utoh ni Apo Namalyari hên manawop kanla. Hiyay in-utoh kanan mihay babayin bawo ha Sarepta ya sakop hên Sidon.

²⁷ Hên panaon ni Propeta Eliseo, ay kal-atan ya nag hakit hên ketong di ha bansan Israel, noa ya inalihan nan bêngat hakit, ay hi Naaman ya taga bansan Siria.”

²⁸ Hên nagilam lay hinabi ni Apo Jesus, ay naubuh hilan nagtulaw ya atsi bayro ha sinagoga.

²⁹ Namakonkaynaman ay nirêng hila, ta impaplag la ya ha balayan, haka impalako la ya ha palaypay hên bêngaw ha bung-oy ya pinay-pairêngan balayan la, ta itoron la ya dayi.

³⁰ Noa, nammita ya hên nagdann ha pibonakan la.

Namipaplag hi Apo Jesus hên narawak ya a

*angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Marcos 1:21-28)*

³¹ Ubat bayro, ay nilumohan ya hi Apo Jesus ha balayan Capernaum ha probinsyan Galilea. Ha allon pamagsimba, ay nanoro ya ha sinagoga la.

³² Naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na gawan ya panoro na ay nanad panoro hên main tungkulan.

³³ Main lalaki bayro ha sinagoga ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Nan-angaw ya hatoy hinumapat kanan lalaki, ya wana,

³⁴ “Jesus ya taga-Nazaret, hinoy pakiêmênan mo kannaên? Labay mo kay hên parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari.”

³⁵ Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag, ya wana, “Paan kan maglabak! Mag-alíh ka ha hinapatan mo!” Intumba ya lalaki hên hinumapat kana ha pi-bonakan la. Bayo nag-alíh ya, hên a na ya pinaka-hakitan ya lalaki.

³⁶ Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, “Hino kaya ya magkahabian hên hatsi? Nag tungkulan haka kapangyarihan ya pami-utoh nan paypaplag hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, bayo ampag-alíh hila.”

³⁷ Habaytoy dinyag ni Apo Jesus ay nibahwag ha boon logal hên habayto.

*Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên kal-atan ha bali lan Simon
(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)*

³⁸ Amêhên, nag-alíh yay na hi Apo Jesus bayro ha sinagoga ta nagpakha ya ha bali lan Simon. Hên habayto ay main matag-ay ya omot ya ampo nay babayi ni Simon. Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus ya hawpan na ya.

³⁹ Dinanian ni Apo Jesus ya bakêt. Impaalíh nay omot na kabay tambêng yan nirêng ta namakan ya kanlan Apo Jesus.

⁴⁰ Amêhên, hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit. Hino-hino kay na hên ya hakit la. Impalunto nay gamêt na kanlan balang miha kanla ta namaalíh yan hakit la.

⁴¹ Haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha kal-atan ay ampag-alíh kanla. Ampan-angaw hilay habaytoy nangarawak ya espiritu, ya wanla, “Hika ya Anak ni Apo Namalyari.” Noa, binawal hila ni Apo Jesus hên maghabi gawan muwang la, ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas ya impangako na.

*Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita
(Marcos 1:35-39)*

⁴² Hên maranon, ay nammita ya hi Apo Jesus ha mihay logal ya marayo ha tawo ta êmên ya manalangin. Kabay tinapol la yan kal-atan. Hên natapol la ya, ay pinikihabian la ya hên a ya pon dayi mita.

⁴³ Noa, hinabi kanla ni Apo Jesus, ya wana, “Ya Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay kailangan kon itoro ha kaatag ya logal. Kabay in-utoh na ko di ha luta.”

44 Bayo inhundo nay panoro na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita.

5

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha unan nag-in tagahonol na

(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

¹ Minghan hên atsi ya hi Apo Jesus hên ampanoro ha laylay hên Dagat-dagatan hên Genezaret, ay pinilolopungan la ya hên kal-atan ya labay manggilam hên habi ni Apo Namalyari.

² Amêhên, nakahêlêk yan loway bangka ya narani ha laylay, ya ayn tawo gawan hilay magdadakêp kênan lanêm, ay atsi ha lanêm hên ampanyah hên lambat la.

³ Hinumakay ya hi Apo Jesus ha bangka ni Simon, haka ya nakihabi kan Simon ya ipabita ya bangka hên pêrad ha laylay. Bayro yan nikno hên nanoro kanlan kal-atan.

⁴ Hên nayari yay nan nanoro ay hinabi na kan Simon, ya wana, “Ipalako yo ya hata bangka ha malalê bayo yo iaypa ya lambat ta êmên kaw makakwa.”

⁵ Kabay wani Simon kana, “Mánoro, mamapayabi kay hên nagpagal hên an-iaypa ya lambat, noa, ayn kay hên nakwa. Êmbayro man, gawan ha hinabi mo, ay iaypa koy lambat.”

⁶ Hên nadyag la ya habayto, ay pêrad tanan nag-ihi ya habaytoy lambat gawan kal-atan ya nakwa la.

⁷ Kabay siningyalan lay kalamo la ha mihay bangka, ta pahawop hila kanla. Dinumani hila

bayo la pinno ya loway bangka angga ha mamêrad hila tanan nilêmêh.

⁸ Hên nakit ni Simon Pedro ya habayto ya nal-yari, ay nandoko yan nakadêngdêng ha arapan ni Apo Jesus ta wana, “Panginoon, pakarayo ka kangko ta makasalanan ako.”

⁹ Hinabi nay habayto gawan nag-êpapah ya haka hilay kalamo na gawan mal-at ya nakwa la.

¹⁰ Nag-êpapah etaman ya maának ni Zebedeo ya hi Santiago haka hi Juan, ya kala-kalamo ni Simon. Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kan Simon, ya wana, “Paan kan malimo. Paubat amêhên, ay daygên katan mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala.”

¹¹ Hên ginuloy lay nay bangka la ha laylay lanêm, ay in-ubuh lan imbalag ya habayto, ta nakihonol hila kan Apo Jesus.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki

(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

¹² Minghan hên atsi ya hi Apo Jesus ha mihay balayan, ay dinumani kana ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan na, ta wanan nakiingalo, “Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya lawini ko.”

¹³ Impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na ha nag hakit hên ketong, bayo wana, “Labay kon paalihên ya hakit mo. Luminis ka!” Tambêng naalíh ya hakit na.

¹⁴ Bayo in-utoh na ya ni Apo Jesus hên main pamamawal, ya wana, “Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlêk

mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,* êmên paptêgan kanlan kaatag ya malinis kay na.”

¹⁵ Noa, lalon nibahwag ya tungkol kan Apo Jesus, kabay kal-atan ay nangamat kana hên manggilam panoro na. Haka impaalíh la êt ya hakit la kana.

¹⁶ Noa, hi Apo Jesus ay panay hên nagdayo ha kal-atan hên nanalangin.

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus

(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

¹⁷ Amêhên, mihay allo, hên ampanoro ya hi Apo Jesus, ay main bayron Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises. Main kanla ya tagabalayan Jerusalem, haka main ubat ha balayan hên probinsyan Galilea haka probinsyan Judea. Atsi kan Apo Jesus ya kapangyarihan ni Apo Namalyari hên mamaalíh hên hakit.

¹⁸ Main nilumatêng ya ungnoy lalaki ya ampan-tan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi kan Apo Jesus.

¹⁹ Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila ha bubungan ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo ha pibonakan lan kal-atan ha arapan ni Apo Jesus.

²⁰ Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.”

---

* **5:14** Levitico 14:2-33.

21 Amêhên, ampangihip hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises hên êmên di, “Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên ampamatawad hên kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan.”

22 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay wana kanla, “Pata ampangihip kaw hên êmbayro?”

23 Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a ampakabita, no wangko, ‘Napatatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no wangko, ‘Hali, mirêng ka ta mita kay na.’

24 Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, ‘Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.’ ”

25 Tambêng yan nirêng ha arapan la ya habaytoy lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta nuli ya hên ampuriên na hi Apo Namalyari.

26 Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro. Pinuri la hi Apo Namalyari hên main lamoy êpapah, ya wanla, “Amêhên allo ay nakahêlêk kitamo hên kapapaêpapah.”

*Hi Levi ya ambaêgên êt Mateo, ya máningil buwih,
ay hinagyat ni Apo Jesus
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)*

27 Pangayari hên habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus, haka nakahêlêk yan mihay máningil

buwih ya naglangan Levi, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.”

²⁸ Nirêng ya etaman hi Levi, haka in-ubuh nan imbalag ya obra na, ta nakihonol ya kan Apo Jesus.

²⁹ Amêhên, pinayhanda ni Levi hilan Apo Jesus hên kal-atan maêkan. Kal-atan máningil buwih ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt, ay kalamo la hên nangan.

³⁰ Noa, hilay Pariseo haka hilay kalamo lay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay nagmulongan kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampakiaêm kaw hên kalamo lan máningil buwih haka kaatag êt ya makasalanan?”

³¹ Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit.

³² Êmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hên maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan.”

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin

(Mateo 9:14-15; Marcos 2:18-20)

³³ Main ungnô bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo ay panay hên ampagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin

la. Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?”

³⁴ Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Êndat yon mabawal yon mangan ya bisita ha kasálan no kalamo lay lalaki ya an-ikasal? A yo hila mabawal.

³⁵ Lumatêng ya allo, ya idayo lay lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

Ya toro ni Apo Jesus ay a mailamo ha toro lan ninuno lan Israelita

(Mateo 9:16-17; Marcos 2:21-22)

³⁶ Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mangguntsing hên bayoy baro ta itagpi ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta daygên nay habayto, ay mahira ya bayoy baro, haka habaytoy bayoy intagpi, ay a mipareho ha manan takop.

³⁷ Ayn mamitugtug hên bayon alak, ha ubatan hên manan alak, gawan lumtoh ya pamyanan, haka mibullog ya alak.†

³⁸ Ya bayoy alak, ay dapat itugtug ha bayoy pamyanan.

³⁹ Ayn labay minêm hên bayoy alak no nakainêm yay na hên mana ta habiên na, ya naayang ya mana.”

6

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba

(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

---

† **5:37** Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

¹ Mihay allon pamagsimba, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Niyêhê la ya hata trigo ta nilêem la ha pammita la.

² Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata nantê kaw ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?”

³ Wana etaman ni Apo Jesus, “Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên hiya haka hilay kalamo na ay angkablay hên lonoh.

⁴ Hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên lan bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo na.”

⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya Inanak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba.”

*Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)*

⁶ Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwên ya ha sinagoga ta manoro, ay nag lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt.

⁷ Hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ay ampingimaton kan Apo Jesus, no ma-maalíh yan hakit ha allon pamagsimba, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba.

⁸ Agyan muwang na ya laman ihip la, ay wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Mirêng

ka di ha arapan lan kal-atan.” Dinyag nay kal-abayan ni Apo Jesus.

⁹ Bayo kinotang ni Apo Jesus, hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygên ha allon pamagsimba? Manyag hên kangêran o manyag karawakan? Mamiligtas o mamatsi?” Noa, ayn miha man ya naghabi.

¹⁰ Hinlêk na hilangan ni Apo Jesus. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Ipaktang moy gamêt mo.” Hên impaktang na, ay naalîh ya hakit ha gamêt na.

¹¹ Noa, hadyay huluk lan Pariseo, kabay pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

Namili hi Apo Jesus hên labinloway apostol na ya in-utoh na hên manoro

(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹² Hên habayto, ay nilumakat ya hi Apo Jesus ha mihay tawgtug, ta êmên ya manalangin. Namawatah yan nanalangin kan Apo Namalyari.

¹³ Hên alloy na, ay binaêg na hilay tagahonol na hên dumani kana, ta mamili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol.

¹⁴ Hila ay hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka hi Andres ya kapotoh pohêl ni Pedro. Pinili na êt hi Santiago, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome,

¹⁵ hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo. Pinili na êt hi Simon ya Makabayan.

¹⁶ Pinili na êt hi Judas ya anak ni Santiago haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Nanoro ya hi Apo Jesus haka ya namaalíh hên hakit

(Mateo 4:23-25)

¹⁷ Amêhên, nilumohan hilan Apo Jesus ha napatal ya logal. Kalamo la bayro ya kal-atan kanlan antoroan na haka kal-atan ya ubat ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem, haka ha dani hên Tiro haka Sidon.

¹⁸ Habaytoy kal-atan ay labay manggilam toro na, haka magpaalíh hên hakit la. Impaalíh na etaman hilay narawak ya a angkahêlêk, ya ampamairap kanlan kaatag.

¹⁹ Gap-an la ya dayi hên kal-atan hi Apo Jesus, gawan atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari hên mamaalíh hên kaganawan hakit la.

Hilay mapatêkbêk ya ihip

(Mateo 5:1-12)

²⁰ Hinlêk ni Apo Jesus ya tagahonol na, bayo hinabi na, ya wana, “Iningalwan kaw ya mangairap, gawan hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.

²¹ Iningalwan kaw ya angkablay amêhên, ta mabhoy kaw. Iningalwan kaw ya ampanangih amêhên, gawan mangkaili kaw.

²² Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kahêmêkan la kaw, ipaplag la kaw, musmusên la kaw, haka hiraên la kaw.

²³ No malyari ya habayto, ay dapat humigla kaw, haka kaw mag-ukdo gawan kahiglaan yo, ta mahlay ya primyo ya matanggap yo ha langit. Ta êmbayro êt ya pamairap lan ninuno la kanlan

mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

²⁴ “Noa, kaingalo kaw ya mabandi ta nilumatêng kamoyu ya katsighaw yo! Ayn kaw na hên maêngganan!

²⁵ Kaingalo kaw ya nabhoy amêhên ta hikaw ay mablay hên lonoh. Kaingalo kaw ya ampangkaili amêhên ta hikaw ay manyêngên.

²⁶ Kaingalo kaw no andayêwên kaw hên kaganawan ta êmbayro êt ya dinyag lan ninuno la kanlan nagbabaran mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hatô.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi

(Mateo 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Panhabiên ko kamoyun atsi di hên ampanggiham, ya dapat yon lugurên ya kapatsi yo. Daygên yoy kangêran kanlan anhumêmêk kamoyu.

²⁸ Ihalangin yo hilay ampanuboy kamoyu, haka hilay ampamairap kamoyu.

²⁹ No main manampaling kapakan pingi yo ay ipatampaling yo êt kanla ya kapaka. No main mangwan sambra yo, ay idin yo kanla etaman ya kamiseta yo.

³⁰ Mam-i kaw kanlan kaganawan ampakikwa kamoyu, haka no main mangwan pibandian yo, ay paulayan yo hila.

³¹ Ya kangêran ya labay yo hên daygên la kamoyu hên kaatag, ay êmbayro êt ya daygên yo kanla.

³² “No anlugurên yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari.

Ta hila man ya makasalanan ay ampanlugud kanlan ampanlugud kanla.

³³ No ampanyag kaw hên kangêran kanlan bêngat hên ampanyag kangêran kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanan ay ampanyag kangêran kanlan ampanyag kangêran kanla.

³⁴ No mamaram kaw bêngat kanlan ampakapi-orong hên indam la kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanan ay ampamaram kanlan kapareho la, ya ampakapi-orong hên indam kanla.

³⁵ Noa, dapat yon lugurên ya kapatsi yo. Manyag kaw hên kangêran. Mamaram kaw kanlan a makabayad hên indam la kamoyu. No daygên yoy habayto ay dyanan na kaw ni Apo Namalyari, ya pinakamakapangyarihan, hên mahlay ya primyo, haka hikaw ay mamwangan maának na gawan hiya man ay an-ingalwan na hilay narawak ya ayn utang nakêm.

³⁶ Dapat kaw mag-in maingaloên hên nanad kan Apo Namalyari ya Tatang tamo ya maingaloên.”

*Paan mihahatol
(Mateo 7:1-5)*

³⁷ “Paan kaw mihahatol ta êmên a kaw hatolan ni Apo Namalyari. Paan yon parusaan ya kaatag, ta êmên a na kaw parusaan ni Apo Namalyari. Mamatawad kaw ta patawarên kaw êt ni Apo Namalyari.

³⁸ Mam-i kaw ha kaatag ta dyanan na kaw ni Apo Namalyari hên mangêd ya takal ya imbinhêk, intêtê, haka nakatalibohboh. Ta no ay-ê mên ya

pamaytakal yo ha kaatag, ay êmbayro êt ya takal ya idin kamoyu ni Apo Namalyari.”

³⁹ Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay intoro nay na êt ya habaytsi ya kahabian kanla, ya wana, “Ya mihay buwag ay a makaakay hên kapareho nan buwag ta pareho hilan minabo ha malalê ya lubot.

⁴⁰ Ayn mag-aral ya magaling ha ampanoro kana. Noa, hilay natoroan hên mangêd ay mag-in nanad ha ampanoro kanla.

⁴¹ “Panhêlkên yoy alwan nabyat ya kasalanan ya nanad poling ha mata hên kaatag, noa, a yo ampansinên ya nabyat ya kasalanan yo ya nanad batang ya atsi ha sarili yon mata.

⁴² Ay-êmên yon mahabi ha kapareho yo, ‘Patêl, paulayan mo kon alihên ya poling ha mata mo,’ no hikaw êt, ay a yo angkahêlêk ya nanad batang ya atsi ha mata yo. Ampagbabara kaw! Unaên yon alihên ya nanad batang ya atsi ha mata yo, bayo makahêlêk kaw hên mangêd, ta êmên yo maalih ya nanad poling ha mata hên kaatag.”

*In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan ha kayo ya ampanagêy hên nangarawak
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Hilay mangêd ya kayo, ay a ampanagêy hên nangarawak. Ayn êt kayo ya narawak ya ampanagêy hên mangangêd.

⁴⁴ Ta hilay kayo ay angkabalayan ha tagêy la. A ya managêy hên igos ya korêrêng-êy. A etaman managêy hên ubas ya tanyuong.

⁴⁵ Hilay mangêd, ay mapanyag hên kangêran, gawan mangêd ya nakêm la. Hilay narawak, ay mapanyag hên karawakan, gawan narawak ya nakêm la. Ta ya laman nakêm ay an-umawah ha bêbêy.”

*Ya loway lalaki ya namairêng bali
(Mateo 7:24-27)*

⁴⁶ “Pambaêgên yo ko hên ‘Panginoon, Panginoon,’ noa, a yo andaygên ya panhabiên ko.

⁴⁷ Iphlêk ko kamoyu no nanad hino hilay andumani kangko hên manggilam habi ko, haka anhumonol ha nalêngê la.

⁴⁸ Hila ay nanad ha mihay lalaki ya nanyag bali. Nangali yan malalê angga ha nidaoh ha dapah, ta bayro nan impairêng ya bali na. Hên nanlanab, ay nadanan yan maawêh ya lanêm, noa, a ya nayêgê ya bali na gawan mangêd ya pangadyag na.

⁴⁹ Noa, ya ampakagilam hên habi ko, bayo a manyag hên nagilam na, ay nanad yan lalaki ya nanyag bali ya alwan napah-êy gawan a na impakakali. Kabay hên nadanan yan maawêh ya lanab, ay tambêng yan nigêyima. Nangaagwat ya hatoy boon bali.”

7

*Namaalîh hi Apo Jesus hên hakit hên ipoh hên kapitan hên hundaloh ya taga-Roma
(Mateo 8:5-13)*

¹ Hên nayari nay na ni Apo Jesus ya panoro na, ay nammita yay na ha balayan Capernaum.

² Atsi bayro ya mihay kapitan hên hundaloh ya taga-Roma. Main ipoh ya hata kapitan ya

anlugurên na. Main hakit ya hata ipoh haka angkaboytoy inanawa na.

³ Hên namwangan hên hata kapitan ya tungkol kan Apo Jesus, ay impaalap na ya kanlan toa lan Israelita ya nag tungkulan hên pakihabian la hi Apo Jesus hên mamaalíh hakit hên ipoh na.

⁴ Hên nilumatêng hilay na kan Apo Jesus ay pinakihabian la yan mangêd hên daygên na dayi ya kalabayan hên kapitan, ta agyan alwa yan Israelita, ay mangêd yan tawo.

⁵ Hinabi la, “Anlugurên na kitamo ya Israelita, ta hiyay namipairêng sinagoga tamo.”

⁶ Kabay nakihonol ya hi Apo Jesus kanla. Amêhên, hên narani hilan Apo Jesus, ha bali hên kapitan, ay in-utoh nay na êt hên hata kapitan ya ungnoy kaluguran na hên manupa kanlan Apo Jesus. Hinabi la, ya wanla, “Panginoon, paan kay na kano hên paabala hên humwên ha bali na ta angkarêng-êy ya kamo.

⁷ Kabay a ya kano hên umarap kamo, noa, iutoh mo tana kano, ay maalíh ya hakit hên ipoh na.

⁸ Hiya man kano, ay atsi ha aypa hên kapang-yarihan hên kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan na. Ya kaganawan utoh na ay daygên la. No habiên na kanan miha, ‘Mita ka,’ ay mita yay na. No habiên na kanan kaatag, ‘Paidani ka di,’ ay dumani ya. No habiên na kanan ipoh na, ‘Daygên moy hatsi,’ ay daygên na.”

⁹ Hên nagilam nay habayto ni Apo Jesus ay nag-êpapah ya. Inarap nay kal-atan ya ampanhumonol kana ta hinabi na, “Pakagilamên yo, ayn akon nahêlêk ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya

nakataniêh ya paniwala.”

¹⁰ Hên nag-orong hilay nay in-utoh hên kapitan, ay ayn nanan hakit ya ipoh.

Biniyay ni Apo Jesus ya lalaki ya anak hên mihay babayi ya bawo

¹¹ A nabuyot, ay nammita hi Apo Jesus ha balayan ya ambaêgên Nain. Kalamo na hilay tagahonol na, haka kal-atan ya kaatag.

¹² Hên marani yay na bayro ha pahowên ha balayan, ay nakatupa hila hên kal-atan ya ampammitan mamilbêng, ya kalamo nan indo nan natsi. Ya natsi ay mihay lalaki, ya kamiha-mihaan ya anak hên habaytoy babayi ya bawo.

¹³ Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya habaytoy indo hên natsi ay naingalwan na ya, kabay hinabi na, ya wana, “Paan kan manangih.”

¹⁴ Amêhên, dinumani ya hi Apo Jesus ha bangkay hên anak nan babayi ta tinalan nay langkayan. Kabay tinunggên hilay mamalatay hên natsi. Hinabi ni Apo Jesus kanan natsi, ya wana, “Miyawhay, mimata ka.”

¹⁵ Nikno ya hata miyawhay bayo naghabi ya. Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanan indo na, ya wana, “Hatsi ya anak mo, ya nabiyay oman.”

¹⁶ Naubuh hilan nipag-êpapah. Pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla, “Main makapangyarihan ya propeta ya nilumtaw kantamo. Hiniraw ni Apo Namalyari hikitamoy Israelita.”

¹⁷ Habaytoy tungkol kan Apo Jesus ay nibahwag ha ayri man ya logal ha probinsyan Judea haka ha mamalibot hên Judea.

*Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukuman
(Mateo 11:2-19)*

¹⁸ Impamwang kan Juan Bautista ya balang habaytoy dinyag ni Apo Jesus hên tagahonol ni Juan.

¹⁹ In-utoh ni Juan ya lowa kanlan tagahonol na, kan Apo Jesus hên mangotáng kana, no hiya ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, o no mangênggan hila pon hên kaatag.

²⁰ Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, “In-utoh kay ni Juan Bautista, ta labay nan mamwangan no hika ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala o no mangênggan kay pon hên kaatag.”

²¹ Kanan habayto ay mal-at ya inalihan ni Apo Jesus hên hinon hakit, haka nangarawak ya a angkahêlêk. Mal-at êt ya buwag ya pinamukat na.

²² Amêhên, hinabi na kanla, ya wana, “Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya nahêlêk yo haka nagilam yo, ya ampakahêlêk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay lumpo, angkaalíh ya hakit lan nag ketong, ampakagilam hilay nay têkkên, ampangoman mabiyay hilay natsi, haka ya Mangêd ya Habi ni Apo Namalyari ay an-ipamwang kanlan mairap.

²³ Iningalwan hilay a ampag-alangan ha paniwala la kangko.”

²⁴ Hên nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay nampamwang hi Apo Jesus hên tungkol kan Juan kanlan kal-atan, ya wana, “Hinoy nilako yo ha logal ya kabalalah-balahan? Êndat yo no ya ihip ni Juan

ay nanad tsimbo ya mantêwêg ya angkadanan angin?

²⁵ Hino awud ya nilako yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hên mangahampat! Alwa. Hilay nakatakop hên mangahampat, haka ampat-sighaw, ay mahêlêk ha balin ari.

²⁶ Hino awud ya nilako yo? Ya mihay propeta? Awo. Pakagilamên yo! Hiyay mihay propeta ya ayn kapantag.

²⁷ Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo Namalyari, ya wana, ‘Mangiutoh ako hên muna kamo, ya mangil-an hên danan mo.’*

²⁸ Anhabiên ko kamoyu, ya ha kaganawan tawo, ayn matag-ay kan Juan Bautista. Êmbayro man, ya pinakamaaypa ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-ay kan Juan.”

²⁹ Ginilam lan kal-atan kalamo lan máningil buwih ya hinabi na, haka hinumonol hilangan ha makatoynungan ya Kautuhan ni Apo Namalyari gawan nagpabawtismo hila kan Juan.

³⁰ Noa, in-ara lan Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ya kalabayan ni Apo Namalyari ha biyay la, gawan a hila nagpabawtismo kan Juan.

³¹ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hino awud ya pangiparisan ko kanlan tawo amêhên? Nanad hino hila kaya?

³² Nanad hilan anak ya ampipammikno ha pangalindagan hên ampibabaêg, ya wanla, ‘Nanigtsig

---

* **7:27** Malakias 3:1.

kay, noa, a kaw tsimmalêk. Nanyêngên kay, noa, a kaw nakiyêngên.'

³³ Ta nilumatêng hi Juan Bautista hên panay hên ampagtêh hên a ampangan ta êmên a maabala ya panalangin na, haka a ya ampinêm hên alak, noa gawan habayto ay anhabiên yo, ya hinapatan yan narawak ya a angkahêlêk.

³⁴ Hiko etaman, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hên ampakiaêm haka ampinêm hên kalamo yo, noa gawan habayto, anhabiên yo ya hiko kano ay mahiba, mamminêm hên alak haka kaluguran lan máningil buwih haka kaatag ya mapanyag kasalanan.

³⁵ Êmbayro man, ay mapaptêgan ya pêtêg ya toro naên ni Juan Bautista, gawan habaytoy mahêlêk ha pamimiyay lan anhumonol ha toro naên."

Nangan hi Apo Jesus ha bali ni Simon ya miha kanlan Pariseo

³⁶ Amêhên, main mihay Pariseo ya nag langan Simon ya nanagyat kan Apo Jesus hên mangan. Kabay hinumwên ya ha bali na ta nangan.

³⁷ Ha balayan ya habayto, ay nag babayi ya muwang lan kal-atan ya makasalanan ya. Hên namwangan nan babayi ya ampangan ya hi Apo Jesus ha bali nan Pariseo, ay pinantan na yan makamal ya pabango ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro.

³⁸ Dinumani ya ha bokot ni Apo Jesus, ha dapit bitsih na hên ampanangih. Nabahá ya bitsih ni Apo Jesus hên luwa na kabay pinunihan nan habot na, haka na inaro ya bitsih ni Apo Jesus bayo tinugtugan na hên hatoy pabango.

39 Hên nahêlêk nan habaytoy Pariseo ya nanagyat kan Apo Jesus ya dinyag nan babayi ay nangihip yan êmên di, “No pêtêg yan propeta ni Apo Namalyari, ay muwang na dayi ya makasalanan ya hata ampanggapa kana haka bawalên na ya dayi.”

40 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip nan hata Pariseo, kabay wana, “Simon, main akon habiên kamo.”

Amêhên, wani Simon, ya wana, “Hinoy habayto?”

41 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Main loway tawo ya nangútang kanan mihay mámautang pera. Ya miha ay nangútang hên 500 bayo ya miha ay nangútang hên 50.

42 Hên a hila makabayad, ay naingalwan na hila, kabay a na hilay na pinabayad hên utang la. Nanad hilay nan pinatawad. Amêhên, hino kanlan lowa ya mantêg manlugud kanan mámautang pera?”

43 Amêhên, hinabi ni Simon, “Kayno habaytoy nangútang hên mal-at.”

Hinabi ni Apo Jesus, “Awo, hukad ya hinabi mo.”

44 Bayo, pinalingayan nay babayi haka na hinabi kan Simon, ya wana, “Angkahêlêk moy andaygên hên hata babayi? Hên hinumwên ako ha bali mo ay a mo ko dinyanan lanêm hên panguyah hên bitsih ko. Noa, hata babayi, ay luwa na ya pinanguyah nan bitsih ko bayo pinunihan na hên habot na.

45 A mo ko inaro, noa, hiya, ay a na tinêgnan hên inaro ya bitsih ko paubat hên hinumwên ako.

⁴⁶ A mo dinyanan laro ya ulo ko, noa, hata babayi, ay bitsih koy tinugtugan nan pabango.

⁴⁷ Kabay anhabiên ko kamo ya hadyay lugud na ay pamaptêg ya napatawad ya kal-atan kasalanan na. Hinoman ya pinatawad bêngat hên pêrad ay manlugud bêngat hên pêrad.”

⁴⁸ Amêhên, wani Apo Jesus kanan babayi, “Pinatawad ya kasalanan mo.”

⁴⁹ Hilay kaatag ya kalamo lan ampangan bayro ay naghabi ha sarili la, ya wanla, “Hिनoy hatsi ya ampamatawad kasalanan?”

⁵⁰ Noa, hinabi ni Apo Jesus kanan babayi, ya wana, “Inligtas ka ha parusa hên kasalanan mo gawan paniwala mo kangko. Mag-orong kay na, hên mapatêkbêk ya nakêm.”

8

Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus

¹ Pangayari, ay nanoro yay na hi Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo. Impamwang nay Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Kalamo na hilay labinloway tagahonol na.

² Kalamo na êt ya ungnoy babayi ya inalihan na hên hakit haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanla. Ya miha kanlan hatoy babayi ay hi Maria, ya ambaêgên Magdalena, ya inalihan hên pitoy narawak ya a angkahêlêk.

³ Ya miha pon kanla ay hi Juana ya ahawa ni Cusa, ya mihay manungkulan ha sakop ni Herodes. Kalamo la êt hi Susana haka mal-at êt ya

kaatag. Ginamit lan habaytoy babayi ya sarili lan bandi ya inhaliw lan kaên lan Apo Jesus.

*Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)*

⁴ Hên napi-tsi-tsipon ya kal-atan ya ubat ha ay-irin balayan, ay intoro na kanla ni Apo Jesus ya hata alimbawa, ya wana,

⁵ “Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. Ha pamihabwag nan bini ay main bini ya natata ha dann. Habaytoy natorakan bayo tinuktuk hên manok.

⁶ Ya kaatag ay natata ha mabato ha mababo ya luta. Tinumubo ya, noa, nayanto, gawan namala ya luta bayro.

⁷ Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, tinumêytêy, gawan diwi.

⁸ Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka naubuh hên nanagêy hên manimagatoh ya lahi.” Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay hinabi nay na êt hên in-ikhaw, ya wana, “Pakaihipên yoy nagilam yo!”

*No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)*

⁹ Hên labay lan mamwangan hên labinloway tagahonol ni Apo Jesus no hinoy labay habiên hên alimbawa ya tungkol ha bini,

¹⁰ ay hinabi ni Apo Jesus, “Hikaw bat ya makamwang hên inlihim ya tungkol ha paman-lokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag ay an-habiên ko ha alimbawan bêngat, ta êmên ‘Manlêk hila man, ay a la mamwangan ya anhêlkên la.

Manggilam hila man, ay a la maintindihan ya angkagilaman la.’ ”*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawaya tungkol ha bini ya inhabwag (Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

¹¹ “Êmên ya di ya labay habiên hên hatoy alimbawa. Ya bini ay habi ni Apo Namalyari.

¹² Ya nakêm tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, nilumatêng hi Satanas ta inalih na ya habaytoy habi ha nakêm la, ta êmên hila a maniwala kan Apo Namalyari, haka a miligtas ha parusa.

¹³ Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap la hên main kahiglaan, noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hên nilumatêng ya pamanubuk, ay a hilay na naniwala.

¹⁴ Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam la pon, noa, tampol nialih ha nakêm la, gawan ha kayagahan, pibandian, haka katsighaw hên biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hên nanad ha a nanagêy ya bini.

¹⁵ Ya bini ya natata ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam la, bayo nimana ha nakêm la, gawan mangêd ya nakêm la. Ha pamagtêh la, ay nabayoy biyay la.”

Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan (Marcos 4:21-25)

¹⁶ “Ayn mamagkêt hên atáng bayo halokoban o idin ha hilong pangkatuluyan. Noa, idin na ha

---

* **8:10** Isaias 6:9.

mantêg pamyanan atáng, ta êmên mahawangan ya danan lan anhumwên.

¹⁷ Ayn intago ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihumbung.

¹⁸ “Pakaihipên yoy angkagilam yo, ta no honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan yo.”

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

¹⁹ Amêhên, nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, noa, a hila midani kana gawan ha kal-atan.

²⁰ Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.”

²¹ Noa, wani ni Apo Jesus kanla, “Hilay ampanggilam habi ni Apo Namalyari haka ampangnyag kalabayan na, ay anlugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin

(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

²² Mihay allo, hinumakay ha bangka hi Apo Jesus hên kalamo na hilay tagahonol na. Hinabi na kanla, “Magbangka kitamo hên lumipay.” Kabay nag-umpisa hilay nan lumipay.

²³ Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus ha bangka. Amêhên, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm, kabay atsi hila ha kapapotog.

24 Pinukaw la ya, ya wanla, “Panginoon! Panginoon! Ampilêmêh kitamina!” Nimata ya, ta binawal nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên ya angin haka tandulon, hên nagpatêkbêk.

25 Hinabi na kanla, ya wana, “Ayn kaw awud hên tsiwala kangko!” Nalimwan hila. Nag-êpapah hilan nihahabi, ya wanla, “Hino kaya ya hatsi ya ampakabawal hên angin haka lanêm, bayo anhumonol hila kana?”

Namaalîh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Gergeseno

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

26 Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Gergeseno† ha lipay lanêm ha êtêb hên probinsyan Galilea.

27 Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka ay tinupa ya hên mihay lalaki ya taga bayro ha balayan ya habayto ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. Nabuyot yay nan, a ampagtakop. A yay na ampaidi ha bali, ta ampaidi ya tana ha payilbêngan.

28 Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, ay nan-angaw ya, bayo nandoko ya, hên nakadêngdêng ha arapan na, ta makhaw nan hinabi, ya wana, “Jesus, Anak ni Apo Namalyari, awta ampakiêmênan mo ko? Ampakihabi ko kamo ya a mo ko dayin parusaan.”

29 Hinabi nay habayto gawan ampaalihên ni Apo Jesus ya nangarawak ya nipanhumapat kanan lalaki. Hata lalaki ay panay anhapatan hên

---

† 8:26 Geraseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

nangarawak ya a angkahêlêk. Agyan ambantayan la ya hên kabaryo na, haka an-itaykala la ya gamêt haka bitsih na, ay pamboytoên nan bat ya habayto, bayo an-ipalako la ya ha marayo ha tawo hên hatoy nipanhumapat kana.

³⁰ Amêhên, nangotang hi Apo Jesus, ya wana, “Hinoy langan mo?” Wanlan hinumapat kana etaman, “Libo-Libo.” Hinabi lay habayto, gawan mal-at ya nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kanan lalaki.

³¹ Habaytoy hinumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan hila dayin iutoh ha logal ya kaparusaan, ya ayn anggaan ya kalalêan.

³² Main kal-atan baboy bayro ya ampipambuk ha bung-oy ya narani ha lanêm. Nakiingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên humapat kanlan baboy. Pinaulayan na hila etaman ni Apo Jesus.

³³ Kabay inumalih hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Habaytoy baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

³⁴ Hên nahêlêk lan manayhay hên baboy ya nalyari, ay nipamwayu hila ta impamwang lay habayto ha kaganawan baryo haka ha balayan la.

³⁵ Hên nagilam lay balita la, ay nilako lan hinlêk ya nalyari. Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki, ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampikno ya ha dani ni Apo Jesus hên mapatêkbêk ya ihip. Nipangkalimo hila ha kapangyarihan ni Apo Jesus.

³⁶ Impamwang lan nakahêlêk ya dinyag ni Apo Jesus, no ay-êmên yan namaalîh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki.

³⁷ Bayo nakiingalo hilay Gergeseno ya atsi bayro, kan Apo Jesus, ya mag-alîh ya ha logal la. Dinyag lay habayto gawan hadyay limo la. Kabay hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka hên paorong.

³⁸ Hên nakitan nan lalaki ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk, ya paalîh hilan Apo Jesus, ay nakiingalo ya hên gêtan ya dayi, noa, impaorong na ya ni Apo Jesus, ya wana,

³⁹ “Muli kay na ha bali mo, ta ipamwang mo ya kangêran ya dinyag kamo ni Apo Namalyari.” Nammita yay nay lalaki ta impamwang na ha boon balayan ya habayto ya tungkol ha dinyag ni Apo Jesus.

Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalîh ya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

⁴⁰ Amêhên, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nag-bangkan ubat ha lipay, ay hinumigla hilay kalatan ya ampangênggan kana.

⁴¹ Main dinumani hên nandoko hên nakadêngdêng ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga bayro, ya nag langan Jairo. Nakiingalo ya kan Apo Jesus, ya kihonol ya dayi kana ha bali na,

⁴² gawan ampamêrad-pêrad yay nan matsi, ya kamiha-mihaan nan anak ya babayi, ya main manga labinloway taon.

Kaban ampita hilan Apo Jesus ha bali ni Jairo, ay ampi-pipiitan la yan kal-atan ya nakihonol kanla.

⁴³ Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi, ya labinloway taon nanan andayaên. [Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên ya doktor, noa, ayn nakaalíh hakit na.]

⁴⁴ Kaban ampammita hila, ay dinumani ya hatoy babayi ta ginap-an nay laylayan takop ni Apo Jesus ha dapit bokotan, haka tambêng tinunggên ya ampantoloy daya na.

⁴⁵ Tampol yan nangotang hi Apo Jesus, “Hinoy nakagapa hên takop ko?” Hên ayn mangamin, ay hinabi ni Pedro, “Panginoon, ampilolopungan la ka, haka la kan ampi-pipiitan hên kal-atan!”

⁴⁶ Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Main nakagapa hên takop ko, ta natanam ko ya main inalian hakit gawan ha kapangyarihan ko.”

⁴⁷ Hên namwangan nan babayi ya napansin ni Apo Jesus ya dinyag na, ay ampamêgpêg yan inumarap kana, hên nandoko hên nakadêngdêng. Ha arapan lan kal-atan, ay impamwang na no pata ginap-an na ya takop ni Apo Jesus, haka no ay-êmên tambêng hên tinunggên ya ampantoloy daya na.

⁴⁸ Amêhên, wani Apo Jesus kanan babayi, “In-alíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli kay na hên mapatêkbêk ya ihip.”

⁴⁹ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya naghabi, “Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hên maniraw ha bali.”

⁵⁰ Noa, hên nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, “Paan kan maglungkot. Mani-

wala ka tana kangko, ta ma-alih ya hakit hên anak mo.”

⁵¹ Panlumâtêng la ha bali lan Jairo, ya pina-howên nan bêngat ni Apo Jesus ay hi Pedro, hi Juan, hi Santiago haka hilay toa hên hata anak.

⁵² Naubuh hilan ampipanangih haka ampipanyêngên ya atsi bayro, kabay hinabi na kanla, “Paan kaw manangih ta a ya natsi. Nabelêw yan bêngat.”

⁵³ Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang la ya pêtêg yay nan natsi.

⁵⁴ Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak ta hinabi na, “Anak ko, mimata ka.”

⁵⁵ Nabiyay yan oman haka tambêng yan nimata. Hinabi na êt ni Apo Jesus ya pakanên la ya.

⁵⁶ Nag-êpapah ya toa nan anak, noa, binawal na hila hên paan ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak.

9

Inutusan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labin-loway tagahonol na ya binaêg lan apostol etaman (Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

¹ Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labin-loway tagahonol na, ta dinyanan na hila hên kapangyarihan haka tungkulan hên mamaalih hên hakit haka kaganawan nangarawak ya a angkahêlêk.

² Bayo in-utoh na hila hên mamitoro hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka mamaalih hên hakit.

³ Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, “Paan kaw mantan hên hinoman ya nanad ha têtên, balutan, puto, pera, haka takop.

⁴ Magdahêl kaw ha balin managyat kamoyu, haka bayro kaw tana angga ha a pon nayari ya pamitoro yo ha logal ya habayto.

⁵ No a la kaw tanggapên ha mihay logal, ay bayo kaw mag-alíh bayro, ay ikampag yoy tuwapok ha bitsih yo, ta êmên la mamwangan ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari.”

⁶ Amêhên, nammita hilay na hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi haka hên mamaalíh hên hakit ha ayri man ya logal.

*Niyumagah hi Herodes Antipas
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)*

⁷ Hên nagilam ni Gobernador Herodes Antipas ya ampamaala ha Galilea ya tungkol ha kapa-paêpapah ya andaygên lan Apo Jesus, ay nanyagah yay na, gawan main ampaghabin hi Apo Jesus ay Juan Bautista ya impapatsi na, ya nangoman nabiyay.

⁸ Main kaatag ya ampaghabin nagpahlêk ya hi propeta Elias.* Ampaghabi êt hên kaatag, ya nangoman nabiyay ya miha kanlan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên haton lagi.

⁹ Amêhên, hinabi ni Gobernador Herodes Antipas, ya wana, “Impapotoh kinay ulo ni Juan

---

* **9:8** Ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari.

Bautista, noa, hinoy hata lalaki ya angkababalitan kon habaytsi ya angkalyari?” Kabay labay na ya dayin mahêlêk hi Apo Jesus.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Hên nag-orong hilay nay labinloway apostol, ay hinabi la kan Apo Jesus ya dinyag la. Gintan na hila, hên kakapag lan bêngat, ha balayan Betsaida.

¹¹ Hên namwangan lan kal-atan, ya atsi hila bayro, ay nangamat hila. Dinambi na hila etaman ni Apo Jesus. Intoro na kanla ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari bayo namaalîh yan hakit la.

¹² Hên maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hên naghabi kana, ya wanla, “Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya alwan marayo di ta êmên hila makatsikap hên maêkan la haka mapagdahêlan la gawan ayn bali di.”

¹³ Noa, hinabi na kanla, ya wana, “Hikaw tanay mam-i kanla hên maêkan la.” Hinabi la, ya wanla, “Main kitamon bêngat hên limay puto haka loway kênan lanêm. Labay mo hên manaliw kay hên kaên hên hatsi ya kal-atan?”

¹⁴ Hinabi lay habayto, gawan main manga liman libo ya lalaki bayro. Noa, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway tagahonol na, ya wana, “Paiknoên yo hilan pusto-pusto ya mani-limampo ha balang pusto.”

¹⁵ Dinyag la ya kalabayan ni Apo Jesus. Pinaikno la ya kal-atan.

¹⁶ Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênan lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay hatsi kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na.

¹⁷ Ya kaganawan tawo ay nakaêkan angga ha nangabhoy hila. Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hên labinloway lubon.

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas

(Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)

¹⁸ Mihay allo hên ampanalangin yan miha na hi Apo Jesus, ay dinumani kana ya tagahonol na. Kinotang na hila, ya wana, “Hino ko kano?”

¹⁹ Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin nabiyay hên oman ya miha kanlan unan màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.”

²⁰ Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.”

²¹ Noa, binawal na hila hên ipamwang ya hatoy hinabi ni Pedro ha hinoman.

²² Wana êt ni Apo Jesus, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magtêh hên hadyay pamagdusa. Hikoy araên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa ya nag tungkulan ha bansa, haka araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayên akon oman.”

²³ Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay hên humonol kangko, ay dapat lan liwaan ya sarili lan kalabayan. Allo-allo ay dapat nakal-an hilan magtêêh hên kairapan, o matsi man, ya maialimbawa ha pamakay hên nabyat ya koros.

²⁴ Hilay a mabay hên humonol kangko, gawan a la labay hên mangoman ya pamimiyay la, ay maalihan êt hên biyay. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga.

²⁵ Agyan mikamihan kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga!

²⁶ Ya balang maykarêng-êy ha toro ko, haka kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ikarêng-êy ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko di, ay atsi kangko ya kapahilêw ya kahampatan ko, ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka ya kapahilêw ya kahampatan lan anghel na.

²⁷ Pakagilamên yoy habaytsi, ya main ungnò di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la, ya nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari.”

*Hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)*

²⁸ Hên nalabah ya manga waloy allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay nilumakat ya ha tawgtug ta manalangin. Pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago.

²⁹ Kaban ampanalangin ya, ay naoman ya itura na. Ya takop na ay nag-in bapan putsi ya kapahilêw.

³⁰ Namakonkaynaman ay main loway lalaki ya nagpahêlêk ya ampaghabi kan Apo Jesus. Hila ay hi apo Moises haka hi apo Elias ya lowa kanlan manan màmipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

³¹ Bat nilumtaw ya hata lowa hên main kapang-yarihan haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ta pinihabian lay kamatsan kan Apo Jesus ya malyari ha balayan Jerusalem.

³² Hi Pedro haka hilay loway lamo na ay nabêlêw, noa, nipaalimugat hila ta nahêlêk la ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Jesus haka ya loway lalaki ya kalamo na.

³³ Pammita lan lalaki, ay hinabi ni Pedro, ya wana, “Panginoon, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên tatloy hawong. Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” Hinabi nay habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya.

³⁴ Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan hila hên ginêm. Kabay nalimwan hilan Pedro.

³⁵ Haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanan habi, “Hatsi ya anlugurên kon Anak. Gilamên yoy habi na!”

³⁶ Hên tinunggên ya habi, ay mimiha na tana ni Apo Jesus ya nahêlêk la. A la pon hinabi ha hinoman ya habaytoy nahêlêk la.

*Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)*

³⁷ Hên humonoy allo, hên nakalohan hilay na ha tawgtug, ay tinupa hilan Apo Jesus hên kal-atan.

³⁸ Namakonkaynaman ay namaêg ya mihay lalaki, ya wana, “Mánoro, ingalwan mo dayi ya anak koy lalaki gawan hiyay kamiha-mihaan kon anak.

³⁹ Bêngat yan andawhongên hên anhumapat kana, bayo ampiangaw-angaw ya. An-ibuwad-buwad na yan hata anhumapat kana angga ha ampaggalak ya bêbêy na. Ampakahakitan na ya haka a na labay itêgên ya pamahakit na kana.

⁴⁰ Impapakahabi kina ha tagahonol mo ya paalihên la ya, noa, a la ya agyu hên paalihên.”

⁴¹ Amêhên, wani Apo Jesus, “Hikaw ya angk-abiyay amêhên ay ayn paniwala haka hadyay karawakan yo. Aydin angga kataw hên pakil-amooan haka pakitagalan?” Bayo wana kanan lalaki, “Gêtan mo di ya anak mo.”

⁴² Kaban andumani ya anak ay impatumba yan hatoy hinumapat kana haka imbuwad-buwad na ya. Noa, hi Apo Jesus ay namawal kanan hinumapat haka namipaplag kana, bayo in-orong nay anak ha toa na.

⁴³ Naubuh hilan nag-êpapah ha kapangyarihan ni Apo Namalyari.

*Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)*

Kaban ampag-êpapah hila ha balang dyag ni Apo Jesus, ay hinabi na kanlan tagahonol na, ya wana,

⁴⁴ “Pakagilamên yo. Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko.”

⁴⁵ Noa, a la naintindihan hên tagahonol na ya habaytoy hinabi na, gawan habaytoy a impamwang kanla ni Apo Namalyari. Haka malimo hila etaman hên mangotáng.

*No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)*

⁴⁶ Mihay allo ay pinihuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya matag-ay ya tungkulan.

⁴⁷ Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, kabay pinairêng nay mihay anak ya nanawa ha dani na.

⁴⁸ Haka wana kanla, “Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya nakêm nanad hata anak, hên gawan habaytoy paniwala la kangko, ay hila ya matag-ay ya tungkulan. Ta ha pananggap la kanla, ay nanad hiko ya antanggapên la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko.”

*Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo
(Marcos 9:38-40)*

⁴⁹ Wani Juan kan Apo Jesus, “Nahêlêk naên ya mihay lalaki ya ampamaalîh hên nangarawak ya a angkahêlêk ha langan mo. Binawal naên ya gawan alwa tamo yan kalamo.”

⁵⁰ Noa, wani Apo Jesus kana, “Paan yo yan bawalên, ta hilay a ampanalanghang kamoyu ay ampanawop kamoyu.”

A la tinanggap hi Apo Jesus ha mihay baryo ha Samaria

⁵¹ Hên marani ya allon pamag-orong ni Apo Jesus ha langit, ay tinalagá na hên maniraw ha balayan Jerusalem.

⁵² Main yan in-utoh ya nuna kana ha mihay baryo ha Samaria hên namil-an pagdahêlan lan Apo Jesus.

⁵³ Noa, a la ya tanggapên bayro gawan magsimba ya ha Jerusalem, haka hilay Samaritano haka hilay ampagsimba ha Jerusalem ay a angkapiintindi.

⁵⁴ Hên namwangan lan tagahonol na, hi Santiago haka hi Juan, ya nalyari, ay hinabi la, ya wanla, “Panginoon, labay mo hên mamaaypa kay hên apoy ya ubat ha langit êmên hila mangamamatsi?”

⁵⁵ Noa, pinalingayan na hila, haka hinabyanan na hila.

⁵⁶ Amêhên, nammita hila ha kaatag ya baryo.

*Hilay labay hên kihonol kan Apo Jesus
(Mateo 8:19-22)*

⁵⁷ Ha pammita la, ay main lalaki ya naghabi kana, “Mánoro, kihonol ako kamo ayri man ya lakwên mo.”

⁵⁸ Hinabi etaman kana ni Apo Jesus, “Hila man ya ahon lalê ay main lêng ya ampaidyanan, haka hilay manok lalê ay main halay, noa, hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ayn dyanan di ha luta.”

⁵⁹ Bayo, hinabi na kanan kaatag, ya wana, “Kihonol ka kangko.” Noa, hinabi nan hatsi, ya wana, “Panginoon, paulayan mo ko pon hên mamilbêng toa ko.”

60 Noa, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Paulayan mo hilay ayn biyay ya ayn anggaan hên mamilbêng kapareho lan natsi. Noa, hika ay dapat hên mamipamwang hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.”

61 Main kaatag ya naghabi, ya wana, “Panginoon, kihonol ako kamo, noa, paulayan mo ko pon hên magpamwang ha bali.”

62 Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Alwan hêpat ha mihay manyarol hên panay hên mamalingay. Êmbayro êt, alwan hêpat hên makilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay a nakapêptêng ya ihip ha pamanhumonol kana.”

10

Namiutoh ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na, ta êmên hila manoro hên habi ni Apo Namalyari

¹ Pangayari hên habayto, ay namili ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na. Impauna na hila hên lowa-lowwa ha balang balayan haka ha balang baryo ya lakwên na, ta êmên hila manoro hên habi ni Apo Namalyari.

² Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, “Hilay kal-atan ya labay hên manggilam hên tungkol kan Apo Namalyari, ay nanad hilan pali ya nawto ya maranin gapahên, gawan nakal-an hilay na hên maniwala. Mal-at ya gapahên, noa, u-ungnon bêngat hilay manggapah. Kabay ihalangin yo kan Apo Namalyari, ya nag pali, ya mamiutoh ya hên kaatag êt, ya kapareho yon manggapah, ta êmên hila etaman manoro hên tungkol kana.

³ Hali, mita kaw na. Noa, kaillag kaw, ta hikaw ay nanad anak tupa, ya an-iutoh ko kanlan nanad ahon lalê, ya mapamatsin tupa.

⁴ Paan kaw mantan hên pera, balutan, o paghag-ili hên pag-apin bitsih yo. A kaw magpabuyot hên maghabi ha katupa yo ha dann.

⁵ Bayo kaw hên humwên ha mihay bali, ay habiên yo pon, 'Lumatêng dayi kamoyu ya ingalo ya pan-idin ni Apo Namalyari.'

⁶ No ya nakêm lan hatoy nag bali ya anlakwên yo ay nakal-an hên mananggap ingalo ni Apo Namalyari, ay makatanggap hilan habayto. No a hila nakal-an hên mananggap ingalo na, ay a hila makatanggap hên habayto.

⁷ Bayro kaw tanan maglaêh ha dinahêlan yoy bali. A kaw paálih-álih hên katuluyan yo. Kaên yo, haka inêmen yo, ya hinon iarap la kamoyu, ta hilay mag-obra ay dapat dyanan hên suweldo.

⁸ Ha balang balayan ya lakwên yo, no tanggapên la kaw, ay kaên yo ya iarap la kamoyu.

⁹ Paalihên yoy kaganawan hakit lan nipaghakit, bayo habiên yo kanlan atsi bayro ya êmên di, 'Dinumani kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.'

¹⁰ Noa, paglatêng yo ha mihay balayan, ta a la kaw tanggapên, ay paan kaw magdahêl bayro. Bayo kaw mita, ay habiên yo kanla ya êmên di,

¹¹ 'Agyan tuwapok hên balayan yo, ya nipagpak ha bitsih naên, ay ikampag naên bayo kay mita, ta êmên yo mamwangan ya atsi tana kamoyu no lumatêng kamoyu ya parusa ni Apo Namalyari. Pakaihipên yo ya dinumani kamoyu ya paman-

lokop na, noa, a kaw nagpalokop.’ ”

¹² Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Pakagilamên yo, mabyat ya parusa kanlan taga-balayan Sodoma ya inulam ni Apo Namalyari hên hato, gawan hadyay kasalanan la. Noa, ha allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop kana ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya parusa kanlan hata balayan ya a nananggap kamoyu kanan parusa kanlan taga-balayan Sodoma.”

*Ya babalá kanlan a nipaghêhê
(Mateo 11:20-24)*

¹³ Inhundo ni Apo Jesus ya paghabi na, ya wana, “Kaingalo kaw ya taga-balayan Corazin haka taga-balayan Betsaida gawan a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, agyan malat ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Tiro haka taga-balayan Sidon. Noa, no nadyag dayi kanla ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên ha Corazin boy Betsaida, ay tampol la dayi bayton impahlêk ha dyag la ya pinaghêhêan haka tinalibatokan la ya pamanyag lan kasalanan, hên taga-Tiro haka Sidon.

¹⁴ Lumatêng lano ya allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop kana, ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Corazin haka Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-Tiro haka Sidon.

¹⁵ Hikaw êt, ya taga-balayan Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha langit hên mananggap papuri, noa, ihamwag kaw ha impiyerno.”

¹⁶ Hinabi na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Hilay ampanggilam kamoyu, ay ampanggilam kangko. Hilay ampangara kamoyu, ay hiko ya an-araên la. Hilay ampangara kangko, ay an-araên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko.” Hên nayari yay nan naghabi hi Apo Jesus, ay nammita hilay nay pitumpo boy lowa.

Ya pag-orong hên pitumpo boy lowa ya in-utoh ni Apo Jesus

¹⁷ Pag-orong lan pitumpo boy lowa, ay hadyay higla la. “Panginoon,” wanla, “hila man ya nangarawak ya a angkahêlêk ay nag-alíh gawan ha kapangyarihan mo hên impaplag naên hila.”

¹⁸ Hinabi ni Apo Jesus kanla, “Nahêlêk ko hi Satanas ya innabo ubat ha langit, ya nanad ha kagalingan hên kimat.

¹⁹ Dinyanan kataw hên kapangyarihan hên torakan ya kapatsi tamo, ya hılan Satanas. Hila ay nanad utan haka mahlay ya konipit ya makamatsi, noa, a kaw mahakitan, torakan yo hila man.

²⁰ Êmbayro man, ay paan kaw humigla, gawan hikaw ay namaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk. Noa, dapat humigla kaw, gawan nakahulat ha langit ya langan yo, ya labay habiên ya nag biyay kaw na hên ayn angga kalamo ni Apo Namalyari.”

*Pinuri ni Apo Jesus hi Apo Namalyari
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Hên habayto, ay pinahigla hi Apo Jesus hên Espiritu ni Apo Namalyari. Nanalangin ya hên êmên di, “Tatang ko ha langit, ampahalamatan kata,

ya ampamaala ha langit haka luta, gawan impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakêm, ya a mo impamwang kanlan matag-ay ya pinag-aralan, ya matag-ay ya nakêm. Awo, Tatang, ta habaytoy kalabayan mo.”

²² Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, “Inubuh nan impamwang kangko hên Tatang ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak na, no alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hên makakilala kanan Tatang ko, no alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay piliên ko hên makakilala kana.”

²³ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol nan bêngat, ya wana, “Iningalwan kaw, gawan angkakit yo ya dyag ko.

²⁴ Hên hatò, ay mal-at ya màmipamwang hên anipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka main ari ya labay dayi hên makahêlêk hên angkakit yo. Labay la dayin magilaman ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlêk ya angkakit yo. A la êt nagilam ya angkagilaman yo.”

Ya alimbawa ya tungkol ha lalaki ya taga-probinsyan Samaria ya nakaingalo

²⁵ Minghan, main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nirêng, ta tuksoên na dayi hi Apo Jesus, ya wana, “Mánoro, hino ya daygên ko ta êmên ako madyanan hên biyay ya ayn angga?”

²⁶ Kabay nangotang hi Apo Jesus kana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari? Hinoy angkabáha mo bayro?”

²⁷ Amêhên, hinabi nan lalaki, ya wana, “Dapat lugurên tamo hi Apo Namalyari, ya Panginoon

hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw. Dapata tamo etaman hên lugurên ya kapareho tamo hên nanad pamanlugud tamo ha lawini tamo.”

28 “Pêtêg ya hinabi mo,” wani Apo Jesus. “No daygên mo ya habain, ay madyanan kan biyay ya ayn angga.”

29 Nangotang yay na êt kan Apo Jesus ya hata mánoron Kautuhan, gawan a na labay hên mipakarêng-êy ya, ya wana, “Hinoy kapareho ko?”

30 Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Minghan main lalaki ya anlumohan ubat ha balayan Jerusalem palako ha balayan Jerico. Tinambangan la ya hên nangarawak ya lalaki. Kingwa lay takop na. Pinakatumbuk la ya êt. Bayo imbalag la ya hên pêrad tanan natsi.

31 Amêhên, ay main pari tamon taga-probinsyan Judea, ya nagdann bayro. Hên nakit nay hatoy pêrad tanan matsi, ay nagtugigih ya.

32 Êmbayro êt ya dinyag hên mihay Levita, ya kapareho tamon taga-probinsyan Judea ya nagdann bayro, ay nagtugigih ya êt.

33 Noa, main mihay taga-probinsyan Samaria, ya nagdann bayro. Nahên nahêlêk nay lalaki ya tinambangan, ay naingalwan na ya.

34 Nilako nay tinambangan, ta tinambalan nan alak haka laro ya manihugat-hugat na, bayo kinêlkêlan nay habayto. Inhakay na ya ha anhakayan na, hên palako ha mihay bali ya pagdahêlan ya pan-upaan. Hinayhay na ya bayro.

35 Nahên nagwatah, ay nam-i yan pera kanan hata nag bali, ta wana, ‘Hayhayên mo ya. No kulang ya hata an-ibalag ko, ay bayaran ko tana

ya kulang ha pag-orong ko di.' ”

³⁶ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus ha mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Kanlan hatoy tatlo ya nagdann bayro ha lalaki ya tinambangan, ay hinoy main pamikipatêl ha kapareho na?”

³⁷ “Hatoy nakaingalo kana,” wanan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Kabay wani Apo Jesus, “Mita kay na, ta êmbayro êt ya daygên mo.”

Hiniraw ni Apo Jesus hilay mitataali, ya hi Marta haka hi Maria

³⁸ Inhundo ni Apo Jesus haka hilay tagahonol na ya pammita la. Nilumatêng hila ha balayan ya main babayi ya nag langan Marta ya nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na, ta mangan.

³⁹ Main yan ali hi Marta hên mihay babayi ya nag langan Maria, ya nikno ha danin bitsih ni Apo Jesus hên ampanggilam toro na.

⁴⁰ Noa, nampotog ya hi Marta ta mal-at ya aniluto na hên mimiha na. Kabay hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Panginoon, a mo angkadambi ya pinaulayan na kon ali ko hên manluto hên mimiha ko? Iutoh mo ya dayi hên hawpan na ko.”

⁴¹ “Marta, anak ko, mampotog ka ha kal-atan dyag.

⁴² Mihan bêngat ya kailangan. Pinili ni Maria ya mangêd, ta panggilamên nay panoro ko. Ayn mamawal kana.”

11

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha Panalangin

(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Minghan nanalangin ya hi Apo Jesus ha mihay logal. Pangayari na, ay hinabi kana hên mihay tagahonol na, ya wana, “Panginoon, toroan mo kay dayi hên manalangin hên nanad panoro ni Juan Bautista ha tagahonol na.”

² Hinabi ni Apo Jesus, “No manalangin kaw, ay êmên di ya habiên yo:

‘Tatang, puriên ka dayi hên balang miha.

Dayi lumatêng ya pamanlokop mo.

³ Dyanan mo kay dayi hên kaên ya kailangan naên amêhên.

⁴ Patawarên mo kay dayi ha kasalanan naên ta ampatawarên naên etaman ya kaganawan ya nakadyag kasalanan kannaên.

Paan mo kay paulayan hên matukso.’ ”

⁵ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Waringan, ya miha kamoyu ay lumatêng ha balin kaluguran na hên bonak yabi, ta habiên na ya êmên di, ‘Kalalaki, dyanan mo ko pon hên maêkan.

⁶ Nilumatêng ya kaatag ya kaluguran ko ya nagdann di, ya ubat ha marayo, noa, ayn akon maipakan kana.’

⁷ Êmbayro man, ay hinabi nan kaluguran na ha lalên bali na, ya wana, ‘A mo kon abalaên. Nakakabat ya ilwangan, ta angkabêlêw kay, anggan maának ko. A ko kaimata hên mam-in kailangan mo.’

⁸ “Anhabiên ko kamoyu ya no a ya dayi mimata gawan ha pamilulugud la, ay mimata ya gawan pamalêkpêk hên hata kaluguran na, bayo idin nay kailangan hên kaluguran na.

⁹ Kabay wangko kamoyu, pakapakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta dyanan na kaw. Pakatapolên yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaêgên yo ya, ta gilamên na kaw hên nanad ha kabat ya loatên.

¹⁰ Daygên yoy habayto, ta hilay ampakikwa ay dyanan. Hilay ampanapol hên kailangan la kana ay makatapol. Hilay ampamaêg ay gilamên hên nanad ha kabat ya loatên.

¹¹ Ayn miha man kamoyu ya mam-in nabiyay ya utan ya makamatsi ha anak yo, no kikwa yan kênan lanêm.

¹² Ayn etaman mam-in mahlay ya konipit ha anak na, no kikwa yan poga.

¹³ Makasalanan kaw man, ay kamwang kaw hên mam-in ikakangêd ha maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya, ya Tatang tamo ha langit, ya ayn kasalanan, ay yarin a ya mamahapat hên Espiritu na kanlan balang kikwan habayto kana!”

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

¹⁴ Minghan impaplag ni Apo Jesus ya mihay narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat, hên namaomêl ha mihay lalaki. Hên inumalih yay na, ay ampakahabi yay nay omêl. Nag-êpapah hilay kalatan ya atsi bayro.

¹⁵ Noa, panhabiên lan kaatag, ya pamaalíh ni Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay ha kapangyarihan ni Satanas,* ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk.

---

* **11:15** Beelzebul ha habin Griego.

¹⁶ Hilay kaatag etaman, ay labay la yan subukên, kabay hinabi la kana ya mamipahlêk yan palatandaan, ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

¹⁷ Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, ya êndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay hinabi na, “No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, ay mahira ya habayto. Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi.

¹⁸ No mipapatsi hilay angkalokopan ni Satanas, ay mahira bayto ya pamanlokop na. Panhabîên yo ya ampamaalîh akon nangarawak ya a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas.

¹⁹ No êmbayro awud, ay anto baytoy ubatan kapangyarihan hên kalamo yo, ya ampamaalîh hên nangarawak ya a angkahêlêk? Hila êt ya ampamaptêg hên mali kaw.

²⁰ Ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya pamaalîh ko hên nangarawak ya a angkahêlêk. Ya labay habîên hên habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.

²¹ “No main mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na, ay a makwa ya hinon atsi kana.

²² Noa, no main lumatêng ya makhaw êt kana, ay hambutên na ya, ta kowên na ya almas ya anasaan na, haka ya kaganawan ya atsi kana, ta iatag-atag na.

²³ “Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hên manipon hên tawo

ta êmên hila makilamo kangko, ay ampamidayo hên tawo kangko.

*Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahêlêk
(Mateo 12:43-45)*

²⁴ “No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kana, ay tawak-tawakên nay namala ya luta, ta manapol yan magpatêkbêkan na. Noa, ayn yan matapol. Kabay wana ha nakêm na, ‘Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.’

²⁵ Pag-orong na, ay malatêng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, malinis, haka nakakumpini, ya nakal-an hên togêlan.

²⁶ Kabay managyat yan pitoy kapareho nan a angkahêlêk, ya narawak êt kana, ta paglamo na bayro. Haka humwên hila, kabay lalo yay nan kaingalo ya hatoy tawoy inorongan na.”

Ya mantêg iningalwan

²⁷ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main mihay babayi bayro ha kal-atan, ya naghabi hên makhaw kan Apo Jesus, “Iningalwan ya nami-anak haka namahoho kamo.”

²⁸ Noa, hinabi ni Apo Jesus kana ya êmên di, “Lalo hên an-ingalwan ya ampanggiham haka an-humonol ha habi ni Apo Namalyari.”

*Ya toro ni Apo Jesus tungkol kanlan ampanapol
hên palatandaan ya ubat ha langit
(Mateo 12:38-42)*

²⁹ Kaban ampi-tsi-tsipon hilay kal-atan ha dani ni Apo Jesus, ay inhundo nay pamaghabi na, ya wana, “Bapan dawak hilay tawo amêhên. Ampanapol hılan kapapaêpapah ya palatandaan ya

ubat ha langit. Noa, ayn ipahlêk kanla, no alwan nanad ha naipahlêk hên hatô, ya kapapaêpapah ya nalyari kan Propeta Jonas.†

³⁰ No ay-êmên yan nag-in palatandaan kanlan taga-balayan Ninive, hi Propeta Jonas, ay êmên êt bayro hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mag-in palatandaan kanlan tawo amêhên.

³¹ Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirêng ya Reyna hên Sheba hên hatô hên habyanan na kaw. Mipakarêng-êy kaw, ta agyan hadyay dayo na, ay nilako na hi Arin Solomon, ta labay nan gilamên ya toro na. Amêhên, ay main di ya matag-ay ya tungkulan kan Arin Solomon, noa, a kaw ampangilam.

³² Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirêng hilay taga-Ninive, ya nipaghêhên pamanyang lan kasalanan, hên haton nagilam lay toro ni Propeta Jonas, ta habyanan la kaw, gawan main di ya matag-ay ya tungkulan kan Propeta Jonas, yan a kaw naghêhên nanalibokot ha pamanyang yon kasalanan.”

Nangalimbawa hi Apo Jesus hên tungkol ha hawang

(Mateo 5:15; 6:22-23)

³³ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Ayn mamagkêt hên atáng, bayo ihinêp o itagpên. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng, ta êmên mahawangan ya danan lan anhumwên.

³⁴ Ya mata yo ay nanad pag-atáng yo. No nahawang ya mata yo, ay mahawangan êt ya nakêm

---

† **11:29** No ay-êmên hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka tatloy yabi, ha bitokan kahlayan pating.

yo. Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay nanad nariglêm êt ya nakêm yo.

³⁵ Kabay kaillag kaw, ta kayno ya êndat yon hawang, ya atsi kamoyu, ay kariglêman awud.

³⁶ No nahawangan ni Apo Namalyari ya nakêm yo, ta ayn man pêrad ya kariglêman bahên, ay hadyay hawang ya biyay yo, ya nanad angkahawangan hên hadyay hawang ya atáng.”

Hilay Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay hinabyanan ni Apo Jesus
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

³⁷ Hên nayari yay nan nanoro hi Apo Jesus, ay main Pariseo ya nanagyat kana hên mangan. Kabay nakilako ya, haka inarap nay kaên.

³⁸ Nag-êpapah ya habaytoy Pariseo hên napansin na, ya a ya pon nag-uyah gamêt na hi Apo Jesus, bayo ya nangan.‡

³⁹ Kabay wani Apo Jesus kana, “Hikaw ya Pariseo, ay maialimbawa ha mihay ampanguyah bat hên bulin baso haka bokot pinggan, ya a ampanguyah hên mantêg dêmêk. Ta ampanguyah kaw hên gamêt yo, noa, ampaulayan yoy nakêm yo, ya hadyay kahibaan haka karawakan.

⁴⁰ Mulala kaw lawêh! Ya nanyag hên lawini, ay hiya êt ya nanyag hên nakêm.

⁴¹ Noa, idin yo dayi kanlan ayn maêkan ya laman hên pinggan yo, ta habaytoy mamalini hên kabooan hên atsi kamoyu.

⁴² “Kaingalo kaw ya Pariseo! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo hên bulong ya

---

‡ **11:38** Gawan kanlan Israelita, ay bawal mangan no a pon nag-uyah hên pahonol ha paniwala la.

pan-ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagá, ya katoynungan haka ya pamanlugud yo kan Apo Namalyari. Dapat yon idin kana ya ikamapo, noa, paan yon paulayan ya katoynungan haka ya pamanlugud yo kana.

43 “Kaingalo kaw ya Pariseo! Ta labay yoy pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga,[§] haka labay yon galangên la kaw ha balayan.

44 Kaingalo kaw ya Pariseo! Maialimbawa kaw ha pinangilbêngan ya bawal hên torakan ya ayn palatandaan, ya angkatorakan tawo gawan a la muwang. Ha hêlêk lan tawo ay mangêd kaw, yan antoroan yo hila hên manyag kasalanan hên a la muwang.”

45 Amêhên, hinabi nan mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises kana, ya wana, “Mánoro, ha hinabi mo, ay angkahugatan kay etaman.”

46 Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Kaingalo kaw etaman, ya mánoron Kautuhan ni apo Moises, ta hadyay bêyat ya an-ipadyag yo kanlan kaatag, noa, pêrad man, ay a kaw ampanawop kanla.

47 Kaingalo kaw, ta ampamadyag kaw hên pantson lan propeta ni Apo Namalyari ya pinatsi lan ninuno yo.

48 Ya panyag yon habayto, ay pamaptêg ya anumuyon kaw ha dinyag lan ninuno yo. Pinatsi lay propeta ni Apo Namalyari, bayo ampamadyag kaw pon êt hên pantson lan pinatsi la.

---

§ 11:43 Ya pinakamahlay ya pagsimbaan lan Israelita ay ha Jerusalem, noa, main nanaway pagsimbaan ya nag langan sinagoga ha balang balayan ya nag mapoy Israelita ya nag ahawa.

⁴⁹ Gawan êmbayro, ay hinabi nan kamwangan ni Apo Namalyari, 'Tutoh ko kanla hilay mámipamwang hên an-ipaihip ko kanla haka hilay apostol. Ya kaatag ay patsên la. Ya kaatag êt ay pairapan la.'

⁵⁰ Kabay tanggapên lan tawo amêhên ya parusa, gawan ha pangamatsi lan habaytoy mámipamwang, paubat hên dinyag nay hata luta angga amêhên.

⁵¹ Mal-at ya pinatsi paubat hên pinatsi hi Abel, angga ha pinatsi hi Zacarias, ya pinatsi ha pilatan hên pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari haka ya Templo. Anhabiên ko kamoyu, parusaan ya tawo amêhên, gawan ha pangamatsi lan habayto.

⁵² "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises! Inalíh yoy susi hên kabat ha balin nag kamwangan tungkol ha kalabayan ni Apo Namalyari. A kaw anhumwên, bayo ambawalên yo êt hilay labay humwên."

⁵³ Hên nayari yan naghabi, ay nimitay na hi Apo Jesus bayro ha bali. Paubat hên habayto, ay minusmus la ya hên Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises. Mal-at ya an-ikotang la kana ta

⁵⁴ inimatonan la ya, ta êmên la yan madakêp ha pamaghabi na.

12

*Kaillag kaw kanlan magbabara
(Mateo 10:26-27)*

¹ Hên hatò, libo-liboy ni-tsi-tsipon angga ha nangapitorak hilan bitsih. Naghabi ya pon hi Apo

Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo, ya pagbabara lan an-humonol hila kan Apo Namalyari.

² Ayn intago ya a mamwangan haka mihumbung.

³ Ya hinabi yo ha nariglêm, ay magilaman ha nahawang. Ya inanah yo ha bali yo, ay miangaw.”

No hino ya dapat kalimwan

(Mateo 10:28-31)

⁴ “Anhabiên ko kamoyun kaluguran ko, paan yon kalimwan ya labay mamatsin lawini yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man magêtan ha impiyerno ya kaêlwa yo.

⁵ Anhabiên ko kamoyu no hino ya dapat yon kalimwan. Kalimwan yo hi Apo Namalyari, ta panga-ubat nan mangwan biyay, ay main ya êt hên kapangyarihan hên mamitapon kaêlwa yo ha apoy ya taganán a maparê ha impiyerno. Awo. Habiên ko kamoyu, hiya ya kalimwan yo, alwan kaatag.

⁶ “Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta agyan hilay nanaway manok lalê, ay a na am-paulayan.

⁷ Agyan habot ulo yo, ay muwang nay bilang. Kabay paan kaw malimo. A na kaw paulayan, ta maalagá kaw kanlan mal-at ya manok lalê.”

Dapat tamon ipamwang ya paniwala tamo kan Apo Jesus

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, “Hilay alwan marêng-êy hên mamaptêg ha arapan hên kal-atan ya hila ay ampaniwala kangko, ya Taga-Langit,

ya In-anak Tawo, ay a ko etaman ikarêng-êy ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari.

⁹ Noa, hilay ampaghabi ha arapan hên kal-atan, ya a hila ampaniwala kangko, ay habiên ko etaman lano ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari, ya a ko hila muwang.

¹⁰ “Hilay maghabi hên pamanira kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mapatawad. Noa, hilay maghabi hên pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari, ay a mapatawad.

¹¹ “Idikil la kaw ha sinagoga haka la kaw gêtan kanlan kaatag ya manungkulan, ta kotangên la kaw, noa, paan kaw manyagah no hinoy pakibat yo,

¹² ta habayto êt ay mamitoro kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari no hinoy habiên yo.”

Ya ayn minúwang ya mabandi

¹³ Amêhên, ya miha kanlan kal-atan, ay naghabi kan Apo Jesus, ya wana, “Mánoro, iutoh mo ha kaka ko ya atagan na ko ha mana naên ha tatang naên.”

¹⁴ Wani Apo Jesus kana, “Pata kotangên mo kangkoy habain? Alwan tungkulan ko hên manlingon ha pamiatag hên mana yo.”

¹⁵ Bayo wana kanlan kal-atan, “Illagan yoy nakêm yo ha kaganawan karidyaan, ta ya biyay ay a angkakwa ha mal-at ya pibandian.”

¹⁶ Amêhên, in-alimbawa ni Apo Jesus hên êmên di, ya wana, “Ya mihay mabandi ay nakagapah hên hadyay lakê ha luta na.

17 Amêhên, nanghip ya hata mabandi no hino ya daygên na, ta kulang ya pamyanan na hên nagapah na.

18 Naihipan na ya agwatên nay pamyanan na hên nagapah na, ta manyag yan bayo, ya mahlay, ya pamyanan nan kaganawan pibandian na.

19 Ta atsi ha ihip na, no manyag yan habayto, ay mahabi na ha nakêm na ya pamamatuloy na tana, mangan, minêm, haka magpakahigla, ta a yay na maalihan hên hinon maêkan ha mal-at ya taon.

20 Noa, wani Apo Namalyari kana, ‘Mulala ka! Amêhên yabi, ay maalihan kan biyay. Kabay a mina mapakinabangnan ya imbunton mo ya para kamon bêngat.’ ”

21 Hên nayari ni Apo Jesus ya habaytoy alimbawa na, ay wana, “Êmbayroy malyari kanlan ampaybunton hên pibandian, noa, ampagkulang hila ha arapan ni Apo Namalyari.”

*Ya paniwala kan Apo Namalyari
(Mateo 6:25-34)*

22 Bayo hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw manyagah, no hinoy maêkan yo, ta êmên kaw mabiyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop yo.

23 Gawan ya biyay ay maalagá ha kaên, haka ya lawini ay maalagá ha takop.

24 Hêlkên yoy manok lalê. A hila ampananêm o ampanggapah man, haka ayn hilan pamyanan hên nagapah la. Êmbayro man, ay ampakanên hila ni Apo Namalyari. Taganán maalagá kaw kanlan manok lalê, kabay a na kaw paulayan!

²⁵ Manyagah kaw man, ay a yo mapakarang ya biyay yo!

²⁶ No pêrad man, ay a yo mapakarang ya biyay yo ha kayagahan yo, ay pata manyagah kaw hên tungkol ha hinoman!

²⁷ Awta manyagah kaw no hinoy itakop yo! Ihipên yo tanay pamantumubo hên bulaklak. A hila ampag-obra o ampanayi man hên takop la. Agyan hi Arin Solomon, ha kal-atan bandi na, ay a ya nakapagtakop hên nanad kahampatan hên mihay bulaklak.

²⁸ No ya lamon, ya angkabiyay pon amêhên, bayo ulamên pangawatah, ay ampahampatên ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang awud ya paniwala yo kana.

²⁹ Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maêkan haka mainêm yo.

³⁰ Ta hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hên ampanyagah no hinoy maêkan haka mainêm la. Noa, hikaw ay paan yo hilan totoên, ta muwang ni Apo Namalyari ya Tatang tamo ya kailangan yoy habayto.

³¹ Kabay unaên yoy pagpalokop yo kan Apo Namalyari, ta idin na ya kaganawan kailangan yo.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit

(Mateo 6:19-21)

³² Amêhên, hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw malimo agyan pêpêrad kaw, ta mahigla hi Apo Namalyari, ya Tatang yo hên ilamo na kaw ha pamanlokop na.

³³ Ihaliw yoy pibandian yo, ta mam-i kaw kanlan ampangailangan. Ya mangêd ay manipon kaw hên pibandian ha langit, ta ha êmbayro, ay nanad kaw hên main pamyanan pera ya a mahira, haka a maalihan laman. Ta habaytoy pibandian ay a maplak, haka a êt mahira hên anag.

³⁴ Dapat yon daygên ya habayto, ta no anto ya pibandian yo, ay atsi êt bayro ya nakêm yo.”

Ya mihay mangêd ya ipoh ay panay nakal-an

³⁵ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Dapat panay kaw hên nakal-an, hên nanad ha mihay mangêd ya ipoh ya panay nag dêkêt ya solo, ta êmên kaw

³⁶ mag-in nanad kanlan panay nakal-an hên tampol manloat danan hên amo la uston mamaêg ya, pamanlumatêng nan ubat ha kasálan.

³⁷ Hadyay higla lan ipoh, no malatêng hilan amo la hên nakal-an. Paiknoên hilan amo la, ta hiyay mamiapag kaên la.

³⁸ Hadyay higla lan ipoh no malatêng na hilan nakal-an, pammuli na hên bonak yabi o maranon man.

³⁹ Pakaihipên yoy hatsi, no muwang na dayi hên nag bali no hinon oras hên lumatêng ya manakaw, ay a na ya paulayan hên mahowên ya bali na.

⁴⁰ Hikaw man, ay kailangan nakal-an kaw, ta hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay biglan lumatêng.”

*Ya mihay ipoh ay dapat mapaypaniwal-an
(Mateo 24:45-51)*

⁴¹ Amêhên, wani Pedro, “Panginoon, hinabi moy hatoy alimbawa para bêngat kannaên hên labin-loway tagahonol mo o para ha kal-atan?”

⁴² Kabay wani Apo Jesus, “Ya ipoh ya mapaypaniwal-an haka magaling, ay hiya ya dyanan tungkulan no main yan lakwên ya amo na. Hiya ya manalan bali na, haka mamiarasyon hên iluto lan kapareho nan ipoh, hên allo-allo.

⁴³ Hadyay higla hên ipoh, no malatêng na yan amo na hên ampanyag kalabayan na ha pag-orong na.

⁴⁴ Pakagilamên yo, dyanan na yan tungkulan hên amo na hên manalan hên hinon pibandian na.

⁴⁵ Noa, no ihipên nan hatoy ipoh ya mabuyot pon lumatêng ya amo na, bayo umpisaan nan pakatumbukên ya kapareho nan ipoh, ya lalaki haka babayi, ta mangan ya tana haka maglahing êt,

⁴⁶ ay no biglan lumatêng ya amo nan hatoy ipoh, ay parusaan nay ipoh na hên hadyay bêyat, bayo ilamo na ya kanlan a ampaniwala, bayro ha parusa ya ayn angga.

⁴⁷ “Ya ipoh ya ampakamwang kalabayan hên amo na, noa, a ya nakal-an hên honolên ya habayto, ay parusaan ya hên mabyat ya parusa.

⁴⁸ Noa, ya ipoh ya a ampakamwang no hinoy pan-ibawal hên amo na, ya nakadyag hên bawal ya dapat pamarusaan kana, ay parusaan hên alwan mabyat. Hilay dinyanan ni Apo Namalyari hên mal-at, ay mal-at etaman ya tapolên kanla. Hilay pinatsiwal-an hên mal-at, ay panapolan êt hên mal-at.”

Main pamigagampi gawan main maniwala kan

*Apo Jesus haka main a maniwala
(Mateo 10:34-36)*

⁴⁹ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Atsi ko di ha luta hên ampantan hên nanad apoy ya pamanatol ni Apo Namalyari. Dayi napagkêtan ana ya habayto.

⁵⁰ Noa, hadyay bêyat ya kailangan kon danan pon. Habayto ya ampamagulon ihip ko angga ha a ya pon matupad.

⁵¹ Paan yon ihipên ya nantan akon pamikiú mang ha miha ta miha, ta hikoy pangubatan hên pami-gagampi, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala.

⁵² Paubat amêhên, no alimbawa ta main limay katawo ha mihay pamilya, ay alwan parehoy ihip la, ta ya tatlo ay mihay ihip kanlan lowa.

⁵³ Ta hilay ampaniwala haka hilay a ampani-wala, ay alwan parehoy ihip. Yaatang ay mihay ihip ha anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak nay babayi. Ya ampo ya babayi ay mihay ihip ha manuyang nay babayi.”

*Dapat maintindihan ya labay habiên hên
angkalyari amêhên panaon
(Mateo 16:2-3)*

⁵⁴ Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan kal-atan, “No mahêlêk yo ya naborêg ha dapit kanaboan allo, ay habiên yo, ‘Manguran ya.’ Ay manguran ya bay.

⁵⁵ No angkapansin yoy angin ya ubat ha kabalalah-balahan, ay habiên yo, ‘Mag-in hadyay omot amêhên.’ Ay mag-in hadyay omot bay.

⁵⁶ Ampagbabara kaw! Muwang yo no hinoy labay habiên hên angkakit yo ha langit. Yarin a yo

muwang ya labay habiên hên angkalyari amêhên panaon!”

*Dapat makiúmang ha kapatsi yo
(Mateo 5:25-26)*

⁵⁷ Wana êt ni Apo Jesus, “Pata a kaw man-imbángo no hinoy hêpat?”

⁵⁸ No main mamidikil kamoyu, ta gêtan la kaw ha mánlingon kaso, ay mangêd ya makikatoynungan kaw pon kanla ha dann, ta êmên a la kaw na gêtan ha mánlingon kaso. Ta kayno idin na kaw ha magbantay hên hukulan, ta ikulung kaw.

⁵⁹ Kabay bayro kaw tana ha hukulan angga ha a yo mabayaran ya kaganawan ya ipabayad la kamoyu.”

13

Dapat paghêhêan ya kasalanan

¹ Hên habayto, kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay nilumatêng ya ungnoy namihumbung kana, ya wanla, “Impapatsi ni Gobernador Pilato ya ungnoy taga-probinsyan Galilea kaban ampangátang hila hên ampakikwan patawad kan Apo Namalyari.”

² Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Êndat yo no mabyat ya kasalanan lan hata taga-Galilea kanlan kasalanan lan kaatag ya taga-Galilea, gawan êmbayro ya nalyari kanla?”

³ Alwa! Noa, anhabiên ko kamoyu, no a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, ay matsi kaw ngan etaman.

⁴ Ihipên yo hilay labinwalo ya natsi hên nātumba ya tawer ha Siloe. Êndat yo no mabyat

ya kasalanan la kanlan kasalanan lan kaatag ya ampaiddi ha balayan Jerusalem?

⁵ Alwa! Noa, anhabiên ko kamoyu, no a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, ay matsi kaw ngan etaman.”

Ya alimbawa tungkol ha poon kayo ya nag langan igos

⁶ Amêhên, nam-i yan alimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Main mihay lalaki ya nag poon kayoy igos ha pananêman nan ubas. Minghan nanapol yan tagêy hên hatoy igos, noa, ayn.

⁷ Kabay hinabi na ha ampanayhay hên tanaman na, ya wana, ‘Tatloy nay taon hên ampanapol akon tagêy hên hata igos, noa, ayn. Potohên mina, ta bêngat ya tanan angkahayang ya luta.’

⁸ Noa, hinabi nan ampanayhay hên tanaman, ya wana, ‘Apo, paulayan mo ya pon hata taon, ta gambolên koy poon na, ta dyanan ko yan abono.

⁹ No managêy ya ha taon, ay mangêd. No a ya êt managêy, ay ipapotoh mina bayto kangko.’ ”

Namaalîh hi Apo Jesus hên hakit hên mihay babayi ya nakuba

¹⁰ Mihay allon pamagsimba, ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha miha kanlan sinagoga.

¹¹ Main babayi bayro ya hinapatan hên namakuba kana, hên labinwaloy taon ana. A nay nan maitoynung ya bokot na.

¹² Hên nahêlêk na ya ni Apo Jesus, ay wana ha babayi, “Ayn kay nan hakit!”

¹³ Impalunto nay gamêt na ha nakuba, kabay tambêng yan tinumoynung ya bokot na, bayo pinuri na hi Apo Namalyari.

¹⁴ Noa, nanuluk ya main tungkulan ha sinagoga, gawan allon pamagsimba, hên namaalíh hi Apo Jesus hên hakit nan nakuba. Kabay wana kanlan kal-atan, “Main anêm ya allo ya nakal-an ha pamag-obra. Kabay dapat ipaalíh yoy hakit yo ha miha kanlan habaytoy anêm ya allo, alwa ha allon pamagsimba.”

¹⁵ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Hikaw ya ampagbabara! No main kaw hên baka o asno ya nakah-êl, ay yarin a yo yan okalên ta êmên ya kainêm, ha allo man hên pamagsimba!

¹⁶ Hata babayi, ya mihay kaapo-apoan ni apo Abraham, ay atsi ha aypan kapangyarihan ni Satanas hên main nanan labinwaloy taon, kabay kailangan yan okalên, agyan allo hên pamagsimba.”

¹⁷ Hên nahabi nay habayto, ay nipakarêng-êy hilay anhumalanghang kana. Noa, hilay kaatag bayro ay nipaghigla ha mangangêd ya kapa-paêpapah ya dinyag na.

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay inalimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Amêhên, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nanad hino kaya ya pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop na?

¹⁹ Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay nanaway

but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa
(Mateo 13:33)

²⁰ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hinoy pangialimbawaan ko hên pamanlokop ni Apo Namalyari?”

²¹ Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya pinakigawgaw hên mihay babayi ha kal-atan hên arina, haka nilumat ya habaytoy kal-atan.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha makpit ya ilwangan
(Mateo 7:13-14, 21-23)

²² Kaban inhundo ni Apo Jesus ya pammita na ha balayan Jerusalem, ay nanoro ya ha kaganawan balayan haka kaganawan baryo ya angkadanan na.

²³ Minghan main naghabi kana, ya wana, “Apo, pêpêrad bêngat ya madyanan biyay ya ayn angga?”

²⁴ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Pakangêrên yon humwên ha makpit ya ilwangan. Anhabiên ko kamoyu, mal-at ya mapilit hên humwên, noa, a hila makahowên.

²⁵ “No ingkabat nan nag bali ya ilwangan, ta mirêng kaw hên mamaêg hên mamaêg, ya habiên yo, ‘Panginoon pahowênên mo kay!’ ay habiên na kamoyu, ‘A ko muwang no hino kaw.’

²⁶ Bayo habiên yo, ‘Ay-êmên mon mahabi ya habayto, ha napagkaaêm naên ka, ta nanoro ka di ha logal naên.’

²⁷ Amêhên, habiên nay na êt hên nag bali, ya wana, ‘A ko muwang no hino kaw. Pakarayo kaw kangko, hikaw ya nipanyag karawakan.’

²⁸ Hadyay tangih yo bayto, haka mipang-ngê-ngêt kaw ha hadyay ilab boy ha hadyay huluk ya matanam yo, ta mahêlêk yo hilay unan natsi, hi apo Abraham, hi apo Isaac, hi apo Jacob haka hilay màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya atsi ha pamanlokop na, noa, hikaw etaman, ay itaboy.

²⁹ Habaytoy allo, ay mal-at ya alwan Israelita ya ubat ha ayri man ya logal di ha luta, ya kiaêm ha kaluto ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit.

³⁰ Pakagilamên yo. Main kaatag ya êndat yon a hila makahowên ha pamanlokop ni Apo Namalyari, yan itad hilan hêpat hên humwên. Main kaatag êt ya êndat yon itad hilan hêpat hên humwên, yan a hila makahowên.”

Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem

(Mateo 23:37-39)

³¹ Hên habayto, ay main nilumatêng ya ungoy Pariseo. Hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “Pakarayo ka di, ta labay na kan patsên ni Gobernador Herodes Antipas.”

³² Amêhên, wani Apo Jesus kanla, “Habiên yo kan Gobernador Herodes Antipas, ya habaytoy

manloko, ya ampamaalíh akon hakit haka nangarawak ya a angkahêlêk amêhên haka nobukah. Haka ha ikatlon allo ay yariên ko ya dyag ko.

³³ Ihundo koy pammita ko ha balayan Jerusalem amêhên, nobukah haka makalwa, ta alwan mangêd para ha mihay propeta ni Apo Namalyari hên matsi ha kaatag ya logal no alwan ha Jerusalem.”

³⁴ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta pinagbabato yoy propeta ni Apo Namalyari angga ha hilay natsi. Kata-ungno kataw nan labay lokopên hên nanad ha pamanlokop hên mihay toan manok ha hiwhiwna. Noa, a kaw mabay hên palokop kangko.

³⁵ Kabay booy nakêm kataw nan paulayan. A yo ko pon mahêlêk, angga ha a yo habiên ya habaytsi, ‘Iningalwan ya in-utoh ni Apo Namalyari.’ ”

14

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mihay lalaki

¹ Mihay allon pamagsimba lan Israelita, ay hinagyat hi Apo Jesus hên mangan ha bali hên mihay manungkulan lan Pariseo. Inimatonan la hi Apo Jesus.

² Kaban an-imatonan la ya, dinumani kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya ginumayá ya lawini gawan hakit.

³ Kabay hinabi ni Apo Jesus kanlan Pariseo haka kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Ay-êmên ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari? Bawal kano hên mamaalíh hên hakit ha allon pamagsimba o ahê?”

⁴ Noa, a hila nagtonoy. Ya dinyag ni Apo Jesus ay namaalíh ya hên hakit nan lalaki, bayo impabita na ya.

⁵ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, “No alimbawa ta anak yo, o baka yoy manabo ha malalê ya pangahoyan, yarin a yo tambêng ialih ya habayto, allo man hên pamagsimba?”

⁶ Noa, ayn naghabi.

Ya mangêd ya ugali ha kaluto

⁷ Napansin ni Apo Jesus ya hilay kaatag ya hinagyat bayro ha kaluto hên hatoy Pariseo, ay nikno ha iknoan hên manungkulan agyan alwa hilan manungkulan. Kabay tinoroan na hila, ya wana,

⁸ “No alimbawa ta main managyat kamo ha kaluto hên kasal, ay paan kan mikno ha iknoan hên manungkulan, ta kayno main lumatêng ya manungkulan,

⁹ bayo habiên na kamo hên hatoy nanagyat kamo, ‘Kalalaki ko, idin mo pon kanan manungkulan ya habain ya iknoan.’ Kabay mipakarêng-êy kay na, ta mikno ka tana ha pinakamarayo ya iknoan.

¹⁰ No in-agkat ka ha kaluto, ya mangêd, ay mikno ka tana ha pinakamarayo ya iknoan, ta kayno habiên nan nanagyat kamo, ‘Kalalaki ko, dumani ka di ha mangêd ya iknoan.’ Ha êmbayro ay, mahêlêk lan kaatag ya atsi ha kaluto no ay-êmên kan dinayêw.

¹¹ Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, haka hilay maaypay nakêm ay itag-ay.”

¹² Amêhên, hinabi ni Apo Jesus ha nanagyat kana, “No magkaluto ka, paan mon bêngat hên hagyatên hilay kaluguran mo, kamag-anak mo haka hilay karani mo hên bali ya mabandi. Ta lano, ay hagyatên la ka êt, kabay matumbahan la kay na.

¹³ No magkaluto ka, ay hagyatên mo hilay mangairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag.

¹⁴ A hila man makahagyat kamo, ay humigla ka, ta tumbahan na kan hagyatên lano ni Apo Namalyari ha mangoman mabiyay hilay banal.”

*Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto
(Mateo 22:1-10)*

¹⁵ Hên nagilam hên miha kanlan ampangan bayro ha bali nan Pariseo ya hinabi ni Apo Jesus, ay wana kana, “Bapan higla lan tawo ya kilamo ha kaluto ha pamanlokop ni Apo Namalyari.”

¹⁶ Amêhên, wani Apo Jesus, “Main mihay lalaki ya nagkaluto, ta mal-at ya hinagyat na.

¹⁷ Hên nakalutoy na, ay in-utoh na hilay ipoh na hên baêgên hilay hinagyat na, ta habiên na ya êmên di, ‘Kaw na di, ta nakal-an ya kaên tamo.’

¹⁸ Noa, balang miha kanla ay naghabi, ‘Pasinsya kaw na, ta a ko makalako ha kaluto.’ Ya una ay naghabi ha ipoh, ya wana, ‘A ko makalako ha kaluto, gawan nakahaliw akon tamnan ko, ya kailangan kon hirawên.’

¹⁹ Hinabi hên miha, ‘Nakahaliw akon limay paris hên baka. Dapat ko hilan subukên hên pa-nyarol. Pasinsya kaw na.’

²⁰ Hinabin mihay na êt, ya wana, ‘Babayoy kay kasal, kabay a ko makalako ha kaluto.’

21 Nuli ya habaytoy ipoh, ta in-ubuh nan hinabi ya habayto ha amo na. Hadyay huluk hên amo hên habaytoy ipoh. Hinabi na ha ipoh, ya wana, 'Galingên mo ha dann hên balayan, ta hakyatên mo hilay mairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag.' Kabay nammita yay nay ipoh.

22 Hên nag-orong ya ipoh, ay wana, 'Hinonol koy utoh mo, Apo. Noa, makwal pon ya panganan.'

23 Kabay hinabi nan amo ha ipoh na, ya wana, 'Pakahakyatên mo hilay ayn bali, ya nag hawong ha danin dann ha laylay balayan, ta êmên mapno ya bali ko.

24 Anhabiên ko kamoyu ya ayn miha man kanlan una kon hinagyat ya makataway hên kaluto ko.' "

Hilay tagahonol ni Apo Jesus ay kailangan lan ibalay ya kaganawan maalagá kanla

(Mateo 10:37-38)

25 Minghan, hên mal-at ya nakilako kan Apo Jesus, ay inarap na hila, ta hinabi na kanla,

26 "Hilay labay hên magpalokop kangko, ta mag-in tagahonol ko, ay kailangan lugurên la ko hên igit êt ha toa la, ahawa la, anak la, kaka la, ali la, haka sarili la.

27 Haka hilay alwan nakal-an hên magtêh hên pamairap, o matsi man, ha pamanhumonol la kangko hên nanad ha pamwat hên nabyat ya koros, ay alwan hêpat hên mag-in tagahonol ko.

28 Dapat yon pakaihipên pon ya kairapan hên mag-in tagahonol ko. Habaytoy nanad ha mihay labay hên manyag hên matag-ay ya bali, ya pakaihipên na pon mangêd, no hukad ya kaganawan kailangan na, ta êmên mayari ya bali.

29 Ta, no a nan pakaihipên hên mangêd, ta bat nay nan umpisaan daygên, bayo, no a na mayari, ay kailyan la yan balang makahêlêk hên bali na, ta katarêk-tarêk ya nayari.

30 Wanla, ‘Hêlkên yo! Hatsi ay nag-umpisan manyag bali, noa, a na impayari.’

31 Êmbayro êt ya mihay ari ya main mapon liboy hundaloh, ya labay hên lumaban ha kaatag ya ari ya nag lowampon libo ya hundaloh, ay pakaihipên na pon hên mangêd no kaya na.

32 Ta no a na kaya, kaban marayo ya pon ya kapatsi na, ay main yan iutoh ya makihabi pon ha kapatsi na ya makikatoynungan ya tana.

33 Êmbayro êt kamoyu no labay yo hên mag-in tagahonol ko, ay pakaihipên yo pon no kaya yon ibalag ya kaganawan maalagá kamoyu, bayo kaw magpalokop kangko. Ta no a yo kaya, ay a kaw malyarin mag-in tagahonol ko.”

*Ya ahin ya naalihan alat
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)*

34 “Mangêd ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na.

35 A ya magamit hên pamataba man hên luta. Kabay itapon la tana. Hikaw ya ampanggilam kangko, pakaihipên yoy toro ko!”

15

*Hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupa ya nitama
(Mateo 18:12-14)*

¹ Amêhên, hilay máningil buwih haka kaatag êt ya mapanyag nangarawak, ay dinumani kan Apo Jesus ta manggilam hên anhabiên na.

² Anhumulapo hilay Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wanla, “Têh! Habaytsi ay ampananggap hên makasalanan, bayo ampakiaêm ya êt kanla!”

³ Kabay dinyanan hila ni Apo Jesus hên hata alimbawa,

⁴ “No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tupa, ta nitama ya miha, ay hinoy daygên na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha pagpastolan la, ta tapolên nay habaytoy miha ya nitama hên angga ha matapol nay habayto.

⁵ Pamakatapol nan habaytoy tupa, ay bapan higla nay na. Kabay bakayên na yan paorong.

⁶ Panlumâtêng na ha bali na, ay hakyatên nay kaluguran na haka karani nan bali, ta wana kanla, ‘Magpakahigla kitamo, ta natapol koy tupa ko ya nitama.’

⁷ Êmbayro êt ha langit, ay siguradon magpakahigla hila ha mihay makasalanan ya maghêhê hên manalibokot ha pamanyag karawakan, kisa ha siyamapo boy siyam ya êndat lan mangêd hila haka a lay nan kailangan hên kikwan patawad.”

Ya pera ya nakatak

⁸ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “O alimbawa ta main babayi ya nag mapoy pera ya pilak, bayo nakatak ya miha, hinoy daygên na? Pagkêtan nay pag-atáng, palisan nay bali, ta

pakatapolên nan mangêd angga ha matapol na ya nakatak.

⁹ Pamakatapol na hên habaytoy pera, ay hagyatên na hilay karani nan bali, haka kaluguran na ta magpakahigla hila.

¹⁰ Êmbayro êt ya kahiglaan lan anghel ni Apo Namalyari, gawan main mihay makasalanan ya maghêhê hên manalibokot ha pamanyag karawakan.”

Ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama

¹¹ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Main mihay lalaki ya nag anak hên loway miyawhay.

¹² Amêhên, hinabi nan potô ha tatang na, ya wana, ‘Tatang, idin mina kangko amêhên ya atag ko ha pibandian mo, ya mana naên lowan mitaali.’ Kabay inatag nan tatang la ya pibandian na kanlan lowa.

¹³ A nabuyot, ay inhaliw nan potô ya atag nay bandi, ta nammita yan palako ha kaatag ya bansa ya marayo. Bayro nan inhayang ya atag nay bandi na ha pamanyag karawakan.

¹⁴ Ha kabuyutan, ay naubuh nay nan nagastos ya atag na. Hên habayto ay nagkamain lonoh bayro. Kabay pêrad tana, ay natsi yay na dayi.

¹⁵ Ya dinyag na ay nakiamo yay na pon ha mihay taga-bayro ya namiutôh kana hên mamakan hên baboy na.

¹⁶ Labay na dayin makiêkan ha pangkaên lan baboy, noa, a la ya dinyanan.

¹⁷ Hên napakaihip-hip nan mangêd ya dinyag na, ay hinabi na ha nakêm na, ya wana, ‘Hilay ipoh

hên tatang ko ay angkahawa ha pangan, kaban hikong kit, ay pêrad tanan matsi ha hadyay lonoh ko di.

¹⁸ Mag-orong ako ha tatang ko, ta habiên ko kana, “Tatang, nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo.

¹⁹ Alwa mo kinan baêgên anak mo. Daygên mo ko tanan mihay ipoh mo.” ’

²⁰ Kabay nammita yay nan pauli ha tatang na.

“Marayo ya êt ha bali la, ay napatsilyapan yay nan tatang na. Naingalwan na yan tatang na kabay nuwayu ya hên nanupa ha anak na, ta tinakêh haka inaro na ya.

²¹ ‘Tatang,’ wanan anak, ‘nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo. Alwa mo kinan baêgên anak mo.’

²² Noa, binaêg nan tatang na ya ipoh na, ta wana, ‘Galingên yo. Kowên yoy pinakamahampat ya takop, ta ipatakop yo kana. Pahing-hingan yo ya haka dyanan yo yan pag-apin bitsih.

²³ Patsên yoy pinakamatabay biseron baka, ta magpakahigla kitamo!

²⁴ Magpakahigla kitamo, gawan hata anak ko ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumatêng ya awud!’ Kabay nagpakahigla hila.

²⁵ “Hên habayto, ay atsi ya ha panamnan la ha marayo ya kaka na, ya punganay. Hên narani yay na ha bali la, ay nagilam nay tsig-tsigan haka hayawan.

²⁶ Kabay binaêg nay mihay ipoh la, ta wana, ‘Hinoy angkalyari di?’

27 Kabay wanan ipoh, ‘Apo, nilumatêng ya ali mo. Impapatsi hên tatang mo ya pinakamatabay biseron baka, gawan nilumatêng ya hên nabiyay.’

28 Amêhên, hinumuluk ya punganay. A na labay humwên ha bali. Kabay inumawah ya tatang na, ta inamung-mung na ya, ta êmên ya humwên.

29 Noa, wana ha tatang na, ya wana, ‘Mal-at ya taon kinan ampanawop kamo hên nanad ipoh. Ya kaganawan an-iutoh mo kangko, ay hinonol ko. Noa, miha man ya biseron kambing, ay ayn kan indin kangko ya maipapatsi naên dayi hên kaluguran ko, ta êmên kay magpakahigla.

30 Hata poto mo, ay nanayang bandi mo ha pamabayi na, bayo pinamatsi mo ya êt hên pinakamatabay biseron baka!’

31 Kabay wanan tatang na, ‘Anak ko, alwan êmbayro. Panay katan kalamo. Ya kaganawan pibandian ko ay pibandian mo.

32 Noa, hata ali mo ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumatêng ya awud! Kabay kailangan kitamon magpakahigla.’ ”

16

Ya narawak ya pinatsiwal-an hên pibandian

1 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Main mihay mabandi ya main pinatsiwal-an hên pibandian na. Noa, main naghabi ha mabandi ya panhayangên ya pibandian na hên pinatsiwal-an na.

2 Kabay impabaêg nan mabandi ya habaytoy pinatsiwal-an na, ta wana kana, ‘Hinoy hatsi ya

angkalêngê ko tungkol kamo? Ipahlêk mo kangko ya hulat mo ha nagastos mo ha pibandian ko, ta paubat amêhên alway nan hika ya patsiwal-an ko.'

³ Kabay hinabi nan hata pinatsiwal-an ha nakêm na, ya wana, 'Alihan akon ámo ko ha tungkulan ko. Hino kaya ya daygên ko? A ko agyu ya mabyat ya obra, nanad pag-obra ha luta. Marêng-êy ako etaman hên magpalimos.

⁴ Awo bay, muwang kina ya daygên ko, ta êmên la ko hagyatên ha bali la, agyan alihên na ko ha tungkulan ko.'

⁵ "Miha-miha nan binaêg hilay main utang ha amo na. Hinabi na ha una, ya wana, 'Ungnoy utang mo ha amo ko?'

⁶ Kabay wanan nag utang, 'Dinalan ya hukat hên langis.' Amêhên, hinabi nan pinatsiwal-an ha nag utang, ya wana, 'Iawah moy listahan utang mo. Tambêng kan mikno, ta hagilyan mon limampo.'

⁷ Bayo hinabi nan pinatsiwal-an ha kaatag ya main utang, ya wana, 'Ungnoy utang mo?' Kabay wanan nag utang, 'Dinalan ya kaban hên trigo.' Amêhên, hinabi nay na êt hên hatoy pinatsiwal-an, ya wana, 'Iawah moy listahan utang mo, ta hagilyan mon walumpo.'

⁸ Hên napansin nan amo ya dinyag nan pinatsiwal-an nan pibandian na, ay dinayêw na ya. Dinayêw na ya, alwan gawan pamanloko na kana, noa, gawan magaling yan mangihip. Pêtêg bay magaling hilan mangihip hên ikakangêd la ha sarili la, hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, kisa kanlan nagpalokop kana."

⁹ Wana êt ni Apo Jesus ha tagahonol na, "An-

habiên ko kamoyu, gamitên yoy pibandian yo ha pamanawop hên kalamo yo di ha luta, ta êmên lano ha langit, ha ayn nanan pera, ay mahigla la kaw tanggapên lan kalamo yo ya atsi bayro gawan ha hawop yo kanla.

¹⁰ Ya mapaypaniwal-an ha pêrad, ay mapaypaniwal-an ha mal-at. Ya a mapaypaniwal-an ha pêrad, ay a etaman mapaypaniwal-an ha mal-at.

¹¹ No alwa kaw hên mapaypaniwal-an ha pibandian di ha luta, ay ayn etaman mamipatsiwala kamoyu hên mantêg pibandian ha langit.

¹² No alwa kaw hên mapaypaniwal-an ha pibandian hên kaatag, ay ayn bayton mam-i kamoyu, hên mag-in taganán kamoyu.

¹³ “Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hên booy nakêm. Ta lugurên nay miha, haka kahêmêkan nay miha, o huyuên nan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay pahawaan na. Êmbayro êt, ay a yo kayan huyuên hi Apo Namalyari no ubuhên yoy hêkaw yo ha pibandian.”

*Hino-hino kay na hên ya toro ni Apo Jesus
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)*

¹⁴ Hên nagilam lan Pariseo ya hinabi ni Apo Jesus, ay kinailyan la ya gawan kamata hilan pera.

¹⁵ Kabay hinabi na kanla, ya wana, “Ampagbabara kaw ha arapan hên kapareho yo, noa, muwang ni Apo Namalyari ya nakêm yo. Ya bapan hampat ha ihip hên tawo, ay kapahuluk kan Apo Namalyari.

16 “Ya impamwang lan māmipamwang hên an-paihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya impamwang lan Kautuhan ya impahulat na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hên nanupad hên habaytoy impamwang la. Paubat ha pamanlumatêng na, ay an-iaral ya Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka mal-at ya ampamilit hên palokop kana.

17 Noa, nataluh hên alihên ya luta haka ya angkahêlêk ha langit kanan daygên ayn pukat ya miha man ya naipêk ya gulis kanlan habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ya hinulat ni apo Moises.”

18 Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Ya lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, bayo mag-ahawan kaatag, ay nakadyag kasalanan gawan namabayi ya. Êmbayro êt ya lalaki ya nangahawa hên babayi ya inhiyay, ay nakadyag ya êt kasalanan hên namabayi.”

Ya mabandi haka hi Lazaro

19 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Main mihay mabandi ya ampagtakop hên makamal ya takop. Allo-allo, ay angkahawa ya ha hinon labay nan kaên.

20 Main etaman mihay mairap bayro ya naglangan Lazaro ya napnoan hên nuka, ya pan-ibulih lan kit ha arapan bali nan hatoy mabandi.

21 Atsi ya bayro, ta labay na dayin makaêkan agyan momo hên mabandi. Kaingalo yan kit, ta main êt bayron aho ya ampipanapoh hên nuka na.

²² Hên natsi hi Lazaro, hiyay gintan hên anghel ni Apo Namalyari ha langit, ha dani ni apo Abraham. Natsi ya êt ya hatoy mabandi, bayo in-ilbêng.

²³ “Hiyay gintan ha Hades. Kaban ampagdusa ya bayro ay naningla ya. Bayro ha marayo, ay nahêlêk na hi apo Abraham haka hi Lazaro.

²⁴ Kabay nan-angaw ya, ya wana, ‘Apo Abraham, ingalwan mo ko dayi. Iutoh mo hi Lazaro ya ibahá nay tampoh hên panoro na ha lanêm, ta pakêbêlên nay dila ko, ta angkairapan ako di, gawan hadyay omot hên hata apoy.’

²⁵ Noa, wani apo Abraham, ‘Anak ko, muwang mo hên angkabiyay ka pon, ay hinumawa ka ha kaganawan mangangêd, kaban nagtêeh yan kairapan hi Lazaro. Amêhên, ay mahigla ya bayri hi Lazaro, kaban hika ay ampag-irap.

²⁶ Miha êt, ay main bapan lalên bêngaw ha pilatan tamo. Kabay a kay makalako kamoyu, haka a kaw makalako di.’

²⁷ “Hinabi nay na êt hên mabandi, ‘No êmbayro awud, ay iutoh mo dayi hi Lazaro ha balin tatang ko.

²⁸ Ta habiên na dayi kanlan limay kapotoh pohêl ko ya kaillag hila, ta êmên hila a miabot di ha logal hên hadyay pamagdusa.’

²⁹ Noa, wani apo Abraham, ‘Atsi kanlan kapotoh pohêl mo ya inhulat ni apo Moises haka ya inhulat lan kaatag ya màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya paniwal-an la dayi.’

³⁰ Wanan mabandi, ‘Kulang ya habayto apo Abraham. Noa, no main mangoman mabiyay ya natsi, ya mangaral kanla, ay paghêhêan la bayto ya kasalanan la.’

³¹ Noa, wani apo Abraham, ‘No a la paniwalan ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay a hila êt mapaniwala ha pamwang hên mihay natsi, ya nabiyay oman.’ ”

17

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan (Mateo 18:6-7, 21-22; Marcos 9:42)

¹ Amêhên, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Taganán lumatêng kantamo ya tukso hên manyag kasalanan, noa, kaingalo ya ampangubatan hên tukso.

² Hinoman ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanlan habaytsi ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên habayto, ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ya ha malalê ya lanêm.

³ Kabay kaillag kaw.

“No ya kapareho mo ay nakadyag hên kasalanan kamo, ay kailangan habyanan mo ya, ta êmên ya maghêhê ha pamanyag nan kasalanan. No maghêhê ya, ay patawarên mo ya.

⁴ Kata-ungno ya man hên mikasalanan kamo, ha mihay allo, ta panay yan maghêhê, ay dapat mo yan patawarên.”

Ya paniwala kan Apo Namalyari

⁵ Amêhên, hinabi lan apostol kana, ya wanla, “Panginoon, pahanan moy paniwala naên kan Apo Namalyari.”

⁶ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Nanawa man ya paniwala yo kan Apo Namalyari, ya nanad bat but-on mustasa, ay mahabi yo kanan hata kayo, ‘Ulutên moy sarili mo, ta mag-álih ka ha dagat!’ ay humonol ya kamoyu.”

Ya tungkulan hên ipoh

⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Waringan, no main kaw hên ipoh ya nilumatêng ya ubat ha panyarolan o kaya ha pag-pastolan, yarin mahabi yo kana ya, ‘Ka dí, ta mangan!’

⁸ Alwa. Ya habiên yo kana ay ‘Pangil-an mo kon kaên. Bayo maghagili kan takop, ta mamiatag ka kangko, ta kaban ampangan ako, ay gawangan mo kon hinon kailangan ko. Pangayari ko, ay hikay nay mangan.’

⁹ A yo ya man pahalamatan no daygên nay kaganawan in-utoh yo kana.

¹⁰ Êmbayro êt ya dapat yon daygên pamakadyag yon kaganawan impadyag ni Apo Namalyari kamoyu. Paan kaw nan manapol hên paman-dayêw. Habiên yo tana ya, ‘Hikay ay ipoh bêngat. Kabay andaygên naên bêngat ya tungkulan naên.’ ”

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mapoy nag ketong

¹¹ Ha pammita lan Apo Jesus palako ha balayan Jerusalem, ay nagdann hila ha pilatan hên probinsyan Samaria haka probinsyan Galilea.

¹² Hên pahowên hilay na ha mihay baryo, ay nakatupa hila hên mapoy nag hakit hên ketong ya tinunggên ha marayo-dayo,

¹³ ta in-angaw la, ya wanla, “Panginoon Jesus, ingalwan mo kay.”

¹⁴ Hên nahêlêk na hila, ay wana kanla, “Pahlêk kaw kanlan pari ta êmên la ipamwang ya ayn kaw nan hakit.” Kaban ampammita hila, ay ampialih ya hakit la.

¹⁵ Hên napansin la, ya naalih ya hakit la, ay nag-orong ya miha kan Apo Jesus, haka na in-ikhaw ya pamagpuri na kan Apo Namalyari.

¹⁶ Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta nag-pahalamat. Habayto ay mihay taga-probinsyan Samaria.

¹⁷ Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Mapo ya inalihan hakit. Ato hilay nay siyam?”

¹⁸ Pata ayn nag-orong kanla hên nagpuri kan Apo Namalyari? Hatsin bêngat ya alwan Israelita ya nag-orong.”

¹⁹ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kana, “Mita kay na, ta naalih ya hakit mo gawan ha paniwala mo.”

Ya toro tungkol ha pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari haka ya pag-orong ni Apo Jesus

(Mateo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Minghan, ay labay lan Pariseo hên mamwangan kan Apo Jesus no makanon lumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay wani Apo Jesus kanla, “Ya umpisa hên pamanlokop ni Apo Namalyari ay a mahêlêk hên mata.

²¹ Ayn makapaghabi hên, ‘Hêlkên yo! Nag-umpisay na di!’ o ‘Nag-umpisay na do!’ Ta ha kaptêgan, ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay atsi ha nakêm lan ampaniwala kana.”

²² Bayo wana kanlan tagahonol na, “Lumatêng ya allo, ay labay-labay yon mahêlêk ya paman-lumatêng ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Noa, a yo ko mahêlêk.

²³ Main maghabi kamoyu, ‘Nag-orong yay na ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ta atsi ya di!’ Wanla êt hên kaatag, ‘Atsi ya bayro!’ Noa, paan kaw maniwala kanla, hên kihonol kanla hên man-apol kangko.

²⁴ Ta no ay-êmên magkulibid ya kimat, ya mag-ahnag ha marayo, haka mahêlêk hên balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo.

²⁵ Noa, kailangan têhên ko pon ya mal-at ya kairapan, ta araên la ko hên tawo amêhên.

²⁶ No ay-êmên ya karawakan pamimiyay la hên haton nabiyay hi apo Noe, ya nagpalokop kan Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no marani yanay pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.

²⁷ Hên haton nabiyay hi apo Noe, ay a la ginilam ya paypamwang na. Inhundo lan angkabiyay hên hato ya pangan, pamammînêm, haka pami-aahawa la angga ha hinumwên hilan apo Noe ha dinyag nay barko. Kabay naubuh hilan natsi ha lubug.

²⁸ Êmbayro êt hên hato, hên nabiyay pon hi apo Lot. Inhundo lan taga-balayan Sodoma ya pangan la, pamammînêm la, kapanapolan la, pananêm la, haka pamadyag hên bali la.

²⁹ Noa, ha allon pamag-alíh lan Lot bayro ha Sodoma, ay naubuh hilan natsi, gawan pinauranan na hila ni Apo Namalyari hên apoy haka

sulpud.*

³⁰ Êmbayro êt ya malyari ha pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.

³¹ “Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay paan hilay nan tumaoy hên mangwan pibandian la ha lalên bali la. Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan.

³² Ihipên yo ya nalyari ha ahawa ni apo Lot, hên haton natsi ya, gawan namalingay ya hên ampag-alih hila ha balayan Sodoma.

³³ Hilay a mabay hên mangoman ya pamimiyay la, ay maalihan hên biyay. Noa, hilay nakalan hên manalibokot ha pamimiyay la, gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan hên biyay ya ayn angga.

³⁴ Pakagilamên yo, ha yabin pag-orong ko, no alimbawa ta main loway nabêlêw ha mihay papag, ay gêtan ha langit ya ampaniwala, noa, ibalag ta parusaan ya a ampaniwala.

³⁵ No alimbawa ta main loway babayi ya ampanggiling, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan.

³⁶ Ha pag-orong ko, no alimbawa ta main loway lalaki ya ampilamo hên ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan.”

³⁷ Amêhên, nangotang hilay tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Panginoon, anton matupad ya habayto?” Kabay wani Apo Jesus kanla, “No anto

---

* **17:29** Genesis 19:1-29.

ya bangkay, ay bayro êt mi-tsi-tsipon ya uwak.”†

18

Ya alimbawa ya tungkol ha babayi ya ayn têngên ha pangabala na ha mihay mánlingon kaso

¹ Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ta toroan na hilay tagahonol na ya kailangan panay hilan manalangin hên a hila humawa ha pamanalangin.

² Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Ha mihay balayan, ay main mánlingon kaso ya a angkalimo kan Apo Namalyari, haka ayn yan anggalangên ya tawo.

³ Bayro ha balayan, ay main babayi ya bawo, ya ayn têngên hên mangabala kanan hata mánlingon kaso, ta panhabiên na, ‘Hawpan mo kon lumaban ha kapatsi ko.’

⁴ Ha pangabala na kana, ay a na ya pon dinambi, noa, hên a nay na matêh, ay wana ha nakêm na, ‘A ko angkalimo kan Apo Namalyari, haka ayn akon anggalangên ya tawo,

⁵ noa, hawpan ko yay na, gawan ayn têngên ya pangabala na kangko, ta pêrad tana, a kina matêh ya pangabala na kangko.’ ”

⁶ Amêhên, wani Apo Jesus kanla, “Pakaihipên yoy hinabi hên hatoy mánlingon kaso ya agyan narawak ya ugali na, ay nanawop ya kanan babayi ya bawo.

---

† **17:37** Anhabiên lan kaatag, ya labay habiên hên hata kahabian, ay tambêng mamwangan lano. Wanla êt hên kaatag, ya labay habiên hên hatsi, ay hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan natsi haka mananggap hilan parusa la.

⁷ Hi Apo Namalyari pon kaya, ya makatoynungan, yarin a ya tambêng manawop kanlan pinili na hên mag-in kana, ya ampamaêg kana hên allo-yabi.

⁸ Panhabiên ko kamoyu, tambêng na hilan lingonên ha ikakangêd la. Noa, pamag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay makalatêng ako kaya hên tawo ya main paniwala hên êmbayro, ya ayn têngên hên manalangin?”

Ya alimbawa ya tungkol ha panalangin hên loway lalaki

⁹ Nam-i yay na êt hi Apo Jesus hên hata alimbawa kanlan kaatag, ya êndat la no mahonol hila kan Apo Namalyari, bayo ammusmusên lay kapareho la.

¹⁰ Wana kanla, “Main loway lalaki ya hinumwên hên manalangin ha Templo. Ya miha ay Pariseo, haka ya miha ay máningil buwih.

¹¹ Nirêng ya Pariseo ha marayo-dayo, ta inikhaw nay panalangin na, ya wana, ‘Apo Namalyari, ampagpahalamat ako kamo, ta alwa kon nanad kanlan kaatag ya mapanakaw, mapanloko, haka mamabayi. Alwa ko êt nanad kanan hata máningil buwih.

¹² Loway allo ha balang parominggo, ay ampagtêh ko hên a ko ampangan, ta êmên a maabala ya panalangin ko kamo. Ampam-i ko êt kamon ikamapo hên kaganawan angkatsikap ko.’

¹³ Noa, ya hatoy máningil buwih, ay ampanalangin ha marayo. A ya makatsingla, haka pandugdugên na êt ya pagaw na gawan hadyay dêng-êy

na, ta wana, ‘Apo Namalyari, ingalwan mo ko, ya mihay makasalahan.’

¹⁴ Panhabiên ko kamoyu ya hatoy máningil buwih, ay nuli hên pinatawad ha kasalahan, noa, hatoy Pariseo, ay a pinatawad. Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, noa, hilay maaypa ya nakêm ay itag-ay.”

*Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)*

¹⁵ Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata manianak-anak, ay binawal lay ampantan kanla.

¹⁶ Noa, binaêg ni Apo Jesus hilay manianak-anak, bayo wana kanlan tagahonol na, “Paulayan yo hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hılan bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.

¹⁷ Pakagilamên yoy hatsi. Hilay a manoto ha paniwala hên nanaway anak ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo ha pamanlokop na.”

*Ya mihay nag tungkulan, ya mabandi ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)*

¹⁸ Main mihay Israelita, ya nagtungkulan, ya nangotang kan Apo Jesus, ya wana, “Mangêd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygên, ta êmên ako madyanan hên biyay ya ayn angga?”

19 Wani Apo Jesus kana, “Pata binaêg mo kon mangêd? Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangêd.

20 Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, ‘Paan mamabayi. Paan makilalaki. Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan kaptêgan. Galangên moy toa mo.’ ”

21 Bayo wanan lalaki, “Mánoro, panhonolên ko ya kaganawan ya habayto paubat hên anak ako pon.”

22 Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay wana, “Miha pon ya kailangan mon daygên. Iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantêg pibandian ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko.”

23 Noa, hên nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay naglungkot ya, ta miha yay mabandi.

24 Nadambi ni Apo Jesus ya naglungkot ya lalaki, kabay wana, “Taganán alwan nataluh hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi!

25 Pêtêg ya. Nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo kanan makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi.”

26 Hilay nakagilam hên habayto, ay nangotang, “Hino awud ya miligtas, hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?”

27 Wani Apo Jesus, “Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari.”

28 Amêhên, wani Pedro, “Ay-êmên kay, ya taga-

honol mo? Imbalag naên ya bali naên, ta êmên kay humonol kamo.”

²⁹ Hinabi etaman ni Apo Jesus, “Pakagilamên yo! Hilay nangibalag bali la, o ahawa la, o kapotoh pohêl la, o toa la, o anak la, gawan ha pagpalokop la ha pamanlokop ni Apo Namalyari,

³⁰ ay madyanan hên mal-at kanan imbalag la, kaban atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hên biyay ya ayn angga.”

*Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)*

³¹ Impapawa ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta wana kanlan bêngat, “Pakagilamên yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem, ta maubuh hên matupad ya hinulat lan māmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya tungkol kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.

³² Ta idin la ko kanlan alwan Israelita. Musmusên la ko, dul-an la ko,

³³ pagpapatokên la ko, bayo la ko patsên. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!” Habaytoy hinabi ni Apo Jesus.

³⁴ Noa, a naintindihan hên labinloway tagahonol na, ya nagilam la, gawan habayto ay a pon impamwang kanla, kabay a la nakway labay nan habiên.

*Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)*

³⁵ Amêhên, hên andumani hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ay main bayron buwag ya ampi-kno ha danin dann ya ampakikwan pera.

³⁶ Hên nagilam nay kal-atan ya ampipagdann ha dani na, ay labay nan mamwangan no hinoy angkalyari.

³⁷ Main naghabi kana ya hi Apo Jesus ya tagabalayan Nazaret ay ampagdann bayro.

³⁸ Kabay nan-angaw ya, ya wana, “Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!”

³⁹ Binawal yan maglabak hên hatoy ampita ha unaan lan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, “Kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!”

⁴⁰ Hên nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggên ya ta main yan in-utoh, ta akayên lay buwag hên idani kana. Hên narani yanay buwag, ay wani Apo Jesus kana,

⁴¹ “Hinoy labay mon daygên ko kamo?” Amêhên, wanan buwag, “Panginoon, labay kon makahêlêk ako.”

⁴² Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Makahêlêk ka, gawan ha paniwala mo kangko.”

⁴³ Tambêng yan nakahêlêk, kabay nakihonol yay na kan Apo Jesus kaban ampuriên na hi Apo Namalyari. Hên nahêlêk lan atsi bayro ya nalyari, ay pinuri la etaman hi Apo Namalyari.

19

Nabayo ya ugali ni Zaqueo

¹ Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ta bayro hilan nipadann ha balayan.

² Main lalaki bayro ya nag langan Zaqueo. Hi Zaqueo ay ampamaala kanlan mangwan buwih, kabay mabandi ya.

³ Labay na dayin mahêlêk hi Apo Jesus, ta êmên na ya mapuliah, noa, a na ya mahêlêk, gawan kal-atan, ta pandak yan kit.

⁴ Kabay ya dinyag na, ay nuwayu ya ha unaan lan Apo Jesus, ta nunik ya ha kayon sikomoro, ta êmên na ya mahêlêk.

⁵ Nahên niabot hilan Apo Jesus ha nag kayo, ay tsiningla na ya, ta wana, “Zaqueo, galingên mon tumaoy, ta maniraw ako ha bali mo amêhên.”

⁶ Kabay ginaling nan tinumaoy, ta mahigla yan nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na.

⁷ Hilay kal-atan ya atsi bayro ay nanotol, ya wanla, “Awta bay maniraw hi Apo Jesus ha balin makasalanan!”

⁸ Kaban ampikno hila ha bali lan Zaqueo ay nirêng ya hi Zaqueo, ta wana kan Apo Jesus, “Panginoon, ya kagitna hên pibandian ko ay idin ko kanlan ampagailangan. Ha balang miha ya pinirayit ko, ay iorong ko hên kaapat ya napirayit ko kanla.”

⁹ Nahên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay wana, “Amêhên ay nailigtas ya hata pamilya, ta hi Zaqueo ay ampaniwala kan Apo Namalyari hên nanad ha paniwala hên ninuno yo hi apo Abraham.

¹⁰ Gawan hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi ko di ha luta ta êmên ko hila tapolên haka iligtas ha kaparusaan ya hilay nitama.”

Hilay ampaghuyo ha Panginoon ay dapat

*gamitên ya impatsiwala kanla ha ikakangêd
(Mateo 25:14-30)*

¹¹ Kaban anggilmên lay habi ni Apo Jesus, ay in-istorya na ya hata alimbawa, gawan marani yay nan lumatêng ha balayan Jerusalem. Haka gawan êndat la no tampol mipairêng bayro ya pamanlokop ni Apo Namalyari, haka bayron mikno hi Apo Jesus hên mamaala kanla ha bansan Israel.

¹² Kabay impamwang ni Apo Jesus kanla no ay-êmên ya dapat mag-in pamimiyay la, kaban an-êngganan lay pag-orong na, ta wana, “Main mihay nag tungkulan, ya mita ha marayoy bansa, ta tanggapên nay karapatan nan mag-ari, bayo mag-orong yay na ta êmên ya mamaala ha kabansa na.

¹³ Bayo ya nammita ay binaêg nay mapo kanlan ipoh na, ta binalagan na hila hên tsi-tsi mihan pera ya ginto, ta wana kanla, ‘Pakal-atên yoy hata pera, ta êmên ya lum-at kaban ayn ako pon di.’

¹⁴ Amêhên, gawan angkahêmêkan la yan kabansa na, ay ha pammita na, ay main hilan in-utoh ha nag tungkulan bayro ha marayoy bansa, ta wanla, ‘A naên labay ya habaytsi hên mag-in ari naên.’

¹⁵ “Êmbayro man, hiya ay nag-in ari, bayo nag-orong yay na. Nahên nilumatêng ya ha bali na, ay impabaêg nay ipoh na, ta êmên na mamwangan no ungnoy tubo la ha imbalag nay pera kanla.

¹⁶ Dinumani kana ya una, ta hinabi na, ya wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay tinumubo hên mapoy peran ginto.’

¹⁷ “ ‘Magaling,’ wanan ari, ‘Hika ay mihay mangêd ya ipoh. Gawan mapaypaniwal-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mapo ya balayan.’

18 “Nilumatêng ya ikalwan ipoh, ta wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay tinumubo yan limay pera ya ginto.’

19 “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay manalan hên limay balayan.’

20 “Amêhên, nilumatêng yay na êt ya mihay ipoh, ta wana, ‘Apo, atsi di ya pera moy ginto, ya impunggoh ko ha panyo ko, bayo ko ya inhinêp.

21 Dinyag koy habayto ta malimo ko kamo. Muwang ko ya hadyay igpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi kan alwa mon intanêm.’

22 “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay mihay narawak ya ipoh. Gawan ha habi mo, ay hatolan ka hên parusaan. Muwang mo awud ya maigpit ako. Ampangwa kon alwa kon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi ko hên alwa kon intanêm.

23 No êmbayro awud, awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmên mo dayin maiorong kangko ya habayto hên kalamoy tubo ha bangko?’

24 Bayo wana kanlan atsi bayro, ‘Kowên yoy peray ginto, ya atsi kana, ta idin yo ha main mapo.’

25 Noa, hinabi la kana, ‘Apo, main yay nan mapo!’

26 Kabay hinabi nan ari, ‘Anhabiên ko kamoyu, hilay tapat ha pamanggamit hên indin kanla, ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay alwan tapat ha pamanggamit hên indin kanla, ay alihên êt kanla ya pêrad ya atsi kanla.

27 Amêhên, gêtan yo di kangko hilay kapatsi ko, ya a nabay hên hiko ay mag-in ari la, ta patsên yo hila ha arapan ko.’ ”

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampan-daraho yay na ha balayan Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

²⁸ Ubat nan hinabi ya habayto ni Apo Jesus, ay inhundo lay pammita la ha Jerusalem. Hi Apo Jesus ay ampammita ha arapan lan kalamo na.

²⁹ Nahên andumani hilay na ha baryon Betfage, haka baryon Betania ha Tawgtug Olibo, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan tagahonol na, ta wana kanla,

³⁰ “Muna kaw ha humonoy baryo. Panhumwên yo bayro, ay mahêlêk yoy mihay biseron asno, ya nakah-êl, ya a pon nahakyan. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo di.

³¹ No main mangotáng kamoyu no awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, ‘Kailangan yan Panginoon.’ ”

³² Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman ya biseron asno ya nanad hinabi ni Apo Jesus kanla.

³³ Kaban an-okalên la ya, ay hinabi lan nag asno, ya wanla, “Pata an-okalên yoy habain ya bisero?”

³⁴ Hinabi lan in-utoh ni Apo Jesus, ya wanla, “Kailangan yan Panginoon.” Kabay pinaulayan hila etaman.

³⁵ In-akay lay bisero kan Apo Jesus, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo himmakay hi Apo Jesus.

³⁶ Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay atsi bayro hên pangkêbêl la, gawan ha panggalang la kana.

³⁷ Nahên andumani hilay na ha palohan ha Tawgtug Olibo, ay nagkanta hila hên bapan higla, hilay kal-atan ya antoroan na ya anhumonol kana, ta ampuriên la hi Apo Namalyari, gawan ha nahêlêk lay kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus.

³⁸ Ya pamagpuri la ay êmên di, “Puriên ya ampamaala ya in-utoh ni Apo Namalyari! Naka-pakiú mang kitamo kan Apo Namalyari! Puriên hi Apo Namalyari!”

³⁹ Amêhên, bayro ha kal-atan ya anhumonol kan Apo Jesus, ay main ungnoy Pariseo ya naghabi kana, ya wanla, “Mánoro, bawalên moy tagahonol mo hên magpuri kamo.”

⁴⁰ Kabay wani Apo Jesus, “Anhabiên ko kamoyu, no a la kon puriên hên habaytsi ya tagahonol ko, ay hilay bato tana ya magpuri kangko.”

Hi Apo Jesus ay nanangih gawan ha kakkêyan nakêm lan taga-Jerusalem

⁴¹ Nahên narani hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem, hên nahêlêk nay balayan, ay tsinangihan nay taga-Jerusalem,

⁴² ta wana, “No muwang yo dayi amêhên no hino ya mam-in kapatêkbêkan nakêm yo, ay alwa kaw dayin kapaingalo! Noa, a yo muwang.

⁴³ Lumatêng lano ya allo ay libotên la kaw hên kapatsi yo êmên a kaw makaalíh. Bayo hipitên la kaw angga ha mamalibot.

⁴⁴ Hiraên lay balayan yo angga ha mag-in patag ya ubatan bali yo. Patsên lay hinoman ya atsi bayro, gawan a yo dinambi hi Apo Namalyari hên nilumatêng ya hên mamiligtas kamoyu.”

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Amêhên, ay hinumwên ya hi Apo Jesus ha Templo, ta intaboy na hilay ampipagtinda hên ayop ya gamitên ha átang.

⁴⁶ Hinabi na kanla, ya wana, “Nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, ‘Ya bali ko ay ambaêgên balin panalanginan.’* Noa, dinyag yo yan logal ya panlokoan yon kapareho yo!”†

⁴⁷ Allo-allo ay nanoro ya hi Apo Jesus ha Templo. Noa, labay la yan patsên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay la yan patsên hên toa ya nag tungkulan ha bansa. Haka labay la ya êt hên patsên lan ampamaala kanlan pari.

⁴⁸ Noa, a la ya mapatsi, ta mal-at ya labay-labay hên manggilam habi na.

20

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

¹ Mihay allo hên atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hên ampamitoro hên Mangangêd ya Habi, ay dinu-maní kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari.

² Hinabi la kana, “Habiên mo kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no hinoy nam-i kamo hên habain ya tungkulan.”

---

* **19:46** Isaias 56:7. † **19:46** Jeremias 7:11.

³ Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hên kotangên kamoyu.

⁴ Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista hên mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?”

⁵ Kabay pinihabian la, ya wanla, “Hinoy habiên tamo? No habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’ ay habiên na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’

⁶ Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay batoên la kitamo, hên kal-atan di, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.”

⁷ Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naên muwang no antoy ubatan tungkulan ni Juan Bautista.”

⁸ Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anakya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon (Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

⁹ Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampangilam, “Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Impat-siwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa.

¹⁰ Hên pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-utoh nay mihay ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. Noa, tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la ya, hên ayn anggêtan.

¹¹ Kabay in-utoh nay na êt ya kaatag ya ipoh na, noa, tinumbuk la ya êt, impakarêng-êy la ya, bayo impaorong la ya hên ayn anggêtan.

¹² Nahên in-utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay hinugat-hugat la ya êt, bayo impaplag la ya.

¹³ Kabay, pan-ihip-ihipên nan nag ubasan no hino ya daygên na. Naihipan nan iutoh ya an-lugurên nan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang lay anak ko.’

¹⁴ Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta êmên mapagbandi tamo ya hata ubasan na.’

¹⁵ Kabay pinaalíh la ya ha ubasan ta pinatsi la ya.”

Amêhên, kinotang ni Apo Jesus hilay ampang-gilam, “Hino kaya ya daygên hên nag ubasan kan-lan paypaniwal-an na?

¹⁶ Siguradon lakwên nay paypaniwal-an na, ta patsên na hila, bayo ipatsiwala nay na ha kaatag ya ubasan na.”

Hên nagilam lay habayto, ay wanla, “Paan dayin malyari ya habayto!”

¹⁷ Noa, pinakahêlêk ni Apo Jesus hilay ampa-maala ha Templo, ta wana kanla, “Hino awud ya labay habiên hên habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?

‘Ya bato ya intapon lan manyag bali, ay nag-in pinakamaalagáy bato

ta êmên mag-in napah-êy ya bali.’*

¹⁸ Hilay matata kanan hata bato ay mangatutuk-ihan but-o, haka hilay matat-an hên hata bato ay mangatatapong.”

---

* **20:17** Awit 118:22-23.

*Ya pamayad hên buwih
(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)*

¹⁹ Naintindihan lan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan pari, ya hilay in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an ubasan, kabay labay la yan tambêng hên dakpên, noa, malimo hila ha kal-atan.

²⁰ Kabay inimatonan la ya haka hila namiutoh hên ungno ya waringan mangêd hila, ya mangotáng kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakêp ha pamaghabi na, ta êmên la ya magêtan ha kapangyarihan hên gobernador.

²¹ Amêhên, hinabi lan hata magbabara kan Apo Jesus, “Mánoro, muwang naên ya kaptêgan ya panhabién mo haka panoro mo. An-itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa kan mapamili, ta pantag ya panlêk mo ha balang miha.

²² Kabay main kay hên labay mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan tamon Israelita, ay mal-yarin mam-in buwih kanan Emperador o ahê?”

²³ Noa, muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana,

²⁴ “Ipahlêk yo kangko ya mihay sintimos hên pilak. Hinoy nag lupa hên angkakit yo bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat bahên?” Hinabi la etaman, “Kanan Emperador.”

²⁵ Kabay wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari.”

²⁶ Kabay a la ya madakêp hi Apo Jesus ha habi na ha arapan lan kal-atan. Ayn hilay nan mahabi

ta nag-êpapah hila ha habi na.

*Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)*

²⁷ Amêhên, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgên Saduseo ya dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla,

²⁸ “Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan hên para kantamo, ya wanan hulat, ‘No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hên a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak nan natsi.’

²⁹ Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a ya nagkaanak.

³⁰ Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya etaman ya humonol ha punganay hên a nagkaanak.

³¹ Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hên a nagkaanak.

³² Bayo natsi ya êt ya hata bawo.

³³ Amêhên, ha allon mangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?”

³⁴ Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, “Ya pamag-ahawa ay din bêngat amêhên ha luta.

³⁵ Hilay babayi haka lalaki ya an-itad ni Apo Namalyari hên anak na, ya biyayên nan oman, ay a hilay nan mag-ahawa ha ikalwan biyay.

³⁶ Manoto hilay na kanlan anghel ha langit, ya a ampag-ahawa, haka a hilay na matsi. Hila ay anak ni Apo Namalyari ta biniyay na hilan oman.

³⁷ Agyan ya hulat ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayên oman ya nangamatsi, ta bayro ha hulat na ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni apo Moises hên tungkol kan Apo Namalyari ya hiyay ‘Diyos ni Abraham, Isaac, haka ni Jacob.’†

³⁸ Hiyay alwan Diyos lan natsi, noa, hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlêk na.”

³⁹ Main ungnô kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises ya naghabi, ya wanla, “Mangêd ya hinabi mo, Mánoro.”

⁴⁰ Hinabi lay habayto, ta marêng-êy hilay na hên mangotáng pon kan Apo Jesus.

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman

(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

⁴¹ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Ay-êmên lan mahabi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kaapo-apoan bat ni Arin David?”

⁴² Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha Awit hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,

---

† 20:37 Exodo 3:6.

‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
 “Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên
 kalamo ko,

⁴³ angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
 ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’ ’ ‡

⁴⁴ Wana êt ni Apo Jesus, “Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên ‘Panginoon ko,’ ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.”

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

⁴⁵ Kaban ampanggiham hilay kal-atan, ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana,

⁴⁶ “Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hên mibita-bita hên nakatakop hên makarang, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la. Labay la êt hên galangên, haka dayêwên hila hên kal-atan ha balayan. Ya kaatag pon ya andaygên la ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la, ay ampiliên lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto.

⁴⁷ Anlokoên la êt ya bawo ya babayi, ta êmên la makwa ya pibandian la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano!”

---

‡ 20:43 Awit 110:1.

21

*Ya alay hên mihay bawo ya babayi
(Marcos 12:41-44)*

¹ Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, ay napansin na hilay mabandi, ya ampam-in alay la ha pamyanan alay.

² Nadambi na etaman ya mihay bawo ya babayi, ya mairap, ya nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay.

³ Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamên yo, hata bawo ay nam-i hên mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi.

⁴ Ta hilay kaatag ay nam-i hên a la pon kailangan, noa, hata bawo ay in-ubuh nan indin ya panaliw nan maêkan na.”

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo
(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)*

⁵ Hilay ungnô kanlan tagahonol ni Apo Jesus ay ampiahabian lay kahampatan hên Templo. No ay-êmên kahampat ya bato ya pinaglolog haka ya kahampatan hên hino-hino kay na hên ya impapadpak ha lolog.

⁶ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo.”

*Ya hadyay pamairap ya lumatêng
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)*

⁷ Amêhên, nangotang hilay tagahonol na kana, “Mánoro, makanon malyari ya habayto, haka ay-êmên naên mamwangan no maranin malyari ya habayto?”

⁸ Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, ta mal-at ya maghabin êmên di, ‘Hiko ya Cristo ya impangako ni Apo Namalyari. Nilumatêng ya panaon hên anggaan hên luta.’ Yabay ya habiên la, noa, paan kaw maniwala kanla.

⁹ Paan kaw malimo ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon, noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta.”

¹⁰ Amêhên, inhundo nay na êt ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Milalaban hilay bansa haka hilay angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la.

¹¹ Lumatêng ya mangakhaw ya layon. Lumatêng êt ya hadyay lonoh haka salot ya ubatan hên hino-hino kay na hên ya hakit ya ikamatsi lan tawo ha mal-at ya logal. Lumatêng êt ya kapalimo haka kapapaêpapah ya mangalyari ha angkahêlêk ha langit.

¹² “Noa, bayo malyari ya habayto, ay dakpên la kaw, haka pairapan la kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga, kotangên la kaw, bayo ikulung la kaw. Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador.

¹³ Ha êmbayro ay maipamwang yo kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kangko.

¹⁴ Uston iarap la kaw kanlan manungkulan, ay pataniêhên yoy nakêm yo. A kaw manyagah no hinoy habiên yo hên pamakibat ha kotang la,

¹⁵ ta ipaihip ko kamoyu ya mangêd yon habiên, ya a la kayan labanan o hambutên hên kapatsi yo.

16 Miha êt, hila man ya toa yo, kapotoh pohêl yo, kaatag êt ya kamag-anak yo, haka hilay kaluguran yo ay may-upit kamoyu, kabay ya kaatag kamoyu ay patsên.

17 Kahêmêkan kaw hên kal-atan gawan paniwala yo kangko.

18 Noa, a na kaw paulayan ni Apo Namalyari, ta miha man ya habot ulo yo, ay a miabot ha impiyerno.

19 Têêhên yoy habayto, ta êmên kaw madyanan hên biyay ya ayn angga.”

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem

(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

20 “Uston mahêlêk yoy balayan Jerusalem ya napalibutan hên hundaloh, ay mamwangan yoy na bayto ya marani yana ya pamanira kana.

21 Ha allon habayto ay kailangan muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea. Hilay atsi ha balayan Jerusalem ay kailangan hên mag-alih. Hilay atsi ha pananêman la, ay paan mag-orong ha balayan.

22 Gawan habaytoy panaon hên pamarusa, ta êmên matupad ya nakahulul, ya impamwang lan màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato.

23 Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho, ta mabyat ya kairapan ya maranasan la di ha luta, ta ya tobag ni Apo Namalyari ay lumatêng kanlan Israelita.

24 Main hên matsi ha gulo, bayo ya kaatag ay gêtan ta ikulung ha marayo ya bansa. Ya balayan

Jerusalem ay pakahiraên lan alwan Israelita, ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari, angga ha mayari ya panaon ya indin kanla.”

*Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)*

²⁵ Wana êt ni Apo Jesus, “Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay mahêlêk yoy kapapaêpapah ha allo, ha buwan, haka ha bêtêwên. Alwan bêngat habayto, noa, man-awk êt ya tandulon ha dagat kabay manyagah hilay tawo ha balang bansa.

²⁶ Hilay tawo ay mangabunsol, gawan hadyay limo la kaban an-hipên lay angkalyari ha boon luta, ta mayêgyêg hilay bêtêwên haka maubuh hên mangayêgyêg ya angkahêlêk ha langit.

²⁷ Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya anlumatêng, hên main kapangyarihan, haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari.”

²⁸ Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “No mag-umpisan malyari ya habayto ya kapapaêpapah, ay pataniêhên yoy nakêm yo, ta marani yanay pangakbus kamoyu.”

*Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)*

²⁹ Bayo wani Apo Jesus hên nangalimbawa, “Hêlkên yoy poon kayon igos, haka kaatag êt ya poon kayo.

³⁰ No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na ya marani yanay kaingitan.

³¹ Êmbayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy marani yanay pamanlokop ni Apo Namalyari.

³² Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita.

³³ Ya angkahêlêk ha langit, haka ya luta ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan.”

Dapat panay hên nakal-an

³⁴ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Kailag kaw ta êmên a kaw mipahobohob ha kahibaan, pamaglahing, haka kayagahan ha kailangan yo ha biyay di ha luta. Ta êmên a kataw malatngan ya a nakal-an ha allon pamanlumatêng kon oman.

³⁵ Gawan ha biglan lumatêng ya habaytoy allo, ay maubuh hên mabigla hilay tawo ha boon luta.

³⁶ Kabay kailangan panay kaw nakal-an ha balang oras. Dapat panay kaw manalangin ya dyanan na kaw hên hêkaw, ta êmên a kaw mahambut hên hinoman ya angkalyari di, ta êmên kaw makapakiarap kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”

³⁷ Allo-allo ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo ya atsi ha balayan Jerusalem. Balang yabi ay anlumakat ya ha Tawgtug Olibo ta bayro yan ampagdahêl.

³⁸ Kabay maranon hên allo-allo, ay ampammita ya kal-atan, hên manggilam toro na ha Templo.

22

Ya pamamulong kan Apo Jesus

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Amêhên, ay marani yanay pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pistan Puto ya ayn Pampaalsa haka ya Pistan Pangaligtas ha Egipto.*

² Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-ê mê n la yan maipapatsi hên ayn makamwang, gawan malimo hila ha kal-atan, ya ampangilam toro na.

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus

(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

³ Amêhên, hi Satanas ay hinumapat kan Judas, ya ambaêgên lan Iscariote, ya miha kanlan labin-loway tagahonol ni Apo Jesus.

⁴ Kabay nammita yay na hi Judas hên makihabi kanlan ampamaala kanlan pari haka kanlan ampamaala kanlan bantay ha Templo, no ay-ê mê n na mai-upit hi Apo Jesus.

⁵ Hinumigla hila etaman ya i-upit ni Judas hi Apo Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera.

⁶ Nabay ya etaman hi Judas, kabay paubat hên habayto, ay ampangihip yay na no ay-ê mê n na yan maidin ha gamêt la, hên a mamwangan hên kal-atan.

---

* **22:1** Paskwa. Hêl kên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto

(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

⁷ Amêhên, nilumatêng ya unan allo hên Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Habaytoy allon pamatsi lan Israelita hên anak tupa, ya kênaên la no manaboy nay allo hên habayton yabi hên Pistan Pangaligtas ha Egipto.†

⁸ Namipal-an hi Apo Jesus kan Pedro haka kan Juan hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ta wana, “Mita kaw na, ta il-an yoy pangkaên tamo amêhên yabi ha pista.”

⁹ Kabay nangotang hilan Pedro, “Atoy labay moy logal ya pangil-anan naên hên kaên tamo?”

¹⁰ Wani Apo Jesus, “Panlumatêng yo ha balayan Jerusalem, ay matupa yoy mihay lalaki ya ampan-tan banga ya nag lanêm. Pakihonolan yo ya ha bali ya howênên na,

¹¹ ta habiên yo ha nag bali, ya êmên di, ‘Labay nan Mánoro ya itoro mo kannaên, no antoy kuwarto ya panganan nan kaên ha Pistan Pangaligtas, hên kalamo na kay ya tagahonol na.’

¹² Kabay ipahlêk na kamoyu ya mihay mahlay ya kuwarto ya nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaên tamo ha pista.”

¹³ Nammita hilay nay loway tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay in-il-an lay nay kaên ha pista.

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway

---

† 22:7 Paskwa.

*apostol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto
11:23-25)*

¹⁴ Hên oras hên mangan hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ay inarap lan Apo Jesus ya kaên la.

¹⁵ Amêhên, wana kanlan labinloway apostol na, “Bayo ko magdanas hên pamagdusa, ay boon nakêm kon labay hên mapagkaêm kataw pon hên mangan hên habaytsi ya pangkaên ha Pistan Pangaligtas.

¹⁶ Anhabiên ko kamoyu, ya a kina oman mangan pangkaên ha Pistan Pangaligtas angga ha a pon matupad ya labay habiên hên habaytsi ha pamanlokop ni Apo Namalyari.”

¹⁷ Amêhên, dinampot nay pamminêman ya nag alak ta impahalamat nay hatsi kan Apo Namalyari, bayo hinabi na kanla, ya wana, “Piatagan yoy hatsi laamêhên.

¹⁸ Ta anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm oman hên alak, angga ha a pon lumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari.”

¹⁹ Amêhên, nandampot yan puto ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanla, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin ko ha ikakangêd yo. Dapat panay yon daygên ya habaytsi, ta êmên yo ko maihipan.”

²⁰ Êmbayro êt, hên nayari hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta wana, “Habaytsi ya daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma hên bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana.

21 “Noa, ya mihay kaaêm tamo di, ay mangi-upit kangko.

22 Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsi, ta habaytoy tinalagá ni Apo Namalyari. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko.”

23 Amêhên, ampikokotang hilay labinlowa no hino kanla ya manyag hên êmbayro.

Ya pamihubak lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay ya tungkulan

24 Ampihuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay ya tungkulan.

25 Kabay hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Hilay ari haka hilay kaatag ya ampamaala, ay ampamiatay kanlan atsi ha lokop la hên manyag kalabayan la, yan labay la êt hên mabaêg hila hên maingaloên.

26 Noa, dapat alwan êmbayro kamoyu, ta ya pinakamatag-ay, ay dapat mag-in pinakamaaypa. Haka ya ampamaala, ay kailangan maghuyo.

27 Hino ya matag-ay ya tungkulan? Ya ampikno ha lamisaan, o ya ampamigawang hên hinon kailangan nan ampikno? Taganán habaytoy ampikno ya nag tungkulan! Noa, hiko ay atsi di hên nanad ha mihay ampaghuyo.

28 “Hikaw ay panay kon nakalamo, ha kairapan man ya dinanan ko, ya nanad pamanubuk kangko.

29 Kabay, no ay-êmên nan indin kangko ya tungkulan hên mamaala, ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay êmbayro êt ay dyanan kataw hên tungkulan hên mamaala.

³⁰ Lano ay mapagkalamo kataw hên mangan ha lamisaan ya atsi ha pamanlokop ko. Mikno kaw ha iknoan hên ari ta mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay kaapo-apoan lan labinloway anak ya lalaki ni apo Israel.”

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ “Simon, manggilam ka,” wani Apo Jesus, “Nakihabi hi Satanas kan Apo Namalyari ya subukên na kaw ya labinloway tagahonol, haka paulayan na ya ni Apo Namalyari.

³² Noa, inhalangin kata Simon, ya a dayin maalih ya paniwala mo kangko. Haka ha pag-orong hên nakêm mo ay dapat mon pataniêhên ya nakêm hên kapareho mon ampaniwala.”

³³ Kabay hinabi ni Simon Pedro, ya wana, “Panginoon, nakal-an akon magpakulung haka matsi hên kalamo mo.”

³⁴ “Pedro,” wani Apo Jesus, “pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya manok amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.”

Ya aral ni Apo Jesus kanlan tagahonol na

³⁵ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Yarin nagkulang kaw hên in-utoh kataw hên ayn pera, ayn balutan, haka ayn pag-apin bitsih yo!” “A kay, Apo,” wanla etaman.

³⁶ “Noa, amêhên, ya balang miha ya main, ay kailangan mantan pera haka balutan la. Haka hilay ayn panlaban ay kailangan manaliw hilan

panlaban la, ihaliw la man ya takop la, ta êmên hila main hên panaliw.

³⁷ Ta kailangan matupad ya nakahulat ya tungkol kangko bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya wana, ‘Intad la yan mapanyag karawakan.’[‡] Haka ya inhulat ya tungkol kangko ay angkatupad amêhên.”

³⁸ Kabay hinabi lan tagahonol na, “Panginoon, hêlkên moy hatsi. Main kitamo hên loway êtak ya panlaban.” Wana etaman ni Apo Jesus, “Hukad ya.”

*Nanalangin hi Apo Jesus ha Tawgtug Olibo
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)*

³⁹ Nahên ubat hilan nangan pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ay nammita hilan Apo Jesus ha Tawgtug Olibo, ya panlakwên la no yabi.

⁴⁰ Hên nilumatêng hilay na bayro, ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Manalangin kaw kan Apo Namalyari, ta êmên a kaw mahambut hên tukso.”

⁴¹ Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko yan nanalangin, ya wana,

⁴² “Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a mo ko dayin paulayan hên magdanas ako hên hatsi ya mabyat ya kairapan ya lumatêng kangko. Êmbayro man, alwan kalabayan ko, noa, ya kalabayan mo ya honolên ko.”

⁴³ Kaban ampanalangin ya ay nagpahlêk kana ya mihay anghel, ya ubat ha langit, ya namahêkaw kana.

[‡] **22:37** Isaias 53:12.

⁴⁴ Gawan ha kabyatan laman ihip na, ay lalo nan imboo ya nakêm na ha panalangin, kabay ya hayngêt na, ay nanad daya ya ampantolo ha luta.

⁴⁵ Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan tagahonol na. Nalatngan na hila hên angkabêlêw gawan hadyay lungkot la.

⁴⁶ Pinukaw na hila, ta wana kanla, “Pata angkabêlêw kaw? Mimata kaw, haka kaw manalangin ta êmên kaw a mahambut§ hên tukso.”

Ya pamandakêp kan Apo Jesus

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

⁴⁷ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya kal-atan, ya ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Dinumani ya kan Apo Jesus ta aroên na ya dayi.

⁴⁸ Noa, wani Apo Jesus kan Judas, “Aro awud ya pinay-upit mo kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”

⁴⁹ Hên nahêlêk lan tagahonol, ya kalamo ni Apo Jesus, ya angkalyari, ay wanla, “Panginoon, labay mon gamitên naên ya hata panlaban naên?”

⁵⁰ Amêhên, bat yan nanigpah ya miha kanlan tagahonol na hên têkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari.

⁵¹ Noa, wani Apo Jesus, “Paan!” Tinalan nay têkk, ta in-orong na ya ha mana, ya hatoy têkk.

⁵² Amêhên, wani Apo Jesus kanlan ampagbantay ha Templo, kanlan toa ya nag tungkulan ha

---

§ 22:46 matalo.

bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari, ya ampipandakêp kana, “Andakpên yo ko hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan.

⁵³ Allo-allo atsi ko bahên kamoyu ha Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, amêhên ya panaon yo, haka panaon ya indin kan Satanas, ta êmên na madyag ya karawakan ya labay nan daygên.”

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Dinakêp la hi Apo Jesus ta gintan la ya ha bali nan pinakapoon pari. Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo.

⁵⁵ Hên nilumatêng hilay na ha balin pinakapoon pari ay namagkêt hilan apoy, kabay nakilamo hi Pedro kanlan ampanêngêy bayro.

⁵⁶ Hên napansin yan mihay ipoh ya babayi, ha hawang hên apoy, ay pinuliah na ya, ta wana, “Habain ya lalaki ay kalamo ni Jesus.”

⁵⁷ Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa. A ko ya man muwang.”

⁵⁸ A nabuyot ay napansin yay na êt hi Pedro, hên mihay lalaki, ya naghabi, “Miha ka êt kanla!” Noa, hinabi na etaman ni Pedro, “Alwan hiko.”

⁵⁹ Hên nakalabah ya miha êt ya oras, ay main ana êt mihay lalaki ya ampamilit, ya wana, “Siguradon hata lalaki ay kalamo ni Jesus gawan taga-Galilea ya êt.”

⁶⁰ Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “A ko muwang ya panhabiên mo!” Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi ya mihay manok.

⁶¹ Namalingay hi Apo Jesus ta pinakahêlêk na hi Pedro. Kabay naihipan ni Pedro ya hinabi ni Apo Jesus kana ya, “Bayo mangkatsi ya manok amêhên yabi, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.”

⁶² Kabay inumawah ya hên hadyay tangih na.

*Kinailyan la hi Apo Jesus haka la ya tinumbuk
(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)*

⁶³ Hi Apo Jesus etaman ay kinailyan haka tinumbuk hên ampipagbantay kana.

⁶⁴ Tinagpênan lay mata na hên panyo haka la ya kinotang, “Hinoy nanumbuk kamo? Habiên mo!”

⁶⁵ Mal-at êt ya kaatag ya hinabi la, ya pammusmus kana.

Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Pangamaranon, ay ni-tsi-tsipon hilay kalamo hên Sanedrin, ya angkaboo hên toa ya nag tungkulan ha bansa, boy hilay ampanoro hên Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari. In-arap kanla hi Apo Jesus ta lingonên lay kaso na, ya wanla,

⁶⁷ “Habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas ya impangako na.” Noa, wana kanla, “Agyan habiên ko kamoyu, ay a yo ko paniwal-an.

⁶⁸ Haka no kotangên kataw, ay a kaw man makibat.

⁶⁹ Noa, ubat amêhên, hiko, ya Taga-Langit ya Inanak Tawo, ay mikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan.”

⁷⁰ Kabay wanla, “No êmbayro awud, ay anhabiên mo ya hika ay Anak ni Apo Namalyari.” Bayo wani Apo Jesus, “Awo, hikaw nay ampaghabin hikoy habayto.”

⁷¹ Kabay wanla, “A tamina kailangan hên kaatag êt ya tistigos, ta nagilaman tamina ya hinabi na.”

23

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Mateo 27:1-2; 11:14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

¹ Amêhên, naubuh hilan nirêng ya kalamo hên Sanedrin, ta gintan la ya hi Apo Jesus hên in-arap kan Gobernador Pilato, ya gobernador hên probinsyan Judea.

² Binad-an la ya, ya wanla kan Gobernador Pilato, “Narakêp naên ya habaytsi. Alwan mangêd ya panhabiên na ha kal-atan, ya a hila kano kailangan hên mamayad hên buwih ha pinakapoon ha bansan Roma, haka hiya kano ya Mesias, ya Cristo, ya mihay ari.”

³ Amêhên, kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika ya ari hên Israelita?” Hinabi etaman ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.”

⁴ Kabay wani Gobernador Pilato kanlan poon pari haka kanlan kaatag, “Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil hên hata lalaki.”

⁵ Noa, lalo lan impalêkpek, ya wanla, “Gawan ha panoro na di ha probinsyan Judea, ay nahulhulan hilay nay tawo hên manobag ha gobyernon Roma. Nag-umpisa yan nanoro ha probinsyan Galilea, bayo amêhên atsi yay na di.”

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Herodes Antipas

⁶ Hên nagilaman ni Gobernador Pilato ya habaytsi, ay kinotang na no taga-probinsyan Galilea hi Apo Jesus.

⁷ Hên namwangan ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus ay taga-probinsyan Galilea awud, ya sakop ni Gobernador Herodes Antipas, ay in-utoh na hên gêtan la ya hi Apo Jesus kana, ta atsi ya etaman bayro ha Jerusalem hên habayto.

⁸ Hadyay higla ni Gobernador Herodes Antipas hên nahêlêk na hi Apo Jesus, gawan mal-at ya nagilam na, ya tungkol kana, haka nabuyot nay nan labay mahêlêk ya kapapaêpapah ya dyag na.

⁹ Kabay pinagkokotang ni Gobernador Herodes Antipas hi Apo Jesus. Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus.

¹⁰ Hadyay huluk lan poon pari haka hadyay huluk lan mánoron Kautuhan ni apo Moises ha pamara la kan Apo Jesus.

¹¹ Hi Apo Jesus ay pinagmumusmus haka kinailyan ni Gobernador Herodes Antipas haka hilay hundaloh na. Ha pammusmus la kana ay pinatakopan la ya hên mahampat ya nanad takop hên ari, bayo impaorong la ya kan Gobernador Pilato.

¹² Hên hatò, ay mikapatsi hi Gobernador Pilato haka hi Gobernador Herodes Antipas, noa, habayton allo êt ay napilugud hilay nay lowa.

*Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39--
19:16)*

13 Pinatsipon ni Gobernador Pilato hilay ampamaala kanlan pari, hilay kaatag ya ampamaala, haka hilay kal-atan Israelita.

14 Ta wana kanla, “Gintan yo ya hatsi ya lalaki kangko gawan alwa kanon mangêd ya panoro na kanlan kal-atan. Pinakakotang ko ya, noa, ayn akon nahêlêk kana ya kasalanan ya an-ibara yo kana.

15 Hi Gobernador Herodes Antipas man, ay ayn yan nahêlêk kanay kasalanan, kabay impaorong na ya kantamo di. Ayn yan dinyag ya pamatsan kana.

16 Kabay ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya.”

17 (Balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay kailangan ni Gobernador Pilato hên ibuhan ya miha kanlan nakahukul.)

18 Noa, ya kal-atan ay nan-angaw, ya wanla, “Patsên hi Jesus! Hi Barrabas tana ya labay naên hên ibuhan mo!”

19 (Nakahukul hi Barrabas gawan nakilamo ya kanlan kal-atan ya nanyag hên halanghang ha gobyernon Roma ha balayan Jerusalem, haka gawan namatsi yan tawo.)

20 Labay na dayi ni Gobernador Pilaton mibuhan hi Apo Jesus, kabay naghabi yan oman ya ibuhan dayi hi Apo Jesus.

21 Noa, in-angaw la, ya wanla, “Ipako ya ha koros! Ipako ya ha koros!”

22 Katatlo nan hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, “Awta? Hinoy kasalanan na? Ayn akon

---

* 23:17 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

nahêlêk kana ya pamatsan kana. Ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya.”

²³ Noa, impapakaangaw lan poon pari haka lan kaatag, ya ipako ya ha koros. Kabay ayn yay nan madyag hi Gobernador Pilato.

²⁴ Pinaulayan na hilay na ha kalabayan la.

²⁵ Hinonol nay kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas, ya nakahukul gawan nanalanghang ya ha gobyerno, haka gawan namatsi yan tawo. Indin na ya hi Apo Jesus ha gamêt la, ta êmên la madyag ya kalabayan la.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

²⁶ Amêhên, gintan la hi Apo Jesus hên hundaloh ta ipako la ya ha koros. Ha pammita la ay nakatupa hila hên mihay lalaki ya nag langan Simon ya taga-Cirene, ya anhumwên ha balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên ampakihonol kan Apo Jesus.

²⁷ Hadyay kal-atan ya hinumonol kana. Kalamo la ya kaatag ya babayi ya hadyay tangih, ta antangihan la ya.

²⁸ Namalingay hi Apo Jesus, ta wana kanla, “Hikaw ya babayi ya taga-Jerusalem, paan yo ko tangihan, noa, tangihan yoy sarili yo haka maának yo,

²⁹ ta lumatêng lano ya allo ya habiên la, ya iningalwan hilay a nakaanak haka a namahoho.

³⁰ Habaytoy panaon ay habiên la kanlan tawgtug, ya wanla, ‘Gêymaan yo kay.’ Wanla êt kanlan bung-oy, ‘Taphonan yo kay.’

³¹ Ta no êmên di ya daygên la ha kayoy nailê, ay hino bayto ya daygên la ha kayoy nayango?†”

³² Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya gintan hên patsên kalamo ni Apo Jesus.

³³ Hên nilumatêng hila ha logal ya ambaêgên lan Golgota o Bungo, ay bayro la hilan impako hên hundaloh, ha tatloy koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki na.

³⁴ Amêhên, nanalangin ya hi Apo Jesus, “Tatang ko ha langit, patawarên mo hila ta a la muwang ya pandaygên la.” Hilay hundaloh etaman, ay nangwan takop ni Apo Jesus ta inatag-atag lan pinagpalabonutan.

³⁵ Mal-at ya atsi bayro hên ampanlêk kaban ammusmusên la ya hên ampamaala ha Templo, ya wanla, “Inligtas nay kaatag. No hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, pata a na mailigtas ya sarili na!”

³⁶ Hilay hundaloh ay nammusmus kana etaman. Painêmên la ya dayin nangihoy alak,

³⁷ ta wanla kana, “No hika ya Ari lan Israelita, iligtas moy sarili mo!”

³⁸ Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ya nakahulat (ha habin Griego, Latin, haka Hebreo), ya wanan hulat, “Hatsi ya Ari lan Israelita.”

³⁹ Minusmus ya êt hên miha kanlan loway mapanyag karawakan ya nakapako ha koros hên

---

† **23:31** Mal-at ya maghabin ya labay habiên hatsi ay no êmên di ya daygên la kan Apo Jesus ya ayn kasalanan ay mabyat êt ya daygên la kanlan Israelita ya main kasalanan.

karani na, ya wana, “No hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay iligtas moy sarili mo, haka hikay.”

⁴⁰ Noa, tinobag na yan kapareho nan mapanyag karawakan, ya wana, “Ayn kan limo kan Apo Namalyari? Pare-pareho kitamon amparusaan hên patsên.

⁴¹ Hêpat kanta ya habayto ta nakadyag kitan kasalanan, noa, hiya etaman, ay ayn yan kasalanan.”

⁴² Bayo hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Apo, a mo kon liwaan, uston ampamaala kay na.”

⁴³ Kabay, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “An-ipangako ko kamo, ya amêhên êt, ay mapagkalamo mo ko ha langit, ha Paraiso.”

Ya pangamatsi ni Apo Jesus

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

⁴⁴ Hên marani yanay ugtoy allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon.

⁴⁵ Sakton dinumiglêm, ay biglan nawakwak hên napibonak ya makogpaw ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem.

⁴⁶ Amêhên, nan-angaw hi Apo Jesus hên hadyay hêkaw, ya wana, “Tatang ko ha langit, ipaulay kina kamo ya kaêlwa ko.” Hên nayari nan hinabi ya habayto ay natsi yay na.

⁴⁷ Hên nahêlêk nan ampamaala kanlan hundaloh, ya pangamatsi ni Apo Jesus, ay pinuri na hi Apo Namalyari, ya wana, “Pêtêg bay awud! Ayn yan kasalanan ya habaytsi!”

⁴⁸ Hên nahêlêk lan kal-atan ya ni-tsi-tsipon, ya nalyari, ay nuli hila hên andugdugên lay pagaw la, gawan hadyay lungkot la.

⁴⁹ Noa, hilay kabalay ni Apo Jesus, kalamo hilay babayi ya nakihonol kana hên nanaglap kana, hên paubat ha probinsyan Galilea, ay nakairêng ha marayo-dayo kana, ta andungawan lay angkalyari.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰ Main bayro hên mihay lalaki, ya hi Jose, ya taga-balayan Arimatea ha probinsyan Judea. Hiyay mapanyag kangêran haka anhumonol ya ha Kautuhan ni apo Moises. Hiyay mihay kalamo hên Sanedrin.

⁵¹ Noa, a ya nakiuyon ha dinyag la kan Apo Jesus. Pan-êngganan nay pamanlokop ni Apo Namalyari.

⁵² Dinumani ya kan Gobernador Pilato, ta pinakikwaan nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na ya. Nabay ya etaman hi Gobernador Pilato.

⁵³ Kabay kingwa ni Jose ya bangkay ni Apo Jesus, hên in-aypa, haka na kinêlkêlan hên makarang ya takop, ya naputsi. Bayo inhowên na ya ha pay-ilbêngan ha lêyang ya bato, ya a êt pinay-ilbêngan.

⁵⁴ Hên habayto ay allon pamaglêan ha allon pamagsimba lan Israelita.

⁵⁵ Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus ya ubat ha probinsyan Galilea, ay nakilako kan Jose. Nahêlêk lay pinay-ilbêngan kan Apo Jesus haka no ay-êmên inhowên bayro ya bangkay na.

⁵⁶ Bayo nag-orong hilay na ha balayan, ta namilan hilan pabango, ya idin la ha bangkay ni Apo Jesus.

A la tambêng nagêtan kanay habaytoy pabango, ta nagpainawa hila ha allon Sabado ha pamanhumonol ha Kautuhan.

24

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

¹ Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nammita hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan ta idin lay hatoy pabango ya in-il-an la ha bangkay ni Apo Jesus.

² Nalatngan lay natulid anay hadyay hêlay bato, ya intakap ha lêyang ya pinay-ilbêngan kan Apo Jesus.

³ Kabay hinumwên hila, noa, a la matapol ya bangkay ni Apo Jesus.

⁴ Kaban ampikokotang hila no hinoy nalyari ha bangkay ni Apo Jesus, ay bigla lan nahêlêk ya loway lalaki, ya nakatakop hên ampangislap, ya nakairêng ha dani la.

⁵ Gawan hadyay limo la, ay nandoko hilan napaidêngdêng. Hinabi kanla hên loway lalaki, “Awta pantapolên yoy nabiyay ha pay-ilbêngan hên natsi?”

⁶ Ayn yay na di, ta nabiyay yan oman. Ihipên yoy hinabi na kamoyu bayro ha probinsyan Galilea, ya

⁷ hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay idin ha gamêt lan makasalanan. Ipako la ya ha koros. Bayo panga-ubat hên tatloy allo ay mabiyay yan oman.”

⁸ Amêhên, naihipan lan babayi ya habaytoy hinabi na.

⁹ Kabay nag-orong hilay na ha balayan, ta in-humbung la ha labinmiha haka kanlan kalamo la ya nalyari.

¹⁰ Ya namihumbung hên habayto kanlan apostol ay hilan Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria ya indo ni Santiago, haka hilay kaatag ya babayi ya kalamo la.

¹¹ Noa, êndat lan apostol, no alwan pêtêg ya pan-habiên lan babayi, gawan nanad hilan namurit ya ampipaghabi. Kabay a la hila pinaniwal-an.

¹² Êmbayro man, hi Pedro ay nuwayun nako bayro ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. Hên nilumatêng ya bayro ay ayn yan nahêlêk, no alwan hatoy naputsi ya takop ya pinangêlkêl kan Apo Jesus. Bayo nuli ya hên ampag-êpaph ha nalyari.

*Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na ha dann
(Marcos 16:12-13)*

¹³ Habaytoy allo ay main lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya atsi ha dann hên palako ha mihay baryo ya nag langan Emaus, ya main labinmihay kilometro ya dayo ha balayan Jerusalem.

¹⁴ Ampihabian lay balang nalyari.

¹⁵ Kaban ampihabi hila ha pammita la, ay dinu-mani kanla hi Apo Jesus hên napaipantag kanlan loway ampammita.

¹⁶ Nahêlêk la ya, noa, a pinaulayan ni Apo Namalyari hên mabalayan la hi Apo Jesus.

¹⁷ Kinotang na hila, ya wana, “Hinoy ampihabian yo?”

Tinunggên hila. Angkahêlêk ha mata la ya malungkot hila.

¹⁸ Ya miha kanla, ya hi Cleopas, ay naghabi, ya wana, “Mimiha mo siguro kanlan kal-atan lan naniraw ha Jerusalem ya a nakagilam hên nalyari bayro hên ungnoy allon bêngat ya nalabah.”

¹⁹ Kabay kinotang ni Apo Jesus, “Hinoy nalyari?”

Wanla etaman, “Ya nalyari kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Hiya ay mihay propeta ni Apo Namalyari. Ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus, haka ya hinabi na ay ampamaptêg ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan na. Muwang lan tawo ya habayto.

²⁰ Hiyay impapatsi lan ampamaala kanlan pari haka lan kaatag ya main tungkulan, kabay hiya ay impako ha koros.

²¹ Êndat naên no hiyay mangakbus hên bansan Israel. Noa, main nanan tatloy allo hên pinatsi la ya.

²² Nag-êpapah kay ha ungnoy babayi, ya kalamo naên, ya atsi bayro nangun maranon ha pinay-ilbêngan la kana,

²³ hên inhumbung la kannaên ya ayn ana bayro ya bangkay na. Wanla êt ya nakahêlêk hila hên anghel ni Apo Namalyari ya nipaghabi kanla ya biniyay oman hi Apo Jesus.

²⁴ Ya kaatag kanlan kalamo naên ay nagtagloh etaman bayro ha pinay-ilbêngan kana. Nahêlêk la êt ya nanad ha hinabi lan babayi, noa, a la ya êt nahêlêk hi Apo Jesus.”

²⁵ Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana,

“Kakakdêyan hên ulo yo! Pata a yo ampaniwal-an ya habi lan màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari?

²⁶ Ta hila ya namipapêt hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ya taganán kailangan yan magdanas hên hadyay irap bayo ya mag-orong ha langit hên mamaala hên kalamo ni Apo Namalyari.”

²⁷ Impamulah ni Apo Jesus kanla ya kaganawan ya tungkol kana ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ubat ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaganawan ya kaatag ya màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

²⁸ Hên andumani hilay na ha baryon Emaus, ya lakwên la, ay nanad magpaitagloh ya hi Apo Jesus.

²⁹ Noa, hinagyat la yan magdahêl pon hên kalamo la, ya wanla, “Pamibalayan mipatêl makê! Magdahêl ka pon di, ta êmên makalamo naên ka pon.” Kabay nakilako ya kanla.

³⁰ Hên atsi hilay na ha arapan kaên, ay nangwa ya hi Apo Jesus hên puto ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Hên nayari nan pinahalamatan ay pinotoh nay habayto, bayo indin nay na kanla.

³¹ Hên dinyag nay habayto, ay nabalayan la ya. Hiya awud hi Apo Jesus. Noa, bat yan naplak ha arapan la.

³² Nihabi hilay nay lowa, ya wanla, “Kabay awud nanad apoy ya atsi ha nakêm ta nangun ha dann, hên an-ipamulah nay Kahulatan ya im-

pahulat ni Apo Namalyari.”

³³ Tambêng hilay nan nag-orong ha balayan Jerusalem, kabay natalngan la bayro hilay labin-mihay tagahonol ni Apo Jesus kalamo lan kaatag,

³⁴ ya ampaghabi kanlan lowa, ya wanla, “Nabiyay yan oman hi Apo Jesus. Nagpahlêk ya kan Simon Pedro!”

³⁵ Amêhên, impamwang lan hata lowa ya nal-yari ha dann, haka no ay-êmên la yan nabalayan hi Apo Jesus hên pinotoh nay puto.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na ha Jerusalem

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

³⁶ Kaban ampaghabi hila pon ya lowa, ay biglan nagpahlêk kanla hi Apo Jesus, ta hinabi na kanla, ya wana, “Patêkbêkên ni Apo Namalyari ya nakêm yo.”

³⁷ Noa, nakatsigag hila haka hadyay limo la, ta êndat la no ampakahêlêk hilan kamana.

³⁸ Kabay hinabi na kanla, ya wana, “Pata hadyay limo yo? Pata ampag-alangan kaw?”

³⁹ Hêlkên yoy gamêt ko haka bitsih ko. Hikoy hatsi. Gap-an yo, haka pakapoliahên yoy lawini ko. Alwa kon kamana, ta ya mihay kamana ay ayn but-o haka ayn laman.”

⁴⁰ Hên nahabi nay na ya habayto, ay impahlêk nay gamêt haka bitsih na kanla.

⁴¹ Hadyay kahiglaan la hên nabalayan la ya, noa, ampag-êpapahan la pon no taganán hiya, kabay wana kanla, “Main kaw hên maêkan di?”

⁴² Kabay dinyanan la ya hên mihay yunit kênan lanêm ya in-iyaw.

⁴³ Kinna nay habayto ha arapan la.

⁴⁴ Bayo hinabi na kanla, “Habaytsi ya labay kon habiên kamoyu hên panay kataw napagkalamo, ya kailangan maubuh hên matupad ya nakahulat ya tungkol kangko ha libro hên Awit, haka ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya màmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.”

⁴⁵ Impamulah na kanla ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari,

⁴⁶ ta wana kanla, “Habaytsi ya nakahulat, ‘Ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kailangan matsi. Bayo panga-ubat hên tatloy allo ay mabiyay yan oman.’

⁴⁷ Nakahulat êt ya êmên di, ‘Ha kapangyarihan na ay kailangan iaral ya tungkol ha pamaghêhê haka ha pamatawad hên kasalanan ha balang bansa paubat ha balayan Jerusalem.’

⁴⁸ Hikaw ya mamaptêg kangko, ya mamipamwang ha balang nalyari hên nanad ha impamwang la hên hatô.

⁴⁹ Impangako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya ipahapat na kamoyu ya Espiritu na, haka lano ipagtan ko ya kamoyu. Noa, mangênggan kaw pon di ha balayan angga ha lumatêng ya kamoyu hên main kapangyarihan.”

*Hi Apo Jesus ay gintan ha langit
(Marcos 16:19-20; Dyag 1:9-11)*

⁵⁰ Amêhên, pinagkalamo ni Apo Jesus hilay tagahonol na hên palakon baryon Betania. Hên narani hila bayro, ay intag-ay nay gamêt na ta inhalangin na hila ya ingalwan hila ni Apo Namalyari.

⁵¹ Kaban an-ihalangin na hila, ay hiyay gintan ha langit.

⁵² Pinuri la ya, bayo nag-orong hila ha balayan Jerusalem hên hadyay higla.

⁵³ Paubat hên habayto, ay panay hilan atsi ha Templo hên ampuriên hi Apo Namalyari.

**Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta
Mag-antsi
New Testament in Ayta, Mag-antsi**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mag-antsi Ayta (Ayta, Mag-antsi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789718260654

The New Testament

in Ayta, Mag-antsi

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

clvi

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

d2289d90-e8af-5f04-a1e1-312fd0921aff